

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

**RuutiBudjetti kehittyvä toimintakokonaisuus
helsinkiläisten nuorten lähidemokratiaa vahvistamassa**

Sari Granö

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (15 op)

9 / 2015

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Sari Granö	Sivumäärä 77 ja 7 liitesivua
Työn nimi RuutiBudjetti kehittyvä toimintakokonaisuus - helsinkiläisten nuorten lähidemokratiaa vahvistamassa	
Ohjaava opettaja Reijo Viitanen	
Työn tilaaja ja työelämäohjaaja Nuorisosiainkeskus, Mikko Vatka ja Inari Penttilä	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyöni lähtökohtana on nuorten lähidemokratian vahvistaminen. Kansanvalta on perinteisesti ollut kansalaisten aloitteesta käynnistyvää toimintaa yhteiskunnan muuttamiseksi. Entä jos Helsingin kaupunki ottaa kansalaisten sijaan aloitteentekijän roolin ja tarjoaa nuorille todellista päätösvaltaa muuttaa omia alueitaan ja siellä nuorisotyön suuntaa? Miten nuorisotyön asiantuntijat suhtautuvat nuorille annettuun valtaan, sen kaventaessa heidän omaansa? Parhaimmillaan opinnäytetyöni perustelee osallistuvan ja deliberatiivisen, eli julkisen harkinnan ja neuvottelevan demokratian nuoren kuntalaisen oikeutena ja haastaa miettimään yhteiskuntamme demokratian nykytilaa ja tulevaisuutta.</p> <p>Helsingin kaupungin RuutiBudjetti on nuorten lähidemokratiaa vahvistava, viisi eri vaihetta sisältävä toimintakokonaisuus. Opinnäytetyön tavoitteena on arvioida tätä osallistuvan budjetoinnin periaattein toimivaa RuutiBudjettiä osallisuuden ja deliberatiivisen demokratian toteutumisen näkökulmasta, löytäen sen keskeisimmät kehittämiskohteet.</p> <p>Opinnäytetyö esittelee ja perustelee tämän toimintamallin, joka on hakenut vaikutteita mm. Brasiliasta, New Yorkista ja Isosta-Britanniasta. Toimintamallin kehittäminen tavoittelee mallin laajenemista koko Helsinkiin, tavalla jossa ei olekaan kyse enää vain nuorisotoimen omasta budjetinjaosta. Tarkastelun alle pääsee niin RuutiBudjetin suhde poliittiseen päätöksentekoon kuin yhteistyö kaupungin muiden hallintokuntien kanssa.</p> <p>Helsingin kaupungin nuorisosiainkeskus on toteuttanut vuodet 2013-2014 RuutiBudjettiä pilottialueillaan Haaga-Kaarelassa ja Kaakkois-Helsingissä. Toimintamalli on jatkuvasti kehittyvä ja laajeneva toimintakokonaisuus, jonka kehittämisestä on vastannut Helsingin kaupungin nuorisosiainkeskus ja mukana kehittämistyön eri vaiheissa ovat olleet Humanistinen ammattikorkeakoulu tiedonkeruun käynnistäjinä, Hahmota Oy palvelumuotoilijoina, Georg Boldt pro-gradu tutkielman tekijänä ja pilottivuosina mukana olleet nuoret. Opinnäytetyöni kokoaa ja käsittelee pilottivuosina kehitettyä mallia ja kerättyä aineistoa, tarkastellen sitä ensisijaisesti osallistuvan budjetoinnin keskeisimpien periaatteiden kautta. Toiseksi tarkastelen toimintamallin tarjoamia poliittisen osallistumisen mahdollisuuksia niin yksilöille kuin erilaisille ryhmille. Parhaimmat löydöt RuutiBudjetin parantamiseksi on otettu heti käytäntöön. Tämän opinnäytetyön tuloksena syntyy perustellut suositukset siitä, miten RuutiBudjetti pidetään jatkuvasti kehittyvänä ja elävänä toimintakokonaisuutena, jota voidaan sovitun kehyksen sisällä soveltaa monin eri menetelmin. Liitteestä 1 voi tutustua RuutiBudjettiin pähkinänkuoressa, siinä esitellään RuutiBudjetin vaiheet, tavoitteet ja toiminnan toivotut tulokset sekä suositukset toimintavaiheiden arvioinninkohteeksi.</p>	
Asiasanat osallisuus, poliittinen osallistuminen, vaikuttaminen, demokratia, yhteiskunta, kansalaistoiminta, kansalaisuus, osallistuva budjetointi, deliberatiivinen demokratia, lähidemokratia	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Degree Programme in Civic Activity and Youth Work

ABSTRACT

Author Sari Granö	Number of Pages 77 + 7
Title RuutiBudjetti a developing approach to budgeting – strengthening grass root democracy of Helsinki's young people	
Supervisor Reijo Viitanen	
Subscriber and Mentor Youth Department City of Helsinki: Mikko Vatka and Inari Penttilä	
Abstract <p>The starting point of this thesis is on strengthening young people's grass roots democracy. Traditionally citizen democracy stems from the actions of the citizens to change the society. What if the city of Helsinki, instead of citizens, takes the initiator's role and offers concrete decision-making power to young people, so that they can change their neighborhood and the direction of the youth work? How do youth work professional feel about giving decision-making power to young people, when it is simultaneously narrowing their own power? At best, my thesis arguments for participatory and deliberative democracy as a right of young residents, and challenges to think about our society's democratic status now and in the future.</p> <p>City of Helsinki's RuutiBudjetti (GunpowderBudget) aims to strengthen young people's grass roots democracy. RuutiBudjetti is an approach to participatory budgeting which includes five different phases. The goal of the thesis is to evaluate this approach from the perspectives of inclusion and deliberative democracy, and to identify key areas of development.</p> <p>The thesis introduces and arguments for this approach, which has been influenced by examples from Brazil, New York and Great Britain. As part of the development of RuutiBudjetti the goal is apply the approach to the entire city of Helsinki, in a way which is no longer just a matter of Youth Department's own budget division. The thesis examines the relationship between the RuutiBudjetti and the political decision-making, as well as cooperation with other municipal administration in the city of Helsinki.</p> <p>Youth Department city of Helsinki has piloted the RuutiBudjetti in 2013-2014 in Haaga-Kaarela and South-Eastern Helsinki. The constantly evolving and expands approach is headed by the Youth Department City of Helsinki. Other instances involved have been Humak University of Applied Sciences (data collection), Hahmota Ltd. (service designers), Georg Boldt (Master's thesis) and the young people who have been part of the development of the RuutiBudjetti. My thesis pieces together and examines the approach developed and data gathered during the pilot years. This is done first of all by focusing on the main principles of participatory budgeting. Secondly, the thesis examines the political inclusion of individuals and different groups to the participatory budgeting. The best lessons from the piloting have been directly implemented into the approach. This thesis produces well-grounded recommendations about how to maintain RuutiBudjetti as a developing and learning approach, which can be applied with various methods.</p>	
Keywords social inclusion, political involvement, influencing, democracy, society, citizen participation, citizenship, deliberative democracy, participatory budgeting, grass root democracy	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
1.1 Oma positioni opinnäytetyön tekijänä	6
2 KANSANVALTA KRIISISSÄ: DEMOKRATIAN YHTEISKUNNALLINEN TILA	8
2.1 Demokratiamääritelmiä	12
2.2 Osallisuus ja kansalaiskasvatus nuorisotyön kulmakivet	15
2.3 Osallistuva budjetointi	21
2.4 Helsingin kaupunki mukana demokratiatalkoissa	25
3 RUUTIBUDJETTI	29
3.1 RuutiBudjetin pilottivuodet opinnäytetyön aineistona	30
3.2 RuutiBudjetin periaatteet alueellisen autonomian mahdollistajana	32
3.3 RuutiBudjetti osana kaupungin talouden ja toiminnan suunnittelua	35
3.4 RuutiBudjetin kohderyhmänä yksilöt, ryhmät ja yhteisöt	38
3.5 RuutiBudjetin eri osalliset merkityksen antajina	43
4 RUUTIBUDJETIN TOIMINTAVAIHEET	46
4.1 Tiedonkeruu	49
4.2 Työpajat	52
4.3 Äänestys	56
4.4 Neuvottelukunta	59
4.5 Toinen vuosi	64
5 JOHTOPÄÄTÖKSET	65
JULKAISTUT LÄHTEET	72
JULKAISEMATTOMAT LÄHTEET	76
LIITTEET	78

1 JOHDANTO

Opinnäytetyö tiivistää yhteiskuntamme demokratian tilaa, perehtyy eri demokratiakäsityksiin ja osallistuvan budjetoinnin historiaan sekä nojaa 2010 luvun nuorisotyön ytimeen, osallisuuteen ja kansalaisyhteiskuntaan. Se esittelee Helsingin nuorten vaikuttamisjärjestelmän Ruudin syntyä, pureutuen sen uusimpaan tulokkaaseen lähidemokratiaa vahvistavaan RuutiBudjettiin. Miten RuutiBudjetti toimii osana Helsingin nuorisotoimen uutta 2014 päivitettyä strategiaa sekä opetustoimen uutta 2014 päivitettyä perusopetuksen opetussuunnitelmaa. Keitä toiminnassa tehdyillä valinnoilla on kutsuttu mukaan osallistumaan, ketkä joutuu jäämään ulos. Mikä on mallin suhde eri demokratiakäsityksiin. Mitkä ovat nuorten todelliset mahdollisuudet vaikuttaa RuutiBudjetin kautta. Löytääkö malli nuorten omat ryhmät ja saavatko nuoret toiminnassa mahdollisuuden kehittää poliittista mielikuvitustaan. Näihin kysymyksiin opinnäytetyö etsii vastauksia esittelemällä perustellen Helsingin kaupungin nuorisosiainkeskuksen kehittämän lähidemokratiaa vahvistavan RuutiBudjetti toimintakokonaisuuden.

Halutessamme, kuten RuutiBudjetissa haluamme, herätellä nuorten kiinnostusta vaikuttamiseen ja tukea hänen vaikuttamistaitojensa oppimista on käyttöön otettava monenlaiset keinot. Nuoret tarvitsevat mahdollisuuksia vaikuttaa yksilönä omissa ja yleisissä nuorten asioissa, ryhmänä oman erityisosaamisen, tiettyyn ikäryhmään kuulumisen kautta tai tiettyyn ryhmään valittuna jäsenenä. Heidän tulee saada vaikuttaa niin rakenteiden kuin arjen toiminnan tasolla, itsekseen tai aikuisten tukemana (Kiilakoski, Nivala, Ryyänen, Gretscher, Matthies, Mäntylä, Gellin, Jokinen & Lundbom 2012, 253.) Käytän osallisuuden toteutumista RuutiBudjetissa arvioidessani samaa kehystä, jota Kiilakoski, Gretscher & Nivala (2012, 24-26) käyttivät Demokratiaoppitunti teoksessaan. Tarkastelen nuorten poliittisen osallistumisen mahdollisuuksia niin yksilöinä kuin erilaisten ryhmien ja yhteisöjen jäseninä sekä sosiaalisissa että fyysisissä ympäristöissä. Lisäksi tarkastelen RuutiBudjettia osallistuvan budjetoinnin yleisten ja keskeisten periaatteiden toteutumisen kautta, joista merkittävimpana voi pitää deliberatiivista demokratiakäsitystä (Ahonen 1999, 125-128; Eskelinen, Gretscher, Kiilakoski, Kiili, Korpinen, Lundbom; Matthies, Mäntylä, Niemi, Nivala, Ryyänen & Tasanko 2012, 76-80; Husberg 2014, 38; Valtiovarainministeriö 2013, 2). Päätettäessä jakaa valtaa ja kutsuttaessa nuoria osallistumaan tämän vallan käyttöön, tulee

ottaa huomioon nuorten hyvin epätasa-arvoiset taustatekijät. Yksilötasolla tällaisia esteitä voi olla esimerkiksi köyhyys, kielitaidon puute tai fyysinen vamma. Ryhmätasolla esteeksi voi muodostua liian laajat yleistyksset nuorten ryhmistä, esimerkiksi kaikki yhden asuinalueen tai koulun nuoret, tai vielä laajemmin kaikki maahanmuuttajataustaiset nuoret, pahimmillaan nämä laajat yleistyksset ryhmistä voivat piilottaa nuorten todelliset tarpeet. (Kiilakoski ym. 2012, 24-26.) Sosiaalisen ja fyysisen ympäristön tarkastelu avaa näkökulmia toimintaa mahdollistavista tai rajaavista tekijöistä, jossa osallisuuden toteutumisen kannalta pidetään olennaisena lähtökohtana ihmisten välistä vuorovaikutusta ja ympäristöä, jossa toimitaan. Tällä tarkastelulla päästään arvioimaan, mitkä tekijät edistävät ja mitä tukirakenteita vielä tarvitaan osallisuuden edistämiseksi. Arjen toiminnassa nuorten osallisuus edellyttää luottamuksellisia suhteita aikuisten ja nuorten välillä ja ympäristöä, joka innostaa osallistumiseen. Tarkastelu tuo myös esiin osallisuuden laajuudesta sen, miten syvälle rakenteisiin aikuiset ovat valmiita nuoria laskemaan ja mihin heillä ei ole pääsyä. (mt., 26-29.) Liitteessä 2. voi tutustua tarkemmin, mitä näillä eri sosiaalisilla ja fyysisillä ympäristöillä tarkoitetaan.

1.1 Oma positioni opinnäytetyön tekijänä

Olen kirjoittanut tätä opinnäytetyötä ja tehnyt siihen liittyvää kehittämistehtävää ollessani toisen RuutiBudjetin pilottiyksikön, Kaakkoisen nuorisotyöyksikön toiminnanjohtajan tehtävässä. Siirryin tehtävään helmikuussa 2014, toisen RuutiBudjetti vuoden alussa. Sitä ennen olin samassa yksikössä nuoriso-ohjaajana koko ensimmäisen 2013 pilottivuoden ja sen valmisteluajan. Olisi siis epärealistista väittää, että pystyn tarkastelemaan RuutiBudjettia täysin objektiivisesti. RuutiBudjetin kehittämismatka on tunkeutunut syvälle omien tietojeni ja toimintatapojeni arvioinnissa. En ole pitänyt läheskään kaikesta, mitä olen matkalta löytänyt. Muistan nuoriso-ohjaajana olleeni hyvinkin kriittinen suhteessa moniin pieniin yksityiskohtiin sekä kehittämistyötä kohtaan. Koin usein tullessani syrjäytetyksi toimintamallia koskevista tärkeistä päätöksistä. Toiminnanjohtajaksi siirryttyäni ryhdyin tarmokkaasti korjaamaan näitä vääriksi kokemiani yksityiskohtia ja kehitimme, joskus liiaksikin, yksikössämme mallia eteenpäin. Vasta tarttuessani opinnäytetyön kirjoittamiseen,

minulle alkoi aukeamaan pala palalta kuva siitä, mistä RuutiBudjetissa on pohjimmiltaan kyse. Kaksi ensimmäistä vuotta minun oli vaikea hahmottaa nuoriso-ohjaajan roolia RuutiBudjetin kussakin eri toimintavaiheessa, tai ehkä kyse oli hyväksymisestä, joka tapauksessa toimintamallin perusteisiin perehtymättömyys vaikutti kykyyni antaa oikeissa kohdissa tilaa ensimmäisenä vuonna nuorille ja toisena vuonna työntekijöille.

Nuoriso-ohjaajan rooli on RuutiBudjetissa monitahoinen, hän saattaa toimia nuorten vaikuttajaryhmää ohjaavana ohjaajana, samalla kuin hänellä on käytännön vastuu RuutiBudjetin prosessin eteenpäin kuljettamisesta. Hän osallistuu toimintamallin suunnitteluun ja kehittämiseen, rakentaen samalla yhteistyötapoja ja -suhteita kouluun ja muihin kumppaneihin. Vaikka hän ennen kaikkea motivoi ja innostaa nuoria osallistumaan vaikuttaakseen omaan lähiympäristöönsä, hänellä on lisäksi lukuisia muitakin työhönsä liittyviä tehtäviä, joista tulee huolehtia. Kaiken tämän ja siis vähän muutakin hän tekee, luopuen samalla vallasta oman työnsä suunnitteluun, tai ainakin hänen on opeteltava näkemään oma työ uudessa valossa, jota häneltä ei ole aiemmin vaadittu. Aikaisempi nuorisoasiainkeskuksen organisaatiokulttuuri on antanut paljon tilaa nuoriso-ohjaajien itsemääräämispyrkimyksille (Järvinen 2001, 104-106). Nyt kun siitä on kyettävä luopumaan, voi olla, että iso osa nuoriso-ohjaajan ammatti-identiteettiä on rakennettava uudestaan. Parhaimmillaan nuoriso-ohjaaja tekee tämän kaiken, samalla syventyen oppimaan RuutiBudjetin perimmäistä ideaa, ymmärtääkseen varmasti sen merkityksen, koska ohjaaja haluaa toimia niin kuin nuorille on oikein. Lopulta huomaten, ettei vallasta tarvinnutkaan luopua, se vain piti palauttaa omistajilleen, jotta oman työn sisällöistä voi alkaa uusi, neuvottelun aikakausi. Vaikka yksi RuutiBudjetin kannalta kiinnostava tarkastelunäkökulma voisi olla tämän vallan- jaon tarkastelu ja RuutiBudjetin johtaminen, tuntui se tässä hetkessä liian läheiseltä ja henkilökohtaiselta juuri minun opinnäytetyöhöni, joten olen rajannut sen tehtävän ulkopuolelle. RuutiBudjetissa on mielestäni kyse nuorisoasiainkeskuksen työmuotojen uudistamisesta ja olen valinnut työn tarkastelun näkökulmaksi organisaation oppimisen. Jotta olen osannut kuvata tämän mahdollisimman rehellisesti, olen pyytänyt apua muutamilta RuutiBudjetin kannalta merkityksellisiltä kollegoiltani. He ovat ystävällisesti käyneet opinnäytetyön läpi, antaen siitä arvokkaita kommentteja. Kiitos *Katri Kairimo*, RuutiBudjettiin perehtynyt toiminnanjohtaja Haaga-Kaarelasta, *Mikko Vatka*, nuorisoasiainkeskuksen johdon edustaja, *Timo Kontio*,

nuorisolautakunnan puheenjohtaja, *Reijo Viitanen*, Humanistisesta ammattikorkeakoulusta opinnäytetyötäni ohjaava opettaja, *Inari Penttilä*, nuorisoasiainkeskuksen suunnittelija, RuutiBudjetin kehittäjä ja opinnäytetyöni työelämäohjaaja.

2 KANSANVALTA KRIISISSÄ: DEMOKRATIAN YHTEISKUNNALLINEN TILA

Osallisuus on Suomessa poliittinen tavoite, joka läpäisee lainsäädännön ja ei vain turvaa nuorten oikeutta osallisuuteen, vaan myös rohkaisee ja motivoi nuoria osallistumaan heidän elämäänsä koskevaan päätöksentekoon (Opetus- ja kulttuuriministeriö (2011, 94).

Suomalaisen demokratiapolitiikan tavoitteena on se, että päätöksenteko perustuu kansalaisten laajaan osallistumiseen ja että siinä toteutuu osallistumisen yhdenvertaisuus. Keskeistä on kehittää uusia kansalaisten osallistumis- ja vaikuttamiskeinoja sekä lisätä hallinnon avoimuutta ja vuorovaikutusta sidosryhmien sekä kansalaisten kanssa, ja parantaa edustuksellisen demokratian toimivuutta. (Oikeusministeriö 2014.)

Suomessa oli Matthiesin (2010) mukaan vielä 1995 vähiten lapsiköyhyyttä maailmassa, vain neljä prosenttia lapsista eli köyhissä perheissä. Samaan aikaan kun Suomen yleinen tulotaso on noussut huomattavasti 15 vuodessa, on lapsiperheiden köyhyys lisääntynyt 13 prosenttiin, nopeimmin koko EU:ssa. Perheiden köyhyys on nuorelle merkittävä osallisuuden este. Opintotuen jäätyä indeksikorotusten ulkopuolelle, on Suomessa yhä vaikeampi opiskella ilman vanhempien taloudellista tukea, jonka seurauksena köyhien perheiden lasten voi olla yhä vaikeampaa nousta köyhyydestä koulutuksen avulla. Lisäksi monien ennaltaehkäisevien, helposti lähestyttävien ja edullisten lähipalvelijien saatavuus on heikentynyt 1990-luvun laman seurauksena. Näiden tekijöiden yhteisvaikutus herättää pelkoa, jossa merkittävä osa nuorista jää ulos yhteiskunnallisesta osallisuudesta. Yhteiskuntamme demokratian keskeisenä haasteena pidetään osallistumisen voimakasta eriarvoistumista. Yleisessä muodossa ilmaistut osallisuuden oikeudet jättävät kunnille paljon valtaa riittävän osallisuuden tason määrittämiseksi. Nuorten mahdollisuudet vaikuttaa lähiympäristöönsä vaihtelee kuntien välillä, yhtenä osana niihin vaikuttavat viranomaisten asenteet, taidot ja kulttuurit sekä epäviralliset verkostot. (Hakoluoto, Makkonen & Sinisalo-Juha 2013,

21; Kiilakoski ym. 2012, 250, 267; Ministeriöiden demokratiaverkosto 2010, 14; Myllyniemi 2014, 79.) Monissa kunnissa kuulemisen ollessa muodollisesti turvattu, luotetaan että nuoret seuraavat omaehtoisesti ja jatkuvasti kunnan nettisivuja, esityslistoja sekä paikallislehtien ilmoituksia heitä itseään koskevista asioista ja ennen kuin asioista on päätetty, ottavat omatoimisesti yhteyttä päättäjiin (Eskelinen, ym. 2012, 38; Kiilakoski ym. 2012, 256). Näin tuskin voidaan olettaa nuorten toimivan. Helsingissä asukkaille tehdyt tutkimukset osoittavat, että halukkuutta päätöksentekoon vaikuttamiseksi on mutta heillä ei ole tarpeeksi tietoa miten osallistuminen mahdollistuisi (Högnabba 2014a, 35). Ja esimerkiksi nuorisobarometrin 2008 tuloksien mukaan nuoret eivät itse koe saavansa koulussa juurikaan valmiuksia yhteiskunnallisiin asioihin tai lähiympäristöön vaikuttamiseksi (Myllyniemi 2008, 18, 23). Toimiminen yhteisössä, ilman vaikuttamisulottuvuutta voidaan nähdä sosiaalisena kuulumisulottuvuutena (Kiilakoski ym. 2012, 253). Rajaan opinnäytetyössäni käytetyn osallisuuden käsitteen tarkoittamaan poliittista vaikuttamisulottuvuutta, koska työni tarkoituksena on esitellä nuorten demokratian ja vaikuttamistoiminnan tilaa suomalaisissa kunnissa ja arvioida Helsingin kaupungin RuutiBudjetti toimintamallin vastausta siihen.

Poliittisen osallisuuden toteutuminen hahmottuu kunnissa usein edustuksellisesti valittujen nuorten ryhmien, kuten esimerkiksi nuorisovaltuustojen tai oppilaskunnan hallitusten kautta. Valtaa näillä ryhmillä on käytännössä hyvin vähän, päätöksentekijät eivät kuule ryhmiä riittävän aktiivisesti ja tehdyt aloitteet eivät läheskään aina johda osallisuuden tai vaikuttamisen kokemukseen. Osallisuus näyttäytyy pääosin ryhmätasolla, joka johtaa helposti liian suuriin yleistykseen, esimerkiksi jonkun tietyn koulun kaikista nuorista tai vielä laajemin kaikista maahanmuuttajanuorista. Nämä jaottelut eivät vastaa nuorten omia kokemuksia heidän ryhmistään. Demokratian kehittämiseksi selkeinä haasteina voidaan pitää sekä yksilötason mekanismien esiintuomista, että nuorten omaehtoisten ryhmien, erilaisten alaryhmien sekä syrjäytymisvaarassa olevien nuorten poliittisen osallistumisen tukemista. (Kiilakoski ym. 2012, 252.) Yksittäisen nuoren osallistuminen iteseään koskeviin asioihin voi vaikuttaa myös tulevaisuuden yhteisiin asioihin, ja on näin tärkeä osa tämän nuoren osallisuuden kokemuksissa ja mahdollisesti demokratian kehittämisessä (mt., 2012, 254-255).

Päähuomion Suomalaisten nuorten osallisuuskeskustelussa on annettu oppilaskunta- ja vaikuttajaryhmien toiminnalle. Kuulumista, vaikuttamista ja arvostuksen saamista tapahtuu laajemmin kun osana poliittista järjestelmää ja päätöksentekoa tai asiakkaana ja kansalaisena osana palvelujärjestelmää. Esimerkiksi kaveripiirissä, nuorten omissa ryhmissä, asuinalueella, järjestöissä, vapaaehtoistyössä, sosiaalisissa liikkeissä ja netissä, monilla erilaisilla kansalaistoiminnan areenoilla. Osa järjestöistä on ottanut tehtäväkseen palvelutuotannon, osa tavoittelee osallisuutta jo lähtökohdiltaan. Globaalin ajan tietoyhteiskunta on moninaistanut ja monitasoistanut kansalaistoiminnan muotoja, spesifeistä ja paikallisista kysymyksistä aina kansallisiin ja maailmanlaajuisiin kysymyksiin asti. Erilaiset järjestäytymättömät, projektiluontoiset ja löyhät kansalaistoiminnan muodot ovat saaneet jalansijaa, heikentäen rekisteröityjen yhdistysten asemaa. Nuorten kiinnostus kohdentuu asioihin eikä organisaatioihin, motiivit toiminnalle ovat henkilökohtaistuneet, tavat yksilöllistyneet ja toiminnat pirstaloituneet. Monet järjestöt ovat joutuneetkin viime vuosina laventamaan toimintavaihtoehtojaan ja osa on selkeästi keskittynyt enemmän palvelutuontantoon kuin kansalaistoimintaan. Kuitenkin järjestöt ovat se osa yhteiskuntaa, joka parhaiten poliittisessa järjestelmässä tunnustetaan. Nuorista 20 prosenttia ja heistä vain viisi prosenttia aktiivisesti, osallistuu yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen pyrkivän järjestön tai kansalaisliikkeen toimintaan. Nykyajan korvaajana perinteiselle järjestötoiminnalle voidaan nähdä erilaiset sosiaaliset liikkeet, jotka ovat järjestöjä löyhemmin organisoituja, niissä ei ole virallisia jäseniä vaan liikkeessä ollaan jäsenenä niin kauan kuin siellä toimii, siellä ei voi olla asiakkaana vaan niissä ollaan toimijoina, joka voi motivoida muuhunkin yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Onnistuessaan, liikkeet saavat nostettua kriittisiä ääniä näkyväksi. Toinen nykyajan keskeinen ilmiö kansalaistoiminnassa on eniten sosiaalisessa mediassa näkyvä ”parvi” toiminta. Parvien rajat eivät ole selkeitä, ne kokoavat ihmisiä yhteen tietyksi aikaa, ne muodostuvat kun riittävän moni ihminen tekee samanlaisia valintoja, muodostaa se kokonaisuuden, jossa kukaan ei varsinaisesti liittynyt mihinkään toimintaan. Parvet voivat muodostua merkityksellisiksi poliittiselle ja taloudelliselle toiminnalle esimerkiksi silloin kun ne liittyvät kulutustottumuksiin. (Eskelinen, Gellin, Gretscher, Junttila-Vitikka, Kiilakoski, Kivijärvi, Koskinen, Laine, Lundbom, Nivala & Sutinen 2012, 214-218; Myllyniemi 2014, 79; Oikeusministeriö 2014, 51-53.) Poliittinen mielikuvitus on ymmärrystä nähdä mahdollisuuksia asioiden tilassa, kykyä kuvitella

toisenlainen asianlaita, vasta silloin voi syntyä tahtoa muuttaa asioita. Nuorten pitäisi voida kehittää tätä omaa poliittista mielikuvistustaan kansalaistoiminnassa, se nähdään kaiken yhteiskunnallisen toiminnan edellytyksenä. (mt. 2012, 246-247.) Kansalaistoiminta toimintaympäristönä eroaa kunnista ja mahdollistaa onnistumisen paikkoja nuorille, jotka eivät kunnan palveluihin tai toimintaan osallistu. Lähiyhteisö ei rakennu maantieteellisesti vaan se voi verkon avulla rakentua jopa maailmanlaajuisesti, eikä siis välttämättä kiinnity suomalaisuuteen, vaan globaaleihin kysymyksiin. Nuoren järjestäytymättömästä lähiyhteisöstä saama hyvinvointi voi muodostua koulua, järjestöjä ja vaikuttamisryhmiä huomattavasti merkityksellisemmiksi, tarkastellessamme hän osallisuuden kokemuksiaan. Kansalaistoiminta siis parhaimmillaan rikastaa, korvaa tai laajentaa kunnan toimintaa. (Aaltonen, Kivijärvi, Peltola & Tolonen 2011, 29-55.) Kunnissa tulisi pohtia menettelytapoja, joilla vuoropuhelu eri järjestöjen kanssa olisi sinne sisäänrakennettua. Kunnallisessa päätöksenteossa palvelujen laadun parantamisessa pitäisi systemaattisesti huomioida eri kansalaistoiminnan areenoilla esiintulevia nuorten mielipiteitä, kehittämisideoita, suunnitelmia. (Kiilakoski ym. 2012, 258-259.) Opinnäytetyö etsii vastausta siihen, voiko RuutiBudjetti tarjota näille nuorten epävirallisille yhteenliittymille mahdollisuuden poliittiseen osallistumiseen.

Edustuksellisen demokratian keinot nuorille kunnissa ovat kovin vähäiset, nuorten saadessa äänestysoikeuden vasta täysi-ikäisenä, 18-vuotiaana ja nuorisovaltuustojen ja oppilaskuntien todellisen vaikutusvallan olevan vähintään kyseenalaiset. Kuntalain mainitsema aloiteoikeus ei täytä suoran demokratian kriteereitä, siihen ei sisälly valitusoikeutta eikä se ei jaa valtaa kuntalaisille. Kuntalakiin (410/2015) kirjattu aloiteoikeus on kuulemisen väline, jonka ei suurellakaan kannatuksella välttämättä johda toimenpiteisiin. Vastademokratian marginaalista esiinnousemat asiat voivat herätellä päätöksentekijöitä mutta miten niihin suhtaudutaan on toinen kysymys. (Kiilakoski ym. 2012, 252, 258-259.) Ryhmien poliittinen osallistuminen on kunnissamme tapahtunut pääosin edustuksellisissa rakenteissa, jotka eivät ole turvanneet laajasti nuorille osallistumismahdollisuuksia, ja jotka ovat osaltaan on viestittäneet nuorille, etteivät päättäjät pidä heitä vakavasti otettavina keskustelukumppaneina (Junttila-Vitikka, Nivala, Tasanko, Kiilakoski, Gretschel 2011, 181-192). Kuntien toiminta perustuu kuntalaisten vastuunottoon oman kuntansa asioista, kehityksestä ja hyvinvoinnista,

jos näihin asioihin ja vaikuttamiseen ei nuorena opi, todennäköisyys motivaation heräämiseksi myöhemmin vähenee (Kiilakoski ym. 2012, 264). Näihin esitettyihin argumentteihin viitaten kuntademokratian nykytilan ja tahtotilan välissä näyttäisi olevan merkittäviä ristiriitoja, joita on syytä aktiivisesti pyrkiä ratkaisemaan. Yhtäläillä kuin muissa Suomen kunnissa, niin myös Helsingin kaupungilla on paljon työtä edessään nuorten poliittisen osallisuuden edistämisessä. Esittelen opinnäytetyössäni Helsingin vastausta näihin kuntademokratian haasteisiin, nuorten Ruuti vaikuttamisjärjestelmää ja sen syntyä. Keskittyen tarkastelemaan järjestelmän osaa RuutiBudjettia ja sen suhdetta eri demokratiakäsityksiin, paneutuen erityisesti deliberatiiviseen demokratiakäsitykseen, joka on määritelty osallistuva budjetointi -menetelmän peruseriaatteisiin ja tavoitteisiin. On kiinnostavaa tarkastella kuinka RuutiBudjetti haastaa Helsingin nuorisotoimen suunnittelu- ja päätöksentekorakennetta, sekä organisaation asiantuntijavaltaa. Kenellä oikeastaan on oikeus päättää, mitä nuorille tarkoitetuilla rahoilla hankitaan ja mitä nuoriso-ohjaajan työpäivään kuuluu? Parhaimmillaan opinnäytetyöni tuottaa laajan ja tietoperustaisesti perustellun kuvauksen RuutiBudjetista, Helsingin nuorten osallistuvan budjetoinnin toimintamallista.

2.1 Demokratiamääritelmiä

Demokratia on poliittinen ihanne, kasvatuksellinen lähtökohta ja elämänmuoto, samalla jatkuvan kiistelystä ja uudelleen määrittelyn kohde, tapa järjestää yhteisiä asioita. Myös se, ketkä ovat riittävän päteviä osallistua osallistuvaan prosessiin, on yhtenä jatkuvana määrittelyn kohteena. Eskelisen ja Sorsan (2011) mukaan, mikäli esimerkiksi nuorten äänet vaiennetaan, niin ettei heille anneta mahdollisuutta osallistua keskusteluun, ei voida puhua todellisesta kansanvallasta, demokratiasta. (Eskelinen ym. 2012, 35-36.) Kautta historian tärkeimpänä kansalaisuuden toteutumistapana on ollut osallistuminen yhteisten asioiden hoitamiseen ja päätöksentekoon. **Eduksellinen demokratia** on päätöksenteon malleista se, johon kansalaisuuden mielikuva vahvimmin mielletään. Sillä tarkoitetaan kansanvaltaa, jossa kansalaiset ovat valinneet vaaleilla edustajansa päätöksiä tekevään instituutioon. Valtiollista valtaa käytetään eduskunnassa, kunnallista valtaa käyttää kunnanvaltuusto. Nuoria ei ikän-

sä puolesta nähdä poliittisesti täysivaltaisina kansalaisina. (mt., 45.) Nuorille on kuitenkin kunnissa järjestetty mahdollisuuksia toimia omissa toimintaympäristöissään poliittisesti, ja heidän yleisesti tunnetuimmat edustukselliset elimet ovat nuorisovaltuustot ja koulujen oppilaskunnat, jonne nuoret äänestämällä valitsevat edustajat ajamaan koko yhteisön etuja. Ruudin osa-alueista oppilaskuntien lisäksi Ruudin ydinryhmä, ylipormestarin oppilaskuntapäivät ja myös osin oppilaskuntapäivät perustuvat edustukselliseen demokratiakäsitykseen (Verkka 2015). **Suora demokratia** pyrkii tekemään demokratiasta toimivampaa ja läheisempää kansalle, siinä annetaan kansalaisille mahdollisuus vaikuttaa asioihin välittömästi, keinoina esimerkiksi neuvoa antavat kansanäänestykset. Kuntatasolla suoran demokratian keinona toimii kansalaisten aloiteoikeus, jota ei pidetä kovin vahvana poliittisena keinona, koska kaikki valta huolimatta aloitteen kannatuksesta, jää valtuustolle ja ne jäävät usein pyörimään tarkoituksettomasti kunnan hallintokoneistoon. Aloiteoikeus kunnissa koskee myös nuoria, joskin oikeuden käyttö on jäänyt hyvin vähäiseksi. Tästä kertoo myös nuorisotoimen peruspalvelujen arviointi (2010), jonka mukaan 80 prosenttia vastanneista nuorista ja viranhaltijoista kokivat että nuorille kohdennettujen sähköisten aloitekanavien olevan huonoja tai tyydyttäviä. Kehittämistarpeiden nähtiin kohdentuvan erityisesti nuorille kanavista tiedottamiseen, heidän kannustamiseen ja innostamiseen kanavien käyttöönotossa sekä aloitteiden eteenpäin viemisessä. (Eskelinen ym. 2012, 56-57.) Helsingissä ongelmaan on tartuttu kaupunginvaltuuston 25.3.2015 tekemällä päätöksellä nuorten vuosittaisesta aloitteiden käsitlemisestä (Helsingin kaupunki Kaupunginvaltuusto 2015). Ruudin osa-alueista nuorten aloitteiden lisäksi ylipormestarin oppilaskuntapäivät perustuvat suoraan demokratiaan (Verkka 2015). **Vastademokratia** pyrkii toimimalla uudistamaan päätöksenteon sisältöjä ja toimintatapoja. Vastademokratiassa tarkkaillaan, valvotaan, torjutaan ja kyseenalaistetaan, koska päättäjien toiminta on saanut kansalaisten epäluottamuksen heräämään ja kanavoitumaan poliittiseksi toiminnaksi. Vastademokratian monet keinot kuten mielenosoitukset, toiminta sosiaalisessa mediassa, lailliset tai laittomat aktivismin keinot ovat paljon käytettyjä nuorten keskuudessa. Rosanvallan (2008) kutsuu vastademokratiaa organisoiduksi epäluulon demokratiaksi, jonka tehtävänä on täydentää edustuksellisen ja suoran demokratian teorioita. Sillä tuodaan äänestämisen oheen näitä tarkkailun ja valvonnan elementtejä, jotka ovat tarpeen politiikassa. Nuorista, kasvaakseen muutoksen mahdollisuuksia näkeviä kansalaisia, vaaditaan kasvatukselta nuorten kriittisen ajattelun ja toiminnan mahdollisuuksien vahvistamista (Eskelinen

ym. 2012, 81-83.) Lähimmin vastademokratian kanssa tekemisissä Ruudin osaluista on järjestöjen ja nuorten ryhmien tukeminen, niin taloudellisesti kuin tarvittaessa esimerkiksi neuvotteluita ja yhteistyötä järjestämällä nuorten ja muiden viranomaisten välille. **Osallistuva demokratia** pyrkii vastustamaan vallan epätasaista jakautumista ja vahvistamaan jokaisen kansalaisen asemaa niin, että ihmiset pystyvät osallistumaan itselleen tärkeissä instituutioissa demokraattiseen suunnitteluprosessiin. Tavoitteena on näiden suunnitteluprosessien demokratisointi ja osallistumisen arkipäiväistäminen luomalla sen toteuttamiseen mahdollisimman paljon puitteita juuri sinne missä ihmiset toimivat keskenään rakentaen yhteistä maailmaa. Osallistuvassa demokratiassa lähtökohtana on, että demokratiaan kasvetaan osallistumalla omaan lähiympäristöön vaikuttamisen kautta, siinä korostuu ajatus paikallisesta mutta myös kansallisella tasolla vaikuttamisesta. Tässä kansalaislähtöisessä demokratiaihanteessa korostuu perinteisemmän järjestötoiminnan rinnalla nykyajan kansalaistoiminta, sosiaaliset liikkeet ja yhden asian tempaukset. Osallistuva demokratian periaatteet ovat keskeisiä nuorten osallisuutta edistävässä toiminnassa. Dewey (1997) esittää toiminnan taustalle kasvatuskäsitteeksi demokraattista kasvatusta, jossa toimitaan yhdessä, osallisuutta korostaen, demokraattisesti. (mt., 58-59.) Osallistuvaan demokratiaihanteeseen perustuu Ruudin toimintamuodoista erityisesti toimintaryhmät, RuutiBudjetti ja oppilaskuntapäivät (Verkka 2015). **Deliberatiivinen demokratia** eli julkista harkintaa ja keskustelua korostava demokratiamuoto ei nojaa etukäteen jaettuihin valta-asemiin. Siinä eivät asiantuntijat tee päätöksiä viisautessaan, vaan voittoon selviytyy arvostavan keskustelun kautta parhaiten argumentoidut näkökulmat. Hyvin perustellut asiat ovat helpompi hyväksyä. Kyse on osallistumisesta päätöksentekoon johtavaan julkiseen keskusteluun, jota ei voimalla tai vaikutusvallalla ratkaista. Julkisuus varmistaa, ettei asioita suunnitella salassa. Keskusteluun henkeen ei kuulu osallistua esittämällä mahdollisimman monta omaa argumenttia, vaan keskustelun tavoite on tarkastella asioita objektiivisesti, kunnioittaa toisen mielipidettä ja ottaa kantaa esitettyihin perusteluihin, käydä siis aitoa vuorovaikutusta. Deliberatiivinen demokratia haluaa vastata edustuksellisen demokratian ongelmien lisäksi ihmisten lisääntyneeseen passiivisuuteen. Deliberatiivisen voiman määrää keskustelussa voidaan säädellä ja parhaimmillaan sitä käytetäänkin kaikissa eri demokratian muodoissa. (Eskelinen ym. 2012, 76-77.) Huolellisesti argumentoitu keskustelu, deliberatio mahdollistuu seuraavien Ahosen (1999) esittämien olosuhteiden toteutumisen kautta

1. Toimintavaihtoehdot pidetään avoimina
2. Vaihtoehtoja punnitaan
3. Kaikki osallistujat ovat riittävän tietoisia käsiteltävistä asioista
4. Ristiriidat ilmaistaan kielellisesti kansan tasolla, jotta argumenttien ja niiden esittäjien välinen taisto mahdollistuu
5. Osallistujilta löytyy maltillisuutta eriävien mielipiteiden kuunteluun ja yhteistyöhön kykeneväisyyttä myös hävittyään
6. Osallistujilla on tilannekohtaista harkinta- ja arviointikykyä, siis suhteellisuuden tajua näkemystensä, ilmaisutapojen ja ilmaisupaikkojen valinnassa

Ruudin osa-alueista RuutiBudjetti perustuu deliberatiiviseen demokratiakäsitykseen ja lisäksi päättäjämilitissä ryhdytään toimenpiteisiin deliberaatiivisen keskustelun saattelemana. Suomessa yleisesti ottaen nuorten osallistuminen tapahtuu virallisten rakenteiden kautta käyttämällä suoraa ja edustuksellista demokratiaa (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011, 94). Analysoitaessa kunnallista päätöksentekoprosessia, on olennaista löytää sellaisia tekijöitä, jotka ehkäisevät ja edistävät nuorten omaa toimijuutta eri demokratian alueilla. Nuorten vaikutusmahdollisuuksia tulisi edistää kaikilla eri demokratian kentillä. (Eskelinen ym. 2012, 37.) Osallistuva ja deliberatiivinen demokratia nuorten osallisuudessa tarpeellisesti täydentää suoraa ja edustuksellista demokratiaa, sekä sopivasti haastaa nuorisotyön asiantuntijavaltaa ottamaan nuoret mukaan myös itse osallistumisprosessien suunnitteluun.

2.2 Osallisuus ja kansalaiskasvatus nuorisotyön kulmakivet

Nuorisotyöhön kuuluu pyrkimys välittää kasvavasta sukupolvesta, tukea sen mahdollisuuksia, asemaa ja toimintaedellytyksiä yhteiskunnassa. Samalla tämä pyrkimys tukee yhteiskuntaa vaikuttamalla nuorten sosialisointiin ja kansalaisvalmiuksiin positiivisesti, sekä ennaltaehkäisemällä mahdollisia ongelmia. Nuorisotyö on yleisesti ennaltaehkäisevää, koska se ylläpitää ongelmattomuutta lisäämällä nuorten mahdollisuuksia ja elämänhallinnan edellytyksiä. Ennaltaehkäisevyys painottuu nuorisotyön kyvyssä katkaista ongelmallisia tai riskinalaisia kehityskulkuja. Nuorisotyö on osaltaan kasvatuksellista ja sitä voidaan pitää epämuodollisena erilaisten elämäntaitojen ja valmiuksien oppimisympäristönä...

Cederlöfin (1998, 11-12) yllä oleva kuvaus toimii vielä tässä ajassakin hyvin tuomaan näkyväksi nuorisotyön yhteiskunnallista merkitystä. Opinnäytetyöni tarkastelukohteena oleva RuutiBudjetti toteutuu osana Helsingin kunnallista nuorisotyötä. Rajaan työssäni nuorisotyön näkökulman osallisuuteen ja kansalaiskasvatukseen. Yleisen käsityksen mukaan keskeisenä osana hyvinvointityötä pidetään lasten ja nuorten osallisuuden edistämistä. Erik Allardtin (1976) mukaan having, loving ja being eli elintaso, yhteisyyssuhteet ja itsensä toteuttaminen rakentavat hyvinvoinnin kokonaisuuden. Osallisuudella löytyy yhteys näihin kaikkiin kolmeen hyvinvoinnin ulottuvuuteen. Osallisuus kuulumisena erilaisiin yhteisöihin vastaa useiden perustarpeiden (having) kuten ruoka, juoma, lämpö, ja turvallisuus tyydyttämiseen. Yhteisöihin kuulumisen kautta voi täyttää ihmissuhteisiin liittyvät tarpeet (loving). Itsensä toteuttamisen, arvokkaaksi kokemisen ja mielekkään toiminnan tarpeet (being) täyttyvät yhteisössä toimimisen ja vaikuttamisen kautta. Nuorten osallisuuden kautta hyvinvoinnin toteutuminen edellyttää näiden kaikkien osa-alueiden huomioimista ja edistämistä. Osallisuus on oman, toisten ja koko yhteisön toimintakyvystä todellista vastuun kantamista ja saamista sekä sitoutumista yhteisten asioiden parantamiseen. Yksilöille, ryhmille ja kollektiiveille annetaan osallisuudessa mahdollisuus toimia, joka vaatii todellista vallan jakamista. Lasten ja nuorten ollessa toimijoina mukana, maailma on silloin erinäköinen ja eri tavoin toimiva, kuin jos näin ei olisi. Oikeus omaan arvokkuuteen ja identiteettiin osana perhettä, yhteisöä, yhteiskuntaa ja ekosysteemiä liittyy myös osallisuuteen. Osallisuus toteutuu yksilön suhteessa eri yhteisöihin, esimerkiksi perheeseen, koululuokkaan, kaveriporukkaan, kuntaan tai yhteiskuntaan. (Kiilakoski ym. 2012, 15-17.)

Osallisuuden edistämisestä puhuttaessa Thomas (2007) on kuvaillut käytössä olevan mm. seuraavia käsitteitä: mukana oleminen, mukaan kuuluminen, mukana vaikuttaminen, yhteisöjen demokraattiset toimintatavat, yhteisöllisyys, demokratiaan kasvattaminen, nuorten subjektiivisen prosessin eri vaiheissa, voimaantuminen yksilön tunteena, valtautuminen, esteiden poistaminen, putoamisen ehkäisy, marginalisaatioon puuttuminen ja ennaltaehkäisevä toiminta. Käsitteet voidaan jakaa kahteen luokkaan, sosiaalisiin ja poliittisiin suhteisiin vaikuttamisena. Yhteisöllisessä ja ryhmäilmiöitä huomioivassa työssä on kyse sosiaalisten suhteiden vahvistamisesta. Samoin silloin kun osallisuus on kytketty syrjäytymisen ehkäisyyn,

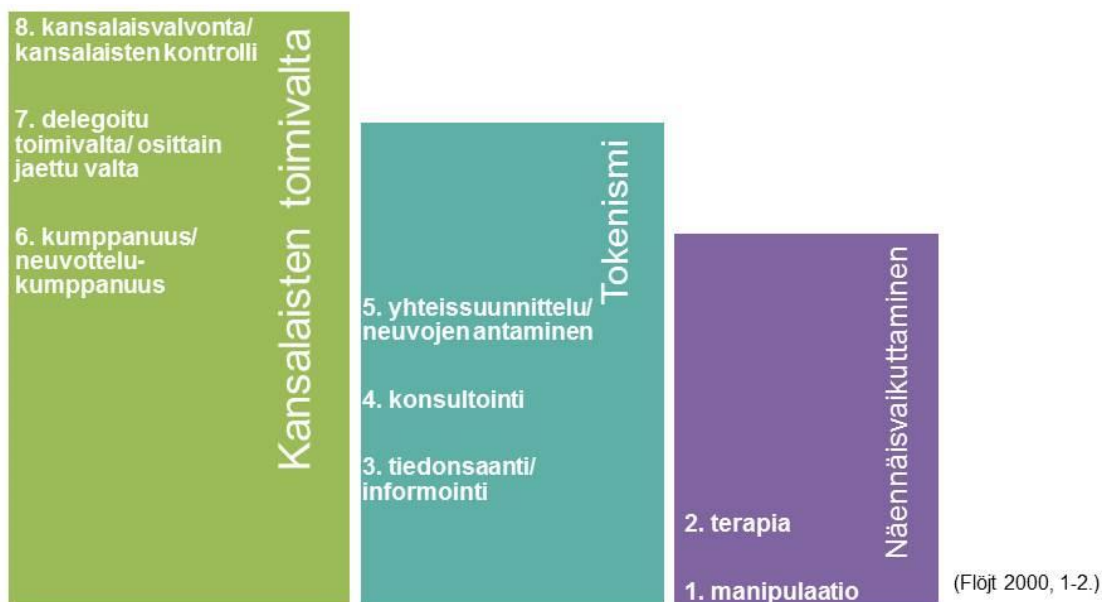
jossa tarkoituksena tarjota mahdollisuus putoamisvaarassa oleville nuorille palata takaisin yhteiskunnan yleisesti hyväksymille toiminta-areenoille. Eri palveluissa kohdatuksi tuleminen rakentaa osallisuuden sosiaalista perustaa. Sosiaalisen osallisuuden edistäminen on tarpeellista kaikille nuorille, lisäksi siitä voidaan eritellä erityistarpeessa oleville nuorille kohdennettuja toimia. Toisessa kategoriassa osallisuuden edistäminen poliittisiin suhteisiin vaikuttamiseksi korostaa päätöksentekoon osallistumista ja vaikuttamista sekä vallan jakautumista. Kunnan toimintana nämä kaksi kategoriata on hyvä erottaa toisistaan. (mt., 16-17.)

Esimerkki: Vaikuttajaryhmä ja vertaisohjaajaryhmä

Nuorisotalolla toimii kaksi erilaista ryhmää, vaikuttajaryhmä ja vertaisohjaajaryhmä. Nopeasti silmäiltyinä ryhmien tavoitteissa ja toimintaperiaatteissa on löydettävissä samankaltaisuuksia. Molempien toiminta perustuu nuorten yhteisöllisyyteen ja osallisuuteen, toimii demokraattisten toimintatapojen mukaan, pyrkien kasvattamaan nuoria demokraattisuuteen. Tavoitteena voidaan pitää yksilöiden voimaantumista, valtautumista ja lopulta vaikuttamista. Lähemmin katsottuna ryhmät poikkeavat toisistaan, ne ovat rakennettu hyvin erilaisista lähtökohdista. Vaikuttajaryhmä on perustettu vastaamaan osallisuuden edistämistä poliittisiin suhteisiin vaikuttamiseksi. Ryhmän tehtävänä on löytää ympäristöstään parannuskohteita, joita pyrkivät muuttamaan. Parhaimmillaan toiminta muuttaa aluetta tai palvelua parantaen ja näin vaikuttaa laajasti eri nuorten elämään. Heille on jaettu RuutiBudjetin kautta valtaa, jossa he pääsevät vaikuttamaan ja osallistumaan päätöksentekoon. Ryhmä on avoin kaikille nuorille ja vaikka sen päätarkoitus on poliittisiin suhteisiin vaikuttaminen, ryhmän toiminnassa on vahvasti mukana myös sosiaalisen osallisuuden edistäminen. Vertaisohjaajaryhmä on perustettu vastaamaan osallisuuden edistämistä sosiaalisiin suhteisiin vaikuttamiseksi. Ryhmän tehtävänä on korjata nuorisotalolla vinoutunut toimintakulttuuri, jossa juuri ryhmään osallistuvat nuoret käyttäytyvät passiivisesti, samalla sulkien suuren osan alueen nuorista nuorisotalon toiminnan ulkopuolelle. Parhaimmillaan ryhmän toiminta voimaannuttaa sen yksilöitä, jonka seurauksena ryhmä valtaantuu niin että nuoret saavat itselleen edellytyksiä ja valtaa toimia. Ryhmä on kohdennettu valikoiduille nuorille ja vaikka sen päätarkoituksena on tarjota mahdollisuus putoamisvaarassa oleville nuorille vahvistaa sosiaalisia suhteita ja osallisuuden kokemuksia, ryhmän toiminnan seurauksena nuorisotalon valtarakenteet uudelleen järjestellään ja toimintaympäristö muuttuu. Molempien ryhmien toiminta tuo konkreettisesti esiin, miten osallisuus ja vaikuttaminen kietoutuvat, joskus vaikeasti eroteltavalla tavalla toisiinsa.

Osallisuuden edistämässä tulee osallistumismuotojen valinnan olla suhteessa päätöksenteon eri vaiheisiin, jotka voidaan luokitella seuraavasti: vireillepano, valmistelu, keskustelu, päätöksenteko, toimeenpano ja seuranta. Arnsteinin (1969, 216-224) as-

teikko määrittelee kansalaisten ja julkisten organisaatioiden välistä valtasuhdetta. Mitä ylemmäs asteikolla noustaan, pitää se sisällään asteikossa alempana olevat osallistumisen tasot. Asteikon kahta alimmaista (1-2) osallistumismuotoa ei nähdä osallistumisena vaan näennäisvaikuttamisena. Kolmessa seuraavassa (3-5) muodossa kansalaisten mielipide on lähinnä neuvoa antava, johon ei sisälly päätöksenteon kovaltaa ja kolme ylintä (6-8) osallistumismuotoa edustaa kansalaisten itsenäistä toimivaltaa päätöksenteossa. Kuvio 1. havainnollistaa tämän osallistumisasteikon suunnitteluun liittyvässä päätöksenteossa. RuutiBudjetin tarkoitus on avata nuorille osallistumisen mahdollisuuksia päätöksentekoon kansalaisten toimivalta tasolla. Kuvio 2. kuvaa kevyemmällä viisiportaisella mallilla päätöksentekoon osallistumista (Flöjt 2000, 1-2, 7-8). Johon RuutiBudjetti tarjoaa nuorille mahdollisuuden jokaisella kuvio kahden viidellä portaalla. Nuori voi RuutiBudjetissa valita itse osallistumisen tasonsa, hän voi osallistua vain yhteen toimintamallin vaiheista, esimerkiksi osallistumalla RuutiBudjetin ensimmäiseen vaiheeseen, tiedonkeruuseen, nuoren osallisuus ylittää tieto-osallisuus portaalle, tai jos hän kulkee koko matkan kaikki eri vaiheet, osallistumisen syvyys läpäisee portaikon kaikki tasot.

Kuvio 1. Arnsteinin osallistumisasteikko suunnitteluun liittyvässä päätöksenteossa

Kuvio 2. Flöjtin osallisuusasteikko päätöksentekoon osallistumisessa

Yleisluontoisesti määriteltynä kansalaisuus on yhteiskunnan jäsenyyttä, muodollinen asema jonkin valtion kansalaisena, mikä tuo oikeuden käyttää kansalaisoikeuksiaan esimerkiksi äänestämällä vaaleissa. Nivalan (2008) mukaan kansalaisuus on jäsenyyttä poliittisessa yhteisössä, sellaisessa joka yhteisön jäsenten yhteisellä toiminnalla pyrkii yhteisten asioiden hallitsemiseen. Tällaisia poliittisia yhteisöjä ovat esimerkiksi valtio, kunta tai kansalaisjärjestö. Myös nuorten vaikuttajaryhmä, joka toimii jonkin suuremman yhteisön, esimerkiksi kunnan sisällä on poliittinen yhteisö. Nuorten kansalaisuuden toteutumismuotona voidaan pitää heidän kuntalaisuuttaan. Kansalaisuus- ja osallisuuskäsitteillä on vahva merkitysyhteys, erityisesti tarkastellessa nuorten osallisuutta poliittisen toiminnan näkökulmasta. Taulukko 1. havainnollistaa kansalaisuuden tarkastelua kolmesta eri näkökulmasta: annettuna jäsenyytenä, osallistuvana jäsenyytenä ja koettuna jäsenyytenä. (Kiilakoski ym. 2012, 18-19.)

Taulukko 1. Kansalaisuuden kolme näkökulmaa

MUODOLLINEN Kansalaisuus annettuna jäsenyytenä	TOIMINNALLINEN Kansalaisuus osallistuvana jäsenyytenä	KOKEMUKSELLINEN Kansalaisuus kokemuksellisenä jäsenyytenä
Muodollinen asema valtion kansalaisena	Kansalaisuus toteutuu toimintana	Kansalaisyhteisöön kuuluminen tuottaa kokemuksen kuulumisesta itseään suurempaan yhteisöön
Valtion velvollisuus turvata kansalaistensa olemassaolon edellytykset	Yksilö osallistuu kansalaisyhteisön elämään pyrkimyksenä edistää yhteistä päämäärää keskustelun, vaikuttamisen, tekemisen ja itse toteuttamisen keinoin	Tunne yhteenkuuluvuudesta yhteisön muiden jäsenten kanssa
Takaa valtion turvaamat kansalaisoikeudet	Ei edellytä muodollisia kansalaisoikeuksia voi toteutua ilmankin	Käsitys itsestä yhteisön jäsenenä, kansalaisidentiteetti
Edellyttää kansalaisvelvollisuuksien täyttämistä, lisääntyvät iän myötä		Yhteisön toimintaan osallistumisen myötä kehittyvä tunne yhteisyydestä, yhteisistä päämääristä ja onnistumisen kokemuksista
Suurin osa oikeuksista syntymästä lähtien, osaan oikeuksista ikäkriteereitä		Kansalaisten keskuudessa symbolinen yhteenkuuluvuus, kulttuuriselta tai ideologiselta pohjalta
Ihmisoikeussopimuksissa suojeltu yksilön oikeus		Voi kehittyä tiedostamalla kuuluvansa yhteisöön aseman perusteella

Yksinkertaista kansalaiskasvatus on nuoren yhteiskunnallisen toimintakyvyn sekä kansalaisyhteisöön kuulumisen tunteen kehittymisen tukemista. Keskeinen tavoite valtion harjoittamassa kansalaiskasvatuksessa on kansalaisuuden koetun jäsenyyden vahvistaminen, joka osaltaan lisää kansalaisyhteisön toimintaan osallistumisen motivaatiota ja yhteisön hyväksi toimimisen halua sekä kansalaisten keskinäistä solidaarisuutta ja lojaaliutta. (Nivala 2008, 151-160.) Nuorten toiminnallinen kansalaisuus tunnustamalla, heidän kansalaistoimintaa arvostamalla ja tukemalla voidaan mahdollistaa nuorten osallistuminen ja kuuleminen poliittisessa päätöksenteossa. Nuorten kehittymässä olevat kansalaistoiminnan vaatimat osallistumisvalmiudet tarvitsevat tuekseen kansalaiskasvatusta. Valmiudet kehittyvät osallistumisen kautta, joten nuorille tulee järjestää mahdollisuuksia harjoittaa näitä toiminnallisesti ja heidän omaan tekemiseensä perustuen. Toiminnan kautta nuorten kansalaisuus koettuna jäsenyytenä vahvistuu, heidän kokema yhteenkuuluvuus ja kansalaisidentiteetti kehittyvät lähiympäristön yhteisöissä. Niissä saadessaan emotionaalisesti vahvoja kokemuksia yhteenkuuluvuudesta ja yhteisvastuusta, voi alkaa vuorovaikutuksessa yhteisön muiden jäsenten kanssa kehittyä tietoisuus laajemmasta kansalaisyhteisöstä sekä sen yhteisestä edusta. Kunta on toimintakenttä, joka kytkeytyy sekä itseään laajempiin, että sen sisällä toimiviin pienempiin poliittisiin yhteisöihin. Kunta lähiympäristönä, paikallisten palvelujen ja hallinnon sekä konkreettisen vuorovaikutuksen ja yhteistoiminnan ympäristönä on keskeinen toimintaympäristö nuorten kansalaisuuden kehittymisen kannalta. Kunnan tulisi tarjota nuorille mahdollisuus vahvistaa osallistuvaa ja koettua kansalaisuutta. Tämä onnistuu luomalla mahdollisuuksia sellaiselle toiminnalle, jossa pääsee kehittymään tunne yhteisön merkityksestä itselle ja oman toiminnan merkityksestä yhteisölle. Poliittisen toiminnan lisäksi nuoret tarvitsevat osallistumisen mahdollisuuksia myös sosiaalisessa, kulttuurisessa ja taloudellisessa toiminnassa. Nuoret vaikuttavat kulutusvalinnoillaan ja palveluita käyttämällä ja ansaitsevat oikeuden osallistua aktiivisesti käyttämiensä palvelujen määrittelyyn ja kehittämiseen. Nuoren suhdetta muihin kansalaisiin sekä toiminnan kehystämään kuntaan rakentuu kaiken tämän osallistumisen kautta. Kansalaisuus olotilana on muuttuva prosessi, jonka olennaisena ulottuvuutena ovat kasvu ja oppiminen. (Kiilakoski, ym. 2012, 21-22.) RuutiBudjetin arviointiosuudessa palaan tähän kunnan rooliin nuorille mahdollisuuksien tarjoajana, koetun ja osallistuvan kansalaisuuden vahvistamisessa. Tomperin ja Piattoevan (2005, 265) mukaan kansalaiskasvatuksessa

huomionarvoista on se, minkälaiseen kansalaisuuteen nuoria halutaan kasvattaa. Tavoitellaanko sopeutuvia, lainkuuliaisia ja sopivassa määrin aktiivisia ja kriittisiä, vai tiedostavia ja muutokseen tähtääviä kansalaisia? Tarvitaan niin yhteiskuntajärjestyksen ylläpitoa kuin kriittisellä ajattelulla ja toimintakyvyllä saavutettavaa yhteiskunnan epäkohtien korjaamista. Jotta nuoret voivat tiedostaa muutoksen tarpeita ja mahdollisuuksia, tarvitsee heitä vapauttaa totutuista ajattelu- ja toimintamalleista. Nuorten tulee oppia toimimaan olemassa olevassa järjestelmässä. Useiden kuntien nuorten vaikuttamisrakenteet, nuorisovaltuustot ja aloitekanavat toimivat vallitsevan järjestyksen uusintamiseksi, kasvattaen mukana olevia nuoria olemassa olevan säilyttämiseen, yhteiskunnan muuttamisen sijaan. Toisin sanoin sopeutujia toimijoiden sijaan. (Kiilakoski, Gretschel & Nivala 2012, 21-23.) Muun muassa näistä mainituista syistä, lähiympäristön yhteisöihin kuulumisen, osallisuuden kokemisen, toiminnallisen ja kokemuksellisen kansalaisuuden kokemisen ja nuorten oman toimijuuden korostamiseksi Helsinki päätti perustaa nuorisovaltuuston sijaan laajemman nuorten vaikuttamisjärjestelmän, Ruudin. Ruudissa on eritasoisia osallistumisen ja toimimisen mahdollisuuksia. Se tarjoaa mahdollisuuksia harjoittaa eri demokratiakäsityksiä, niin edustuksellista, suoraa, osallistuvaa, deliberatiivista kuin vastademokratiaakin. RuutiBudjetti, alueperustainen osallistuvaa budjetointia soveltava toimintamalli on yksi osa Ruutia. Toimintamallin on tarkoitus levitä vuoden 2016 alusta alkaen kattamaan Helsinki niin, että jokaiselle helsinkiläiselle nuorelle tarjoutuu mahdollisuus vahvistaa osallistuvaa ja koettua kansalaisuuttaan.

2.3 Osallistuva budjetointi

Käsite osallistuva budjetointi viittaa kansalaislähtöiseen osallistumiseen, jota toiminnalla tavoitellaan, käsite sekoittuu helposti osallistavaan budjetointiin, joka taas viittaa hallintolähtöiseen toimintaan, näillä käsitteillä on toimintamallin ideologian kannalta merkityksellinen ero. (Emobit Oy, Avanto insight Oy, Helsingin kaupunginkirjasto 2012.) Osallistuva budjetointi on paikallisdemokratian muoto, uudenlainen tapa päättää julkisista varoista ja ottaa ihmiset mukaan päättämään varojen jaosta. Osallistuvan budjetoinnin malli on kehitetty 1989 Brasiliassa, Porto

Alegressa. Sitä on toteutettu 2004 vuodesta alkaen Britanniassa ja Suomeen se on rantautunut hiljattain 2010-luvulla. (Sillanpää 2013,3; The Participatory Budgeting Project 2015a.)

Porto Alegressa kansalaisliikkeet ja työväepuolueiden poliitikot ajoivat toimintamallin käyttöönottoa kaupungin päätöksenteossa. Vaihtoehtoisella toimintamallilla menttiin neuvoa antavaa kansalaisvaikuttamista pidemmälle ja edistettiin julkishallinnon tehokkutta ja läpinäkyvyyttä. Porto Alegren joka vuotuiseksi kehittynyt malli levisi laajalle eri kaupunkeihin Brasiliassa ja latinalaisessa Amerikassa. 2000 -luvulla malli on levinnyt laajalti ympäri Pohjois-Amerikkaa, Eurooppaa, Aasiaa ja Afrikkaa. Kuntatason lisäksi toimintamallia on hyödynnetty maakuntien, valtion ja eri organisaatioiden kuten koulujen päätöksenteossa. Suurimmat osallistuvan budjetoinnin kokeilut ovat tehty New Yorkissa ja Sevillassa, jotka ovat oivia esimerkkejä osallistuvan budjetoinnin toteuttamisesta suurissakin kaupungeissa. Näiden eri kokeilujen seurauksena YK on pitänyt osallistuvaa budjetointia erinomaisena demokraattisen hallintatavan edistäjänä. (Emobit Oy, Avanto insight Oy, Helsingin kaupunginkirjasto 2015a.)

Newcastlen kaupungissa, Isossa-Britanniassa toteutettiin vuonna 2008 nuorille suunnattu osallistuvan budjetoinnin kokeilu, jossa 450 lasta ja nuorta osallistui kaupunginvaltuuston 2,25 miljoonan punnan lastenrahaston jakamiseen. Menetelmänä oli sähköisesti toteutettu äänestys, jonka tulokselle anettiin 20% painotus päätöksenteossa. (The Participatory Budgeting Project 2015b.)

Suomeen osallistuva budjetointi lähti leviämään vuonna 2012. Ensimmäisenä lähinnä osallistuvaa budjetointia olevana lähidemokratian toimintamallina voidaan pitää Rovaniemen kaupungin aluelautakuntamallia. Yläkemijoella parhaiten toiminut malli, on ensimmäinen laajemmin tutkittu esimerkki osallistuvasta demokratiasta Suomessa. Helsingissä kaupunginhallituksen 4.4.2011 asettaman demokratia-ryhmän tehtävänä oli ohjata ja seurata kaupunkilaisten vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseksi ja demokratian vahvistamiseksi koottavien toimenpiteiden valmistelua. Demokratia-ryhmän loppuraportin yhtenä lähidemokratian parantamiseen tähtäävänä toimenpide-esityksenä oli laatia selvitys osallistuvan budjetoinnin toteutusmahdollisuuksista Helsingissä. Samoihin aikoihin Suomen itsenäisyyden

juhlarahasto Sitra, eduskunnan alainen, riippumaton julkisoikeudellinen rahasto käynnisti 2011 syksyllä 30 asiantuntijan Uusi demokratia foorumin, joka kiinnostui osallistuvasta budjetoinnista. Uusi demokratia foorumin toiminnan tuloksena syntyi heidän omien määrärahojen jakamisen lisäksi neljä erilaisia avoimen demokratian ja avoimen datan hanketta; Avoin ministeriö, Sosiaalinen hub ja Osallistuva budjetointi ja Datavaalit. Osallistuvan budjetoinnin hankkeesta sai alkunsa Helsingin keskustakirjasto 2017 hanke, joka toiminnallaan rohkaisi muitakin hallintokuntia tarjoamaan todellista päätöksentekovaltaa kuntalaisille. Muina osallistuvan budjetoinnin avauksina voidaan pitää Pudasjärven alueyhteistyön ja elinvoiman valiokunnan kehittämistyötä, Lappeenrannan talouden tasapainolaskuria, Tampereen Demolan osallistuvan budjetoinnin päivää ja Helsingin nuorisoasiainkeskuksen RuutiBudjettia. (Demokratia-ryhmä 2011, 4; Pihlaja 2012, 4; Valtiovarainministeriö 2013, 4; Emobit Oy, Avanto insight Oy, Helsingin kaupunginkirjasto 2015b; Sitra 2015.)

Suomen Lontoon instituutti on julkaissut Sillanpään (2013) raportin, joka esittelee Ison-Britannian tilaa ja kokemuksia osallistuvasta budjetoinnista. Raportin mukaan osallistuvalla budjetoinnilla todetaan olevan paljon positiivisia vaikutuksia paikallisyhteisöön, jossa sitä toteutetaan. Aukkaiden demokraattinen osallistuminen ja sisäinen eheytyminen lisääntyvät, sekä paikallisinformaation kasvaessa, on mahdollista parantaa alueen palvelutuotantoa. Riskinä on toiminnan vakiintuminen pienimuotoiseksi ja siten kansalaisia rajallisesti osallistavaksi, jolloin avoimen tiedon hyödyntäminen ja menetelmän deliberatiivinen potentiaali jäävät hyödyntämättä vaikka ne juuri ne ovat omiaan tehostamaan palvelutuotantoa ja lisäämään yhteiskunnallista avoimuutta. Ongelmallista on vielä puutteellisella tasolla oleva tehokas ja pitkäjänteinen arviointi. Suomessa tulisikin keskittyä sovellettavissa prosesseissa kansalaisten osallisuuden syvyyteen, prosessin avoimuuteen sekä korkealaatuiseen arviointiin. (Suomen Lontoon instituutti 2015.) Osallistuvassa budjetoinnissa on kyse julkisen vallan jakamisesta kuntalaisille, se lisää viranomaisvalmistelun ja poliittisen päätöksenteon avoimuutta. Menetelmä kehittää jotakin tiettyä aluetta tai palvelua niin, että kuntalaiset pääsevät mukaan parantamistoimenpiteiden suunnitteluun ja päätöksentekoon, heille itselleen sopivilla menetelmillä. Menetelmän tarkoituksena on jakaa kuntalaisille todellista päätösvaltaa, jota käytetään deliberatiivisen demokratiakäsityksen mukaisesti.

Päätökset perustuvat viranomaisten ja kuntalaisten välisessä vuorovaikutuksessa syntyneisiin käsityksiin siitä, mikä alueelle tai palvelulle olisi parasta. Osallistuvasta budjetoinnista on käytössä lukuisia eri malleja ja niiden sovelluksia, jotka kehittyvät yhteiskunnan rakenteiden ja paikallisten olosuhteiden mukaisesti. (Valtiovarainministeriö 2013, 1-2.) Osallistuvan budjetoinnin malleja voi tarkastella taulukkoon 2. kokoamiini eri vaihtoehtoisten piirteiden kautta.

Taulukko 2. Osallistuvan budjetoinnin mallien vaihtoehtoisia piirteitä

PÄÄTÖKSEN SITOVUUS	PÄÄTÖKSEN VALMISTELU	PÄÄTÖSVAIHTOEHDOT	PÄÄTÖSSÄÄNTÖ
Neuvoa antava lausunto-oikeus, joka ei sido päättäjä	Päätössuositusten muotoilu tehdään kaikille avoimissa kokouksissa	Avoin ideakuulutus, jossa ehdotetaan vapaasti tai ennako-ohjeen mukaisia budjetoitkohteita. Ideat kerätään vaiheittain etenevään jalostamiseen, tarkentamiseen ja karsintaan ennen päätöksentekoa	Äänestämällä valitaan parhaat vaihtoehdot, jotka toteutetaan. Päätös osana poliittista päätöksentekoa (talousarvioprosessi)
Määritellyt lailliset ja normien mukaiset reunaehdot, joilla julkinen valta ohjaa kansalle siirtämänsä päätösvaltaa	Kaupunginosan luottamushenkilöt tai toimikunnat keskeisessä roolissa	Julkishallinnon tarjoamista vaihtoehtoista valitseminen	Yhteistyöverkostoihin sopivassa konsensusmallissa, osallistujien kanssa pyritään yksimieliseen päätökseen, kompromissiin, jossa äänestystä ei tarvita

(Emobit Oy, Avanto insight Oy, Helsingin kaupunginkirjasto 2012; Husberg 2014, 34; Participatory Budgeting in the UK 2010, 23; Sillanpää 2013, 7.)

Osallistuvasta budjetoinnista on vaikea löytää yleispäteviä periaatteita, Valtiovarainministeriö ja Kuntaliitto esittää yhdistäviksi periaatteiksi ja tavoitteiksi:

1. Budjetin ja resurssien jakoa suunniteltaessa kunta on jaettu alueisiin.
2. Osallistuva budjetointi on jatkuva, systemaattisesti etenevä ja toistuva prosessi, joka linjalee kunnan vuosisuunnittelun, talousarviovalmistelun ja poliittisen päätöksenteon etenemisrytmiä.
3. Etenemisprosessi ja toimintatavat suunnitellaan tarkasti ja niistä tiedotetaan hyvin. Prosessi sisältää seuraavat osa-alueet: tiedottaminen, toimenpiteiden suunnittelu, keskustelu suunnitelmista, ehdotusten ja ideoiden kokoaminen, toteutettavien hankkeiden valinta, päätösten toimeenpano ja seuranta.
4. Kuntalaiset tutustuvat kohteisiin, joita ehdotetaan rahoitettavaksi.
5. Kuntalaiset äänestävät rahoitettavaksi valittavista kohteista.
6. Kunnanvaltuusto hyväksyy lopullisen budjettiesityksen, kuntalaisten esitykset ovat yleensä neuvoa antavia.
7. Valitut edustajat seuraavat rahoitettavien hankkeiden toteutumista. Jokaisesta budjettivuodesta kootaan raportti, jossa toteutuneet hankkeet esitellään.

8. Niin kuntalaisten keskinäinen kuin kuntalaisten ja viranomaistahojen välinen keskustelu perustuu deliberatiiviseen demokratiakäsitykseen, jossa painoarvo on esitetyillä argumenteilla, eikä kenenkään osallistujan yhteiskunnallinen asema vaikuta keskusteluun. Keskustelussa jokainen saa esittää mielipiteensä ja jokaista kuunnellaan.

(Valtiovarainministeriö 2013,2; Husberg 2014,38.) Opinnäytetyön lopussa palaan tarkastelemaan näiden yhteisten periaatteiden toteutumista RuutiBudjetissa. Taulukkoon 3. olen koonnut osallistuvan budjetoinnin eri malleja, niiden keskeisten erojen rahanjaon näkökulmasta tarkasteltuna.

Taulukko 3. Osallistuvan budjetoinnin eri mallien keskeisiä eroja

	KAUPUNGINOSA	MÄÄRÄRAHA	PROSENTTIOSUUS	YHDISTETYT RAHASTOT
Budjetti-vaikutus	Vahvasti mukana kaupungin poliittisessa talousarvion päätöksentekoprosessissa	Harkinnanvarainen rahoitusosuus, etukäteen määritellyt kriteerit	Kokonaisbudjetin eri osaluista lohkotaan ennakoitua sovittu prosenttiosuus	Ulkopuolinen projekti-rahoitus, yhdistelmärahasto
	Kaupunginosien kokonaiskehittämiseksi	Määräraha toimialan tai alueen mukaan	Alueen palvelut parannuskohteena, julkishallinto tarjoaa kohteen	
	<i>Esim. Brasilian osallistuvan budjetoinnin klassisin malli</i>	<i>Esim. Helsingin nuorten RuutiBudjetti</i>	<i>Esim. Testattu Helsingin kaupungin kirjasto-hanke</i>	<i>Esim. sopisi kokeiltavaksi Helsingin Lähiöprojektille</i>

(Emobit Oy, Avanto insight Oy, Helsingin kaupunginkirjasto 2012; Husberg 2014, 34; Participatory Budgeting in the UK 2010, 23; Sillanpää 2013, 7.)

2.4 Helsingin kaupunki mukana demokratiatalkoissa

Nuorten osallisuutta kunnissa raamittaa voimassa oleva lainsäädäntö, joka asettaa kunnille sekä kuulemisvelvoitteita, että mahdollisuuksia osallistua päätöksentekoon (Eskelinen ym. 2012, 36). Perustus-, kunta-, nuorisola ja perusopetuslaki ohjaavat kaikki yhteiskuntaamme toimimaan nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia edistävällä tavalla. Perustuslain (731/1999, 6§, 14§) mukaan julkisen vallan tehtävänä on edistää yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa häntä itseään koskevaan päätöksentekoon, joka lasten tulee saada tehdä kehitystään vastaavasti. Uusi kuntalaki (410/2015, 26§, 29§) velvoittaa kuntia asettamaan nuorisovaltuuston tai vastaavan nuorten vaikuttajaryhmän ja huolehtimaan sen toimintaedellytyksistä sekä tiedottavan nuorten ymmärtämällä kielellä millä tavoin päätösten valmisteluun voi osallistua ja vaikuttaa.

Nuorisovaltuuston on annettava mahdollisuus vaikuttaa kunnan eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun, toteuttamiseen ja seurantaan asioissa, joilla on merkitystä kunnan asukkaiden hyvinvointiin, terveyteen, opiskeluun, elinympäristöön, asumiseen tai liikkumiseen sekä muissakin asioissa, joiden nuorisovaltuusto arvioi olevan lasten ja nuorten kannalta merkittäviä. Nuorisovaltuusto tulee ottaa mukaan lasten ja nuorten osallistumisen ja kuulemisen kehittämiseen kunnassa. (Kuntalaki 410/2015, §26)

Nuorisolaki (72/2006) ohjaa vielä tarkemmin miten tämä nuorten oikeus kuulemiseen, osallistumiseen ja vaikuttamiseen tulee toteuttaa. Lain tarkoituksena on edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta, jolla tarkoitetaan nuorten tavoitteellista toimintaa kansalaisyhteiskunnassa. Lain 8. § toteaa, että nuorille tulee järjestää mahdollisuus osallistua paikallista ja alueellista nuorisotyötä ja -politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn. Nuorisopolitiikalla viitataan nuorten kasvu- ja elinolojen parantamiseen. Tätä toimintaa edellytetään toteutettavan moniammatillisena yhteistyönä paikallisten viranomaisten sekä nuorten, nuorisoyhdistysten ja muiden nuorisotyötä tekevien järjestöjen kanssa. Perusopetuslaki (628/1998, 47a §) velvoittaa opetuksen järjestäjää edistämään oppilaiden osallisuutta ja huolehtimaan nuorten mahdollisuudesta osallistua koulun kehittämiseen sekä oman mielipiteen ilmaisemiseen oppilaiden asemaan liittyvissä kysymyksissä. Laki ohjaa muodostamaan oppilaista oppilaskunnan, jonka tehtävä on edistää oppilaiden yhteistoimintaa, vaikutusmahdollisuuksia ja osallistumista sekä kehittää oppilaiden ja opetuksen järjestäjän välistä yhteistyötä. Lisäksi Valtioneuvoston asetuksen (422/2012, 2 §) tavoitteena on tukea opetuksella oppilaan kasvua aktiiviseksi yhteiskunnan jäseneksi ja luoda oppilaille edellytyksiä toimia demokraattisessa yhteiskunnassa. Koko tämä lainsäädäntö antaa vahvan ohjauksen kunnille järjestää nuorten osallisuus- ja vaikuttamistaitoja edistävää toimintaa.

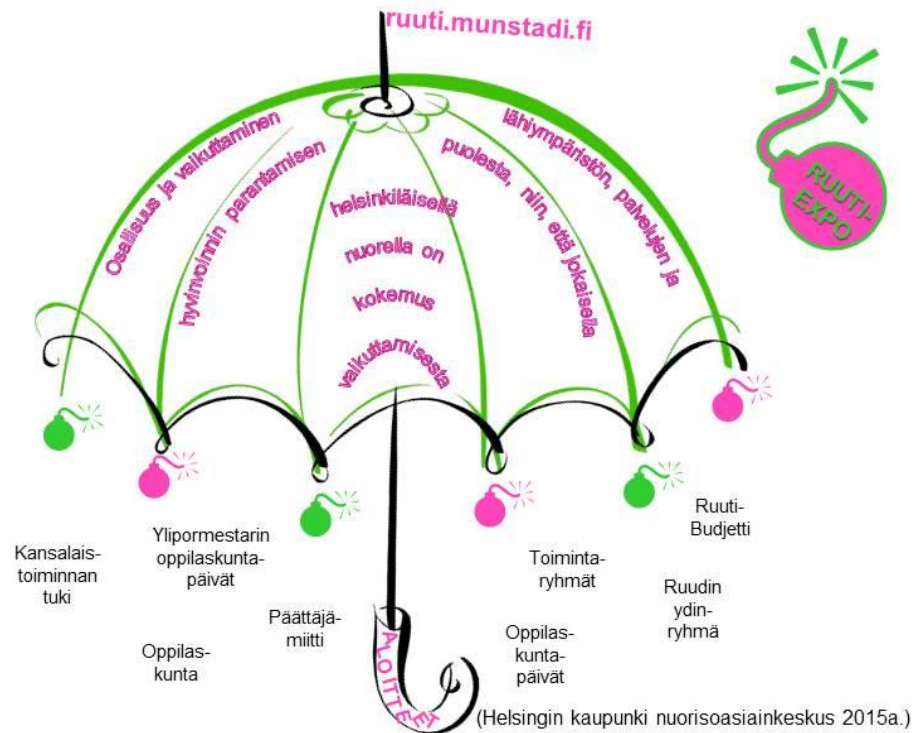
Helsingin kaupungin (2009b, 3) 2009-2012 strategiaohjelmassa koettiin tärkeäksi, että demokratia ja vaikuttaminen ovat keskeisiä Helsingin kehittämiskohteita. Kaupunginhallitus asetti demokratiaryhmän ohjaamaan ja seuraamaan kaupunkilaisten vaikuttamismahdollisuuksien lisäämiseksi ja demokratian vahvistamiseksi koottavien toimenpiteiden valmistelua. Ryhmän 1. toimenpide oli laatia ensin selvitys ja sen pohjalta esitys kokeilusta osallistuvan budjetoinnin toteutusmahdollisuuksista. (Demokratia-ryhmä 2011, 1-4.) Helsingissä lasten ja

nuorten hyvinvointisuunnitelman 2009-2012 yhdeksi kärkihankkeeksi kirjattiin lasten ja nuorten vaikuttamismahdollisuuksien lisääminen. Tavoitetta edistämään suunniteltiin kaksi toimenpidettä, joista toinen oli nuorten alueellisen sekä kaupunkitasoisen vaikuttamiskanavan kehittäminen, kytkien työ alueille kehitettäviin johtamisrakenteisiin, ja toinen vuorovaikutussunnittelu-mallin kehittäminen lisäämään lasten ja nuorten osallistumistapoja heitä koskevien palvelujen suunnitteluun. (Helsingin kaupunki 2009a, 19.) Kehittämistyö käynnistyi ja kaupunginhallituksen päätöksellä, 11.11.2011 Helsingissä otettiin käyttöön nuorten Ruuti vaikuttamisjärjestelmä. Kaupunginhallitus on kehoittanut kaupungin virastoja ja liikelaitoksia ruuti järjestelmää hyödyntäen ottamaan huomioon nuorten kuulemisessa esiin nousseet seikat, valmistellessaan nuoria koskevia asioita. Myös kaupungin johto- ja lautakunnat saivat kehoituksen varata nuorille mahdollisuuden tulla kuulluksi heitä koskevissa asioissa. (Helsingin kaupunki Kaupunginhallitus 23/2011.) Ruuti valittiin myös yhdeksi Helsingin teemallisista demokratiapiloteista (Helsingin kaupunki Kaupunginhallitus 25/2012).

Ennen Ruutia Helsingissä otettiin vuonna 2000 käyttöön nuorten osallisuuden edistämiseksi Hesan Nuorten Ääni HNÄ-osallisuushanke, tavoitteenaan luoda kouluihin ja nuorisotaloihin demokraattinen ja aktiivista kansalaisuutta tukeva toimintakulttuuri. Hankkeen ANSA-alueellinen vaikuttajaryhmä toiminta sai paljon kritiikkiä osakseen, haasteita oli erityisesti tiedonkulussa, tunnettuudessa ja toiminnan merkityksellisyydessä. Nuorisotyöntekijöiden rooli oli murroksessa, kohdennettu työote hyvin pärjäävien nuorten parissa herätti ristiriitaisia kysymyksiä nuoriso-ohjaajan tehtävästä. Toiminnan edellyttämän osaamisen lisäämiseen tuntui olevan tarvetta, eikä koulujen ja nuorisotyön välillä olevaa kitkaa auttanut, että kritiikkiä esittäessä se kohdistettiin pääosin muihin kuin itsen. Muutamista oivallisista projekteista huolimatta toimintamalli ei tuntunut laajemmin katsottuna toimivan, johdon tuli kirkastaa toiminnan suuntaa. (Juote, Ruokolainen, Anttila & Oksanen 2009, 4-5, 13, 26, 28.) Toinen HNÄ:llä käytössä ollut osallisuuden toimintamalli oli nuorisotaloilla toimivat talodemokratiakäytänteet, jotka hyvistä tarkoituspäristään huolimatta aiheutti lähinnä tuskaa niin nuorille kuin nuorisotyöntekijöillekin. Gretschelin (2011, 21) mukaan nuoret haluaisivat osallistua ja vaikuttaa nuorisotaloilla mutta nuoriso-ohjaajien osallistavassa kasvatustohteessa oli puutteita ja talodemokratiajärjestelmä rajoitti nuorten vapautta vaikuttaa ja toimia,

lisäksi nuoret kokivat esteenä myös nuorisotaloyhteisön tilan, jossa vanhat kävijät suhtautuivat uusiin välinpitämättömästi tai negatiivisesti ja joka oli liian heikko toimijuuksia koskeville neuvotteluille. Helsinki ei siis ollut poikkeus, myös siellä nuorten osallisuusjärjestelmää tuli kehittää, tarvittiin laajemmin eri virastojen toimintaan uusia tapoja ja toimintamalleja nuorten osallistumisen tilan parantamiseksi kaupungissa (Kiilakoski ym. 2012, 271). Nuorisotoimen peruspalvelujen arviointiraportin (2010) mukaan edistääkseen osallisuustoimintaa, kuntien tulisi nuoriso- ja opetustoimea laajemmin kouluttaa siellä toimivia aikuisia (Eskelinen ym. 2012, 40). Kehittämistyön tulee olla jaettu periaate, jota toteutetaan rakenteissa ja strategiatasolla, ja vastuuhenkilön tarpeesta huolimatta, toimia ei tule kohdentaa vain joidenkin toimijoiden vastuulle. Oikeus osallistumiseen ei ole vielä muotoutunut kulttuuriseksi normiksi, usein törmää tilanteisiin, joissa aikuiset kiistävät tämän nuorten oikeuden osallistua ja toisinaan myös nuoret itse kyseenalaistavat osallistumisen mielekkyyden. (Kiilakoski ym. 2012, 270-271.) Ruudin kehittämistyötä tehtiin vuosien 2009-2010 aikana tiiviissä yhteistyössä opetusviraston ja nuorisoasiainkeskuksen johdolla ja siinä käytettiin omien kokemusten lisäksi myös muita pohjoismaisia kokemuksia. Vaikuttamismallia rakennettaessa kuultiin laajasti helsinkiläisiä nuorten ryhmiä, järjestötoimioita ja asiantuntijoita. (Nuorisoasiainkeskus 2010, 14; Nuorisoasiainkeskus 2011, 11.) Kehittämistyön toimet tuli ulottaa monelle tasolle, pelkkä toimintamallien kehittäminen ei riittäisi muutoksen aikaansaamiseksi.

Ruuti perustuu demokratia-ajatteluun, jossa osallistuminen ja aktiivinen kansalaisuus toteutuu nuoren toiminnallisena kokemuksena. Ruudin tavoitteena on, että jokaisella helsinkiläisellä nuorella on vuosittain ainakin yksi demokratiakokemus, kokemus vaikuttamisesta ja kuulluksi tulemisesta tai osallistumisesta muutokseen itseään suuremman asian puolesta. (Helsingin kaupunki nuorisoasiainkeskus 2015a.) Kuvio 3:n sateenvarjoon ja sen alle olen koonnut Ruudin eri osa-alueet ja elementit. Tässä opinnäytetyössä keskityn tarkastelemaan Ruudin osa-alueiden uusinta tulokasta, RuutiBudjettia ja sen kehittämistyötä luvussa 2.1 esiteltyn demokratiamuotojen, luvussa 2.2 hahmoteltujen päätöksentekoon osallistumisen tasojen ja liitteessä 2 esitetyn ryhmien ja yhteisöjen kolmijaon näkökulmasta.

Kuvio 3. RUUTI - nuorten vaikuttamisjärjestelmä Helsingissä

3 RUUTIBUDJETTI

RuutiBudjetti on lähtenyt liikkeelle 23.5.2012 kaupunginjohtaja Jussi Pajusen ja Ruudin ydinryhmän välisessä tapaamisessa. Pajunen antoi nuorille kehotuksen lähteä miettimään osallistuvan budjetoinnin soveltamista nuorisoasiainkeskuksen tai opetusviraston toiminnassa. Kehotus perustuu Helsingin kaupungin 2013-2016 vuosien strategiaohjelmaan, jossa osallistuvan budjetoinnin kokeileminen nuorisotoimissa on yksi keino kaupungin demokratian ja osallisuuden vahvistamiseksi (Helsingin kaupunki 2013). Ruudin ydinryhmä laati nuorisoasiainkeskuksen henkilökunnan kanssa 23.10.2012 esityksen osallistuvan budjetoinnin soveltamisesta nuorisoasiainkeskuksessa. (Nuorisoasiainkeskus 2013a.) Esityksen mukaisessa aikataulussa demokratiaporsessia kehitetään vuonna 2012, toteutetaan 2013 ja ensimmäinen osallistuvalla budjetoinnilla toteutettu tulosbudjetti vahvistetaan 2013 joulukuussa nuorisolautauksessa. Esitykseen sisältyi suositus, että prosessin fasilitaattoreiksi valitaan nuorisoasiainkeskuksen ulkopuoliset demokratia-asiantuntijat, ja että ydinryhmällä on keskeinen rooli prosessien suunnittelussa.

(Helsingin kaupunki 2012.) Ohjesääntönä oli päätäntävällän siirtäminen nuorille heidän vapaa-ajan toiminnan suunnitteluun liittyen, aina siltä osin kun kyseessä oli kyseisen alueen nuorisotyöyksikön tulosbudjettia koskevat ehdotukset. Kokeilun avulla haluttiin parantaa nuorten kokemustiedon keräämistä heidän tarpeistaan ja toiveistaan vapaa-ajan toiminnan suhteen, jonka avulla voitaisiin taas paremmin arvioida nuorisoasiainkeskuksen nykyisiä palveluita. Lisäksi toiminnalla haluttiin parantaa nuorten luottamusta julkisiin palveluihin sekä vahvistaa heidän kykyä niihin vaikuttamiseksi. (Nuorisoasiainkeskus 2013a.)

3.1 RuutiBudjetin pilottivuodet opinnäytetyön aineistona

RuutiBudjetin pilottivaiheen kokeilu toteutettiin Haaga-Kaarelan ja Kaakkoisen nuorisotyöyksikön alueilla vuosina 2013-2014, jonka aikana prosessi muokkaantui toiminnan tuottaman tiedon karttuessa. Konkreettinen toiminta lähti alkuvaiheen kehittämisen jälkeen käyntiin Humanistisen ammattikorkeakouluopiskelijoiden Loukosen, Heinolan, Rannan ja Hännisen kaakon alueella toteuttamasta ensimmäisestä tiedonkeruuvaheesta ja samaan aikaan käynnistetyistä nuorisotyöyksiköiden työntekijöiden RuutiBudjetin perehdytyksestä, tulisihan toimintamalli käytännössä muuttamaan juuri nuoriso-ohjaajien tehtävää suunnitella alueellista nuorisotyön sisältöjä. Prosessin konsulteiksi palkattiin ensimmäiseksi 2013 pilottivuodeksi Hahmota Oy:n Peter Tattersall ja Päivi Raivio, jotka huolehtivat budjetin visualisoinnista ja toimintamallin kehittämisestä osallistuvan budjetoinnin periaatteiden mukaisesti yhdessä prosessista vastaavan nuorisoasiainkeskuksen suunnittelijan Inari Penttilän kanssa. Prosessin kehittämisessä oli mukana myös nuorisoasiainkeskuksen toiminnanjohtajat Antti Sarpo ja Katri Kairimo, osastopäällikkö Mikko Vatka ja toimistopäällikkö Markku Toivonen. Toiminnan toteutuksessa, ja käytettyjen menetelmien kehittämisessä mukana olivat yksiköiden työntekijät. Työntekijöiden, johdon ja asiantuntijoiden kanssa pidettiin kehittämispäiviä, joissa keskityttiin toimintamallin ja prosessin kehittämiseen. Prosessin alussa ja ensimmäisen 2013 vuoden jälkeen laajemmin kaikille työntekijöille ja toisen 2014 vuoden jälkeen prosessissa aktiivisemmin toimineille, toimintamalliin syvemmin pureutuneille työntekijöille. Nuoret olivat mukana toiminnan

kehittämisessä jakamalla kokemuksiaan yhteiskuntatieteiden kandidaatin Georg Boldtin pro-gradu tutkimuksen yhteydessä. Lisäksi neuvottelukuntaan ja toimenpiteiden toteutukseen osallistuneilta nuorilta kerättiin palautetta ensimmäisen toteutusvuoden 2014 aikana, 2015 toteutusvuoden ollessa vielä kesken opinnäytetyön tekemisen aikana.

Opinnäytetyöni aineisto on koottu RuutiBudjetin kolmen ensimmäisen 2013-2015 vuosien ajalla toteutetusta toiminnasta sekä niiden arviointimateriaaleista:

- 28.8.2014 neuvottelukunnan arviointitapaamiseen osallistuneiden nuorten arviointimuistiinpanot (Nuorisoasiainkeskus 2014b.) *ei julkaistu*
- vuoden 2014 toimenpiteiden toteutukseen ja neuvottelukuntaan osallistuneiden nuorten palautteet (Nuoren palaute 2014a; Nuoren palaute 2014b; Nuoren palaute 2014c.) *ei julkaistu*
- nuorisoasiainkeskuksen henkilökunnan 2/2013, 2/2014 ja 1/2015 arviointi- ja kehittämispäivien muistiot (Nuorisoasiainkeskus 2013d; Nuorisoasiainkeskus 2014a, 1-3; Nuorisoasiainkeskus 2015a.) *ei julkaistu*
- nuorisoasiainkeskuksen henkilökunnan vuoden 2015 arviointi- ja palautekyselyn vastaukset (Nuorisoasiainkeskus 2015b.) *ei julkaistu*
- Georg Boldt pro-gradu tutkielman tulosten kooste (Nuorisoasiainkeskus 2014a, 4.) *ei julkaistu*
- Hahmota Oy:n Päivi Raivion ja Peter Tattersalin 10.10.2014 antamat palautteet RuutiBudjetin pilottivuodesta (Nuorisoasiainkeskus 2014a, 5-6.) *ei julkaistu*
- Humanistisen ammattikorkeakoulun RuutiBudjetti vuonna 2013, kokemuksia ja kehittämisideoita raportti (Hakoluoto, Makkonen & Sinisalo-Juha 2013.) *ei julkaistu*
- Omista kokemuksistani Kaakkoisella alueella sekä nuorten toimintaa ohjaavana työntekijänä vuonna 2013-2/2014 että yksikön toimintaa johtavana toiminnanjohtajana vuosina 2/2014-2015 sekä lisäksi kehittämistehtävää opinnäytetyötä tekevänä opiskelijana

Kehittämistyön voi tiivistää edenneeksi niin, että nuorisoasiainkeskuksen johto ja asiantuntijat ovat vastanneet alkuperäisen toimintamallin luomisesta. Ensimmäisenä pilottivuonna mukaan kehittämiskumppaneiksi kutsuttiin Humanistinen ammattikorkeakoulu ja Hahmota Oy, jonka jälkeen kehittämistyötä on jatkettu kokemuksiin perustuen nuorisoasiainkeskuksen omien työntekijöiden, erityisesti nuoriso-ohjaajien

kanssa. Väitän, että jos kehittämisprosessi ei olisi ollut näin moniulotteinen ja eri tahoja osallistava, ei toimintamallin kehittämisessä olisi päästy tässä ajassa niin pitkälle, kuin nyt on käynyt. Demokratiapilotti on oppimisprosessi demokraattisesta osallistumisesta niin pilottialueiden nuorille kuin nuorisoasiainkeskukselle (Nuorisoasiainkeskus 2013a). Prosessin alussa työntekijät olivat innostuneita tulevasta muutoksesta ja sen tuomista uusista mahdollisuuksista, peloissaan nuorten osallisuuden näennäisyydestä, oman työmäärän lisääntymisestä ja asiantuntijuuden arvostuksen katoamisesta. Epäilytti tuleeko tästä kaaos, onko johdolla ja osallistujilla erilaiset tavoitteet ja ollaanko vallasta todella valmiita luopumaan. Toiveet laskettiin uudenlaisen nuorten näköisen toiminnan ja työn kohteen laajenemisen varaan. (Nuorisoasiainkeskus 2013d.) RuutiBudjetti on konkretisoinut RuutiBudjetin pilottialueilla (Nuorisoasiainkeskus 2014a, 2). Kapeakatseisuus on saanut väistyä ja tilalle on avautunut työn kohteen nuorisotaloympäristöä laajemmin näkeminen. Oppivan organisaatio kehittyi jäsentensä dialogin varassa, arjen yhteiskehittelyllä ja vastuunjakamisella olemme päässeet työntekijöiden vallan kapenemisen vastustamisesta, haluamaan nuorten osallisuutta ja vaikuttamista edistävää toimintaa, myös yli hallintokuntarajojen. (Hakoluoto ym. 2013, 34; Nuorisoasiainkeskus 2014a, 1, 6; Nuorisoasiainkeskus 2015b; Raina 2012, 126.) RuutiBudjetin vaikutukset ulottuu parhaimmillaan nuorten lisäksi Helsingin kaupungin muihin hallintokuntiin ja kaupunkilaisiin (Nuorisoasiainkeskus 2013a).

3.2 RuutiBudjetin periaatteet alueellisen autonomian mahdollistajana

RuutiBudjetti on sekoitus eri osallistuvan budjetoinnin malleja, se soveltaa pääosin määräraahaperusteista, tiettyä ikäryhmää koskevaa mallia. Lisäksi siitä löytyy yhtäläisyyksiä myös kaupungiosamallin kanssa. RuutiBudjetin keskeisimmät osallistuvan budjetoinnin periaatteet ja tunnuspiirteet ovat

- harkinnanvarainen rahoitusosuus ja etukäteen määritellyt kriteerit
- määrärahan määrittäminen toimiala-, ikäryhmä- ja alueperustaisesti
- avoin ideakuulutus ja äänestykseen perustuva päätöksenteko
- paikalliset ominaispiirteet huomioiva sekä useita toimenpiteitä toteuttava
- vaihteittain etenevä ja selkeä vuosittain toistuva rytmi
- osa kaupungin talousarvio-prosessia, poliittista päätöksentekoa

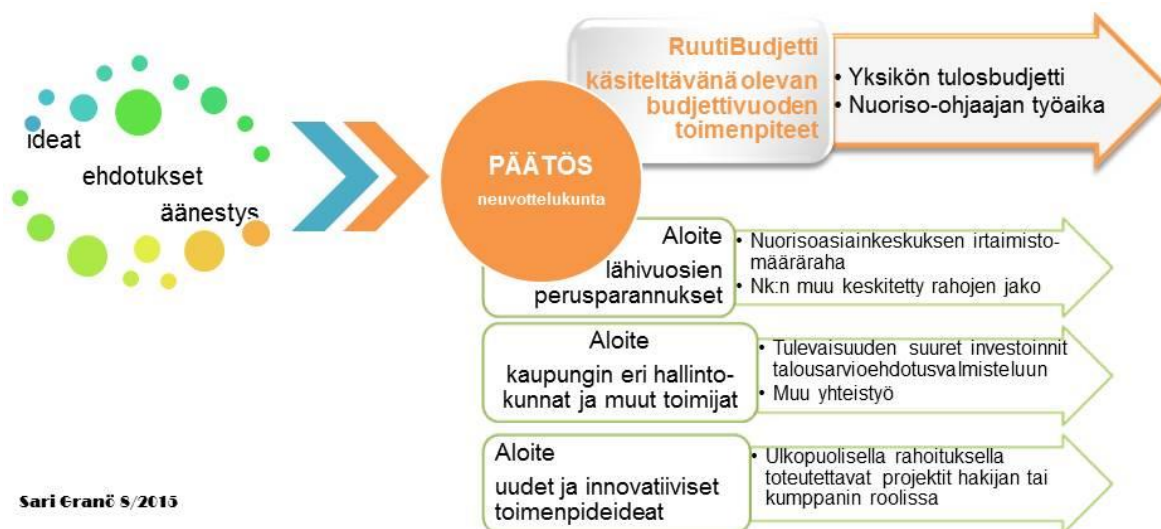
RuutiBudjetti toimintamallin läpileikkaavana ajatuksena on eri demokratiamuotojen harjaannuttaminen nuorten todellisessa elämässä, heidän omalla lähialueellaan, omassa arjessaan. Prosessin toteutuksessa säännöllisenä toistuva viisivaiheinen rytmi on kytketty ensisijassa nuorisotyöyksiköiden tulosbudjetin valmisteluun ja päätöksentekoon. Nelivaiheinen päätöksentekoprosessi kestää normaaliaikataululla vuoden, prosessin viides vaihe on päätöksenteon jälkeinen vuosi, jolloin päätetyt toimenpiteet toteutetaan silloin kun ne sisältyvät nuorisotyöyksikön vuotuisen tulosbudjettiin. Mikäli kannatusta saaneet ehdotukset eivät mahdu annettuun budjettiin tai kuulu nuorisotoimen toimivallan piiriin, ehdotukset kirjataan aloitteiksi, joiden edistämiseksi nuoret saavat halutessaan nuorisoasiainkeskukselta tukea. Ruudin ydinryhmä edistää koko kaupungin laajuisia aloitteita. Päätös toteutettavista toimenpiteistä tehdään neuvottelukunnassa, joka koostuu alueen nuorista ja nuorisoasiainkeskuksen työntekijöistä. Lisäksi Ruudin ydinryhmän jäsenet voivat halutessaan osallistua neuvottelukuntaan ja sinne on myös mahdollista kutsua muiden hallintokuntien edustajia tai tarvittavia alueella vaikuttavia päätöksentekijöitä, neuvottelemaan nuorten kanssa heitä koskevista aloitteista. Neuvottelukunta voi myös sopia toimenpiteen toteutukselle tarvittaessa pidemmän toteutusaikataulun. Prosessin ensimmäisessä vaiheessa, tiedonkeruussa pääpaino on tiedon tuottamisessa päätöksenteon pohjaksi. Siinä työntekijät ja muut asiantuntijat esittelevät nuorille erilaisin keinoin tutkittua hyvinvointitietoa, jota nuoret täydentävät omalla kokemustiedollaan, joka mahdollistaa paikallisten ominaispiirteiden huomioimisen tulevissa toimenpiteissä. Seuraavassa työpajavaiheessa kootun tiedon pohjalta neuvotellaan nuorten kesken mitkä ideoiduista toimenpide-ehdotuksista lopulta pääsee kolmanteen äänestysvaiheeseen. Tässä vaiheessa prosessia tulee muistaa julkisen keskustelun tärkeys, valmistellut toimenpide-ehdotukset julkistetaan, jotta niihin liittyvät mahdollisimman monet näkökulmat pääsevät esiin ennen varsinaista päätöksentekoa. Äänestysten jälkeen neljännessä vaiheessa palataan neuvottelupöytään, jossa tällä kertaa nuoret neuvottelevat aikuisten kanssa deliberatiivista demokratiakäsitystä ja äänestystulosta kunnioittaen, eniten saaneiden ehdotusten toteutustavoista ja tekevät niistä yhdessä päätöksen. Päätöksenteon jälkeen viidennessä ja samalla viimeisessä vaiheessa on vuorossa toimenpiteiden toteutus osallisuutta edistäen. Nuorilla tulee olla mahdollisuus osallistua valittujen toimenpiteiden toteutuksen suunnitteluun sekä itse toteutukseen. Nuorilla on myös mahdollisuus valvoa ohjattua prosessia ja toteutettavia toimenpiteitä, kyseenalaistaa niiden demokraattisuutta sekä samalla prosessia oh-

jaavien aikuisten ja toisten nuortenkin toimintaa. Tarpeelliseksi katsoessaan he voivat saattaa tietonsa esimerkiksi nuorisolautakunnalle. Tämä valvonta rooli on RuutiBudjetti-takuussa kirjattu erityisesti nuorten ydinryhmän rooliksi. Myös neuvottelukunta voi tehdä toimenpiteiden toteutukselle oman seuranta- ja arviointisuunnitelman. RuutiBudjetti prosessissa nuorille ei jaeta päättömästi valtaa päättää alueen nuorisotyölle suunnattujen varojen käytöstä, vaan nuorisoasiainkeskus ohjaa nuorille jaettavan vallan käytön suuntaa nuorille esiteltävillä reunaehdoilla, joita kulloinkin voimassa olevat kaupungin strategiset painopisteet edellyttää. Tällä hetkellä ohjaus perustuu nuorten oman toimijuuden ja demokraattisten toimintatapojen kehittämisen lisäksi, laajasti eri nuorten hyvinvoinnin tukemiseen, nuorten itsensä merkitykselliseksi kokemilla tavoilla. Jotta tämä tavoiteltu laajuus voidaan saavuttaa, tarvitaan useampia toteutettavia toimenpiteitä, joita saadaan aikaan järjestämällä prosessin aikana ideoiden jalostamoita ja siilomalla sieltä parhaimmat ehdotukset. Koska on mahdotonta ennustaa nuorille kulloinkin tärkeitä aiheita tai mitkä toimenpiteet saavat kannatusta, aiheuttaa se oman haasteensa budjettiosuuden täsmälliseen etukäteen määrittelyyn. Nuoret saavat vaikuttaa nuorisotyöyksikön koko tulosbudjettiin, reunaehtonaan etteivät he voi vaikuttaa suoraan työntekijöiden työ-, eikä nuorisotalojen vuokrasuhteisiin mutta voivat neuvotella työntekijöiden töiden sisällöistä, nuorisotalojen aukioloista, toiminnasta sekä investointikohteista. Yksi RuutiBudjetin keskeisistä piirteistä on avoimen osallistumisen mahdollisuus, prosessilla ei tavoitella edustuksellisuutta vaan avoimella ja monivaiheisella prosessilla turvataan alueen nuorten laaja osallistumismahdollisuus demokratiataitojen käytännön harjoitteluun. Avoimuus voi toteutua vain, jos prosessin kaikkien vaiheiden tiedotus on hyvin huolehdittu. Nämä RuutiBudjetin keskeisimmät periaatteet ovat selkeästi esitetty liitteestä 3. löytyvässä RuutiBudjetti takuussa. (Nuorisoasiainkeskus 2013a; Helsingin kaupunki Nuorisolautakunta 2014; Helsingin kaupunki 2013, 30, Helsingin kaupunki 2015a.) Tämä lähidemokratiaa vahvistava malli tuo nuorten vaikuttamistoimintaan osallistuvan ja deliberatiivisen demokratian kumppaniksi, edustuksellisen ja suoran demokratian rinnalle. Osallistuvan budjetoinnin periaatteiden voidaan nähdä toteutuvan RuutiBudjetissa hyvin, haasteet ovat deliberaation toteutumisessa. Isoimman ongelman arvioitiin olevan ajanpuute, työntekijät kuvaavat toistuvasti ajan riittämättömyyttä erityisesti työpaja, äänestys ja neuvottelukunta vaiheissa (Nuorisoasiainkeskus 2014a, 2; Nuorisoasiainkeskus 2015a; Nuorisoasiainkeskus 2015b). Mikäli halutaan punnita vaihtoehtoja ja varmentaa osallistujien riittävä tietoisuus sekä todellinen mahdollisuus

vaihtoehtoista argumentointiin tarvitaan päätöksentekoon ja sen valmisteluun aikaa, enemmän kuin mitä sitä tällä hetkellä on ollut käytettävissä (Eskelinen ym. 2012, 80).

3.3 RuutiBudjetti osana kaupungin talouden ja toiminnan suunnittelua

Osallistuvan budjetoinnin toimintaperiaatteista keskeisimpänä ja muista osallisuuden edistämisen menetelmistä erottavana tekijänä voidaan pitää todellisen vallan jakamista nuorille. Todellisella vallalla tässä yhteydessä tarkoitetaan, ettei nuoria ei vain kuulla tai ettei heille ole järjestetty mahdollisuutta vain vaikuttaa johonkin, vaan he ovat mukana päättämässä valitun alueellisen nuorisotyöyksikön tulosbudjetin käytöstä. Yhden alueellisen yksikön kokonaisbudjetti oli pilottivuosina keskimäärin 1,2 miljoonaa euroa, josta suurin osa menee henkilökunnan palkkakuluihin ja nuorisotalojen tilojen ylläpitoon. Yksikön tulosbudjettien rinnalla alueille ohjautuu varoja myös keskitetysti viraston sisältä, esimerkiksi viestintään, kiinteistöhuoltoon, atk-laitteistoihin ja henkilöstön koulutuksiin. Lisäksi viraston ulkopuolelta on mahdollista hakea lisärahoitusta erilaisille kehittämisprojekteille esimerkiksi valtiolta ministeriöiden rahoituksia, Euroopan sosiaalirahastolta tai kaupungin omalta Lähiörahastolta. Nämä yksiköiden tulosbudjetin ulkopuolella olevat mahdolliset varat eivät ole mukana RuutiBudjetissa ellei niistä erikseen rahoituksen hakuvaiheessa ole toisin sovittu. Kuvioon 4. olen hahmotellut näitä eri vaihtoehtoja, jotka neuvottelukunnan tekemän päätöksen jälkeen ovat mahdollisia kanavia toimenpiteiden toteutukselle.

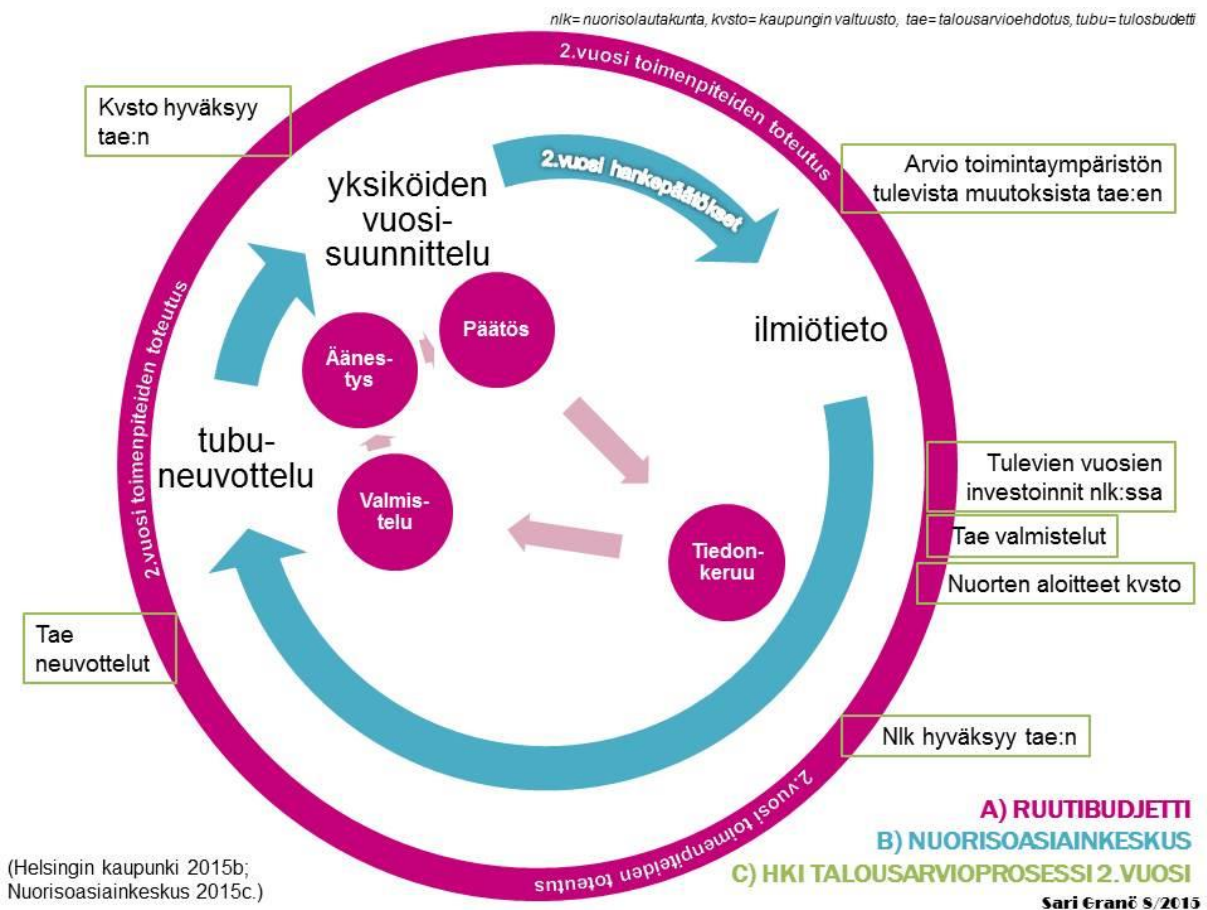
Kuvio 4. RuutiBudjetti päätösten täytäntöönpanovaihtoehtoja

Osallistuvan budjetoinnin keskeisenä tunnuspiirteenä pidetään budjetin valmisteluun liittyvää tavoitteiden asettamista, suunnittelun ja päätöksenteon selkeää vuosittaista rytmiä, joka kytkeytyy kaupungin talousarvioprosessiin ja sitä kautta poliittiseen päätöksentekoon (Valtiovarainministeriö 2013,2; Husberg 2014,38). Liitteessä 4. esitän yhden RuutiBudjetti prosessin kulun, alkaen sen alusta, kahden vuoden ajan eteenpäin. Kuvio kuvaa näiden asioiden ajallista yhteyttä toisiinsa siten, että kuukausien yläpuolella esitetään prosessin toteutusvuoden kannalta keskeiset tapahtumat ja ajankohdat sekä samalla tavoin alapuolella, toisen vuoden eli toimenpiteiden toteutusvuoden osalta. RuutiBudjetin pääkohde on vaikuttaa nuorisotyöyksikön seuraavan vuoden tulosbudjetinjakoon liittyvään päätöksentekoon mutta on kuitenkin mahdollista, että nuorten kannattamat toimenpide-ehdotukset ovat niin kalliita investointeja, ettei niitä ole mahdollista toteuttaa tämän tulosbudjetin puitteissa. Tällöin neuvottelukunta voi päättää viedäkö nuorten ehdotus aloitteena viraston lähivuosien investointiohjelmaan. Näin kävi esimerkiksi Haaga-Kaarelan 2013 vuoden ”Kantsun” pelihuoneen kanssa. Nuorisoasiainkeskuksen irtaimistorahoista lopullisen päätöksen tekee nuorisoasiainkeskuksen johtoryhmä ja suuremmat investointikohteet esimerkiksi uudet julkishallinnon rakennushankkeet kulkevat osana talousarvioehdotuksen käsittelyprosessia, joka on samanlainen kaikille kaupungin eri hallintokunnille. Liitteen kuviossa näkyy viisi kerrosta eri toimijatahoja, jotka vaikuttavat nuorisotyön talouden ja toiminnan suunnitteluun. Kerrokset ovat kirjattu kuvion vasempaan laitaan, kaikki omilla väreillään. Niistä neljä ylimmäistä liittyvät kaupungin normaaliin talousarvioprosessiin, ja alimmainen viides taso, kuvaa mahdollisten ulkopuolisten rahoituksen hakemisen menettelyä. Ylin, vihreä taso kuvaa RuutiBudjetti prosessin toteutusvaiheita nuorten kanssa. Toinen, pinkki taso kuvaa jaettavana olevan budjettiyksikön toiminnan suunnittelun ja budjetin valmistelun vaiheita. Kolmas, sininen taso kuvaa nuorisoasiainkeskuksen sisäistä rytmiä toiminnan suunnittelussa ja budjetin valmistelussa. Neljäs, oranssi taso kuvaa Helsingin kaupungin talousarvioehdotuksen valmistelu- ja päätöksentekorytmiä osana poliittista päätöksentekojärjestelmää. Viides, liila taso kuvaa ulkopuolisen rahoituksen haku- ja valmisteluajataulua. Haettaessa ulkopuolista rahoitusta valmistelun tekee yksikön esimies, yhdessä osastopäällikön, erityisasiantuntijan ja ehdotuksen taustalla olevien nuorten kanssa. Rahoituksen hakemiseen ryhtymisestä lopullisen päätöksen tekee nuorisoasiainkeskuksen johtoryhmä ja rahoituksen myöntämisestä, rahoitusta tarjoava taho.

Esimerkki: Case ”Kantsun” pelihuone

Haaga-Kaarelan 2013 vuoden RuutiBudjetissa eniten kannatusta saanut pelihuoneen perustaminen Kannelmäen nuorisotalolle ei mahtunut yksikön tulosbudjettiin, joten rahaa anottiin nuorisoasiainkeskuksen 2014 vuoden irtaimistomäärärahoista. Yritys päättyi tuloksettomasti, rahat oli varattu muualle. Nuoret jatkoivat sinnikkäästi valmisteluita pelihuoneen saamiseksi ja vuonna 2014 saatiin Lähiöprojektilta ulkopuolinen rahoitus, jonka turvin pelihuone toteutuu loppuvuonna 2015. (Kairimo 2015.)

Esimerkki realisoi nuorten mahdollisuudet vaikuttaa yksiköiden budjettia laajempiin kysymyksiin. Samalla se kuvaa hyvin nuorisoasiainkeskuksen mahdollisuuksia kehittää RuutiBudjetin vaikuttavuutta yksiköiden budjettia laajemmaksi. Kuvioon 5. olen yksinkertaistanut RuutiBudjetin ja Helsingin kaupungin (2015b) talousarvioprosessin sekä Nuorisoasiainkeskuksen (2015c) suunnittelurytmin suhteet toisiinsa vuosikelloon asetettuna.

Kuvio 5. RuutiBudjetti ja kaupungin päätöksenteon rytmi

Huolimatta että budjetin visuaalisessa esittämisessä on vielä ollut haasteita, eikä budjettipuun arvoa ole osattu parhaalla tavalla hyödyntää, on RuutiBudjetin vaikutuk-

set nuorisotyöyksiköiden toimintaan ja budjetin jakoon ovat olleet kiistattomat. Niin nuoret kuin työntekijät kuvaavat nuorten toiminnalla olleen todellista vaikutusta toimintaan, joka on koettu merkitykselliseksi. Haaveiluaspekti tulosbudjettia suuremmista muutoksista tulee prosessissa säilyttää yhteiskunnallisesti tärkeän nuorten poliittisen mielikuvituksen kehittämiseksi. Näiden suurempien hankkeiden nostetta voi testata ottamalla ne esimerkiksi mukaan seuraavan vuoden RuutiBudjettiin tai koko kaupungin yhteiseen Ruuti-Expo tapahtumaan. (Nuorisoasiainkeskus 2014a, 4; Nuorisoasiainkeskus 2015a; Nuorisoasiainkeskus 2015b.) Vaikka nuorten päätäntävalta ei yllä tulosbudjettia laajemmalle, tulee heidän mielipiteensä heitä koskevissa asioissa ottaa laajemmin niin nuorisoasiainkeskuksessa kuin kaupungin muissa hallintokunnissa päätösten suunnittelu- ja valmisteluvaiheessa huomioon. Tämän oikeuden vahvuudesta voi palata lukemaan lukuun 2.4, jonne lakien ja säädösten ohjaus nuorten vaikuttamisen edistämiseksi on koottu.

3.4 RuutiBudjetin kohderyhmänä yksilöt, ryhmät ja yhteisöt

Demokraattisen toiminnan pohjalle nuori tarvitsee tietoa, kykyä ymmärtää tiedon merkitys. Korpisen (2010) mukaan, mikäli vaikuttamistietoutta on tarjolla jollekin nuorten ryhmälle enemmän kuin toiselle, antaa se luonnollisesti heille paremmat valmiudet osallistua päätöksentekoprosessiin. Jos esimerkiksi lähiympäristöön vaikuttamiseksi tietoa kohdennetaan heille, joiden oletetaan olevan siitä kiinnostuneita, asettaa tämä nuoret jo lähtökohdiltaan eriarvoiseen asemaan. Aktiiviset ja vaikuttamisesta kiinnostuneet nuoret keräävät luonnostaan tietoa itselleen, toisin kun nuoret, jotka tarvitsisivat alkusysäystä kiinnostuakseen vaikuttamisesta. (Eskelinen ym. 2012, 40.) Haasteena demokratiassa on osallistumisen ja vaikuttamismahdollisuuksien parantaminen kuntalaisille, jotka ovat vaarassa pudota yhteiskunnan kyydistä. Tästä johtuen erityisesti niiden kuntalaisten tai väestöryhmien, jotka eivät saa ääntään kuuluviin, osallistumista päätöksentekoon on tuettava. (Demokratia-ryhmä 2011; Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011, 94-95.) Huomionarvoista on, että kaikille nuorille hajautettu valta ylläpitää aikuisten monopolia, joten osan nuorten kehittymistä vaikuttajana myös tarvitaan (Kiilakoski ym. 2012, 250). On siis perusteltua kohdentaa toimia kaikkien nuorten lisäksi erityisesti niille nuorille, joilla riski kyydistä putoamiseen on sekä myös niille, jotka

ovat jo aktiivisia ennestään. RuutiBudjetissa kuntalaisia ovat nuoret kulloinkin sovitulla asuinalueilla, jotka useimmin muodostuu toisiaan lähellä sijaitsevista kaupunginosista, nuorten luonnollisista elinpiireistä kodin ja tai koulun lähellä. Toimintaan kutsutaan pääasiassa kunkin alueen 13-17-vuotiaita, yläkoulua käyviä nuoria. Eri vaiheita on pyritty kohdentamaan eri perusteilla eri luokka-asteille, toisiinsa käytännön syillä ja toisinaan nuorten kehitystasolla perustellen, vahvimpana perusteena kuitenkin valintaa tulisi ohjata avoimuus. Mitä laajemmin nuoret pääsevät osallistumaan eri vaiheisiin, sitä useampi nuori pääsee prosessiin mukaan ja hänelle tarjoutuu mahdollisuus vaikuttamiskokemukseen. Pilottivuosina pidettiin tärkeänä tietoisuuden levittämistä RuutiBudjetista, joten koulut, jotka tavoittavat lähes 100 prosenttia ikäluokista, tuntuivat tähän luontevilta kumppaneilta. Valitessamme toimia nuorten kouluajalla olimme sen ristiriidan edessä, miten pidämme toiminnan avoimena kaikille nuorille ja luomme samaan aikaan molempien toimijaosapuolten käytänteisiin ja tavoitteisiin sopivaa toimintamallia. Valintaa tehdessä tuli olla tietoinen osallisuuden ja demokratian ydinajatuksen ohenemisesta, silloin kun osallistumismenetelmät ovat valikoiva, eivätkä ole avoinna kaikille nuorille (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011, 94). Ensimmäisenä vuonna valitsimme toimivamme kussakin vaiheissa eri luokka-asteiden kanssa. Toisena vuonna syntyi eri tarpeiden mukaan perustelluista syistä alue- ja koulukohtaisia eroja eikä kohdennuksia tehty pelkästään luokka-asteeseen perustuen. Esimerkiksi Kaakkois-Helsingin alueella RuutiBudjetti prosessia kuljetettiin osana nuorten vaikuttajaryhmän toimintaa, jolloin työpajavaihe toteutui ryhmätoiminnassa mukana olleiden nuorten kanssa. Ryhmä koottiin useita eri reittejä hyödyntäen, jolloin keskeiseksi muodostui koulujen kanssa toimiva yhteistyö, koulukuraattorien kanssa etsittiin eri syistä tukea tarvitsevia nuoria, oppilaskuntaa ohjaavien opettajien kanssa etsittiin vaikuttamisesta kiinnostuneita mutta usein sivuun jääviä nuoria sekä mukaan innostettiin myös koulun vaikuttamistoiminnassa jo mukana olevia nuoria. Kaikille avoimilla koulukiertueilla huolehdittiin, että kaikilla koulun oppilailta oli mahdollisuus saada tietoa miten toimintaan pääsee mukaan. Lisäksi nuorisohjaaajat motivoivat nuorisotaloilla tuntemiaan nuoria mukaan toimintaan. Nuorten epäviralliset yhteenliittymien, esimerkiksi skeittiporukoiden, bändien, kaupunkiviljelijöiden tai teatteriryhmien tarpeet tunnustetaan heikosti ja ne jäävät usein huomiotta kunnallisessa päätöksenteossa tai palvelujärjestelmän kehittämisessä (Eskelinen ym. 2012, 246-247). Esimerkkinä Haaga-Kaarelan alueella järjestettiin tiedonkeruuvaiheessa tapahtumahenkisiä ”paku-kiertueita” eri puolella aluetta, pai-

koissa joissa nuorten omat porukat viettävät aikaa. Nuoria tavoitettiin ja toiminnalla saatiin mahdollisuus tarjota nuorille heidän omassa ympäristössä sysäystä vaikuttamisen pariin (Nuorisoasiainkeskus 2014a, 3). Kaakossa taas nuoriso-ohjaajat saivat innostettua kaveriporukan mukaan toimintaan. Nämä nuoret eivät olisi vapaa-ajallaan voineet osallistua vastaavan ryhmän toimintaan mutta kouluajalla se antoi heille syyn olla pois oppitunnilta. Juuri nämä ”positiivisiksi lintsareiksi” nimeämäni nuoret olivat koko vaikuttamistoiminnan innokkaimmat ja aktiivisimmat nuoret. Kun mietimme kenelle nuorista valitsemamme toimintaympäristö avaa tai sulkee ovensa, vastaus ei aina välttämättä ole se mitä ensiksi itse ajattelimme. Taulukkoon 4. olen koonnut kahden vuoden aikana RuutiBudjetin eri vaiheiden kohderyhmiä.

Taulukko 4. RuutiBudjetin 2013-2015 kokeillut kohderyhmät

Tiedonkeruu	Keväällä päättävät 9-luokkalaiset (16v.) ohjattu osallistuminen luokittain Keväällä päättävät 7-9-luokkalaiset (13-16v.) webropol kyselyllä toteutettu tiedonkeruu Satunnaiset osallistujat <ul style="list-style-type: none"> - Tapahtuman järjestämisessä mukana olevat nuoret - Kohdennettu motivointi, nuoriso-ohjaajan tuntemat nuoret Avoin mahdollisuus <ul style="list-style-type: none"> - Pakettiauto-kiertue alueella, kouluajalla ja kouluajan ulkopuolella
Työpajat	Syksyllä aloittaneet 7-9 luokkalaiset (12-15v.) <ul style="list-style-type: none"> - Avoin kutsukiertue - Kohdennettu motivointi ryhmämuotoiseen toimintaan (yksilön tarpeet) - Kohdennettu innostaminen kiinnostuneille ja jo valmiiksi aktiivisille
Äänestys	Syksyllä aloittaneet 9-luokkalaiset (15v.) <ul style="list-style-type: none"> - Ohjattu osallistuminen luokittain 7-9 luokkalaiset (12-15v.) <ul style="list-style-type: none"> - Avoin äänestyskiertue
Neuvottelukunta	Syksyllä aloittaneet 7-9 luokkalaiset (12-15v.) <ul style="list-style-type: none"> - Eri vaiheissa mukaan kutsuminen - Työpajoista nuorten rohkaisu
Toteutus	Keväällä päättävät 7-9 luokkalaiset keväällä (13-16v.) <ul style="list-style-type: none"> - Eri vaiheissa mukaan kutsuminen - Avoin tiedotus-/kutsukiertue - Kohdennettu motivointi, nuoriso-ohjaajan tuntemat nuoret

Kaikkiaan RuutiBudjetin eri vaiheissa tavoitettiin alueen 13-17 vuotiaista nuorista ensimmäisen 2013 vuoden aikana 29 prosenttia ja toisena 2014 vuonna 47 prosenttia (Helsingin seudun aluesarjat tilastokanta 2015; Nuorisoasiainkeskus 2013b, 3; Nuorisoasiainkeskus 2013c, 3; Penttilä 2015, 28). Uskomalla nuorten halun vaikuttaa omaan lähiympäristöönsä, voi olettaa osallistuneiden nuorten lukumäärän kasvavan tulevana vuosina toimintamallin jäsenyessä ja koulujen kanssa tehtävän yhteistyön selkiytyessä. Koulun kanssa toimiessa on tärkeää, että rakenteet ovat kunnossa ja toiminta ennustettavissa, tästä hyvänä esimerkkinä toimii 7. luokkalaisille kohdennettu ryhmätystoiminta, johon osallistumisaste on lähes 100

prosenttia. RuutiBudjetin kohderyhmää valitessa tulee jatkuvasti tasapainoilla sen kysymyksen kanssa että, jos osallistumiselle tarjotaan kovin kapeat raamit, he, jotka eivät voi tai halua asettua niihin, jäävät näiden virallisten osallisuusareenoiden ulkopuolelle, jolloin tilanne voi passivoida nuoria tai ajaa heitä häiriökäyttäytymiseksi tulkittavaan toimintaan, heidän pyrkiessä vaikuttamaan omilla tavoillaan ja pahimmillaan lopulta johtaa syrjäytymiseen yhteikunnallisista asioista. Kun samanaikaisesti niille nuorille joille raamit sopivat, tarjoaa toiminta mahdollisuuden kehittää itseään, tässä taas riskinä on osallistuvien nuorten kuormittuminen. (Kiilakoski ym. 2012, 253-254.) Koska vaikuttamistoiminnan tulee koskettaa kaikkia nuoria, tulee käytössä olla monenlaisia tapoja ja menetelmiä (Kiilakoski ym. 2012, 250).

Osallistumisen avoimuus ei toteudu, jos menetelmä nuorten tavoittamiseksi ei toimi, tällöin pitää muuttaa kutsutapaa. RuutiBudjetissa käytössä olevia yksittäisiä menetelmiä edelleen vahvistamalla ja eteenpäin kehittämällä, voidaan päästä erittäin hyvään tulokseen avoimen osallistumisen näkökulmasta, muistaen menetelmien ohjaavan keskeisesti sitä, ketkä toiminnasta kiinnostuvat (Eskelinen ym. 2012, 61). Työntekijöiden kokemus kouluajalla toteutettavasta prosessista oli myönteinen (Nuorisosiainkeskus 2014a). Vaikka se ei mahdollista osallistumista kaikille nuorille ja rajaa ulos ennen kaikkea toisen asteen opiskelijat, koettiin sen olevan paras väylä nuorten joukkojen tavoittamiseksi. Se avaa mahdollisuuksia nuorille laajemmin kuin jos osallistuminen toteutettaisiin kouluajan ulkopuolella. Parhaassa tapauksessa sitä täydennettäisiin tuomalla verkko ”live” tapahtumien rinnalle, sekä ennen äänestystä vaihtoehtoihin tutustumiseksi, että niistä siellä äänestämiseksi ja myöhemmin toimenpiteistä tiedottamiseksi ja niiden seuraamiseksi. Huolellisesti mietittynä ja toteutettuna, koulu avaa ympäristönä hyvät mahdollisuudet kohdentaa toimintaa myös erityisesti tukea tarvitseville nuorille. Toiminta on mahdollistanut laajasti alueen nuorten osallistumisen nuorisotoimen toiminnasta päättämiseen ja prosessilla ollaan tavoitettu nuoria, jotka muuten jäisivät nuorisotyössä huomiotta, lisäksi käytetyt menetelmät ovat turvanneet hiljaisempienkin nuoret äänen kuuluvuuden (Nuorisosiainkeskus 2014a, 3, 5). Verkon hyödyntäminen tapahtumien ja työpajojen rinnalla tarjoaisi prosessin kaikkien vaiheiden avoimuudelle merkittävän lisäarvon. Ratkaistavana on kuitenkin tästä avoimuuden näkökulmasta vielä kysymykset siitä

1. Minkälaiset rakenteet yläkoulujen kanssa tehtävälle yhteistyölle saadaan sovittua eri vaiheisiin? Minimilähtökohta voisi olla, että avoimuuden periaate ylittää rakenteelliset ratkaisuperusteet osallistuvien luokkien valinnassa.
2. Miten nuori pääsee liikkumaan työpajoihin nuorisotalolle, jonne nuoret kokoontuvat useilta eri kouluilta? Miten huolehditaan ettei liputon nuori koe tilannettaan nöyryyttäväksi? Nuorisotoimi voisi toimittaa koulusihteerille lipun, jonka noutaminen sekottuisi koulun arkisiin retkikäytäntöihin.
3. Miten pitkäkestoiseen ryhmätoimintaan sitoutumisen edellyttäminen vaikuttaa avoimuuden periaatteeseen? Sulkeeko se liikaa osallistujia työpajavaiheen ja sen myötä todennäköisimmin myös neuvottelukunnan ulkopuolelle? Vai olisiko työpajat itsenäisiä toimintakokonaisuuksia, jotka käynnistävät alueen Ruutisyksyn ja niissä innostuneet jatkavat toimintaa vaikuttajaryhmässä ja loput palaa oppitunneille.
4. Miten mahdollistetaan toisella asteella opiskelevien osallistuminen näihin kouluajoilla toteutettaviin osa-alueisiin. Voiko osa työpajoista olla koulun jälkeen toteutettavia.
5. Kuinka päätettyjen toimenpiteiden toteutuksesta tehdään sen kaltaista että nuorilla on niihin tosiasialliset mahdollisuudet osallistua. Saataisiinko äänestysvaiheessa menetelmiä kehittämällä nuoria kiinnitettyä heitä itseään kiinnostaviin aiheisiin?
6. Miten viestintää kehitetään niin että se tukee nuorten riittävää tiedon saantia ja avaa sen kautta laajemmin nuorten osallistumismahdollisuuksia? Miten oikeat nuoret ja toteutettavat toimenpiteet saatetaan yhteen?

(Nuorisoasiainkeskus 2015a, 1,5-7; Nuorisoasiainkeskus 2015b.)

Vaikka RuutiBudjetti on vain yksi osa Ruudin toiminnoista, on se tulevaisuudessa laajetessaan kattamaan koko Helsingin, laajuudeltaan hyvin merkittävä osa helsinkiläistä nuorten vaikuttamisjärjestelmää. On siis vain hyödyksi, että toimintamalli on monivaiheinen ja siihen mahtuu eri osallisuuden tasoja, jolloin se tarjoaa eri lähtökohdista tuleville nuorille mahdollisuuksia osallisuuden kokemukseen.

3.5 RuutiBudjetin eri osalliset merkityksen antajina

Nuorten lisäksi RuutiBudjetissa tarvitaan prosessin toteuttamisen kannalta monia muitakin osallisia, aikuisia. Aikuisten asenteet nuorten kuulemista kohtaan ovat keskeisessä roolissa onnistuneessa osallisuusprosessissa, jonka vuoksi nuorten ja aikuisten välisen vuorovaikutuksen tasavertaisuutta ja keskinäiseen kunnioitukseen perustuvaa kulttuuria on edistettävä (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011, 94). RuutiBudjetin tapahtumiin panostettu visuaalisuus viestii nuorille, että he ovat tärkeitä, asia on tärkeä ja nuorisotoimi panostaa siihen. Nuoriso-ohjaajat ja RuutiBudjetti yksiköiden esimiehet ovat keskeisimmät toimijat, jotta koko RuutiBudjetti prosessin punainen lanka saadaan arjessa kulkemaan. Taulukkoon 5. olen koonnut tiivistetysti nuoriso-ohjaajien ja yksikköä johtavan esimiehen tehtävät RuutiBudjetissa kuukausitasolle asetettuina.

Taulukko 5. RuutiBudjetti tehtävät eri rooleista käsin

	RuutiBudjetti	Nuoriso-ohjaajan vuosi	Esimiehen vuosi
Tammi	Edellisen vuoden päätösten toimeenpano	- Tiedonpalautus nuorille päätetyistä toimenpiteistä, mukaan kutsuminen - Edellisen vuoden päätösten toimeenpano	- Edellisen vuoden päätösten toimeenpanon tukeminen - Yhteistyösilojen rakentaminen
Helmi		- Tiedonkeruun valmistelut käyntiin	
Maalis		- Koulujen kanssa seuraavan lukuvuoden yhteistyöstä sopiminen	
Huhti - Touko	Tiedonkeruu	- Tiedonkeruun viritys nuorille - Tiedonkeruu ja tulosten koonti - Uuden RuBu kauden aloitus - Kumppaneiden kutsut syksyn tilaisuuksiin	- Tiedonkeruuaineistoon tutustuminen - Syyskauden toiminnan suunnittelu yksikössä - Uuden RuBu-kauden aloitus ohjaajien kanssa - Kumppaneiden kutsut syksyn tilaisuuksiin
Kesä			
Heinä			
Elo	Arviointi-neuvottelukunta	- Neuvottelukunta nuorten kutsu - Nuorten mukaan innostaminen - Työpajat: menetelmäsuunnittelu	- Neuvottelukunnan väliarviointi toimenpiteiden toteutuksesta
Syys	Työpajat	- Työpajojen järjestäminen	- Työpajassa toimenpide-ehtotusten kuuntelu ja näkökulmien tarjonta (sparraus) - Valittujen ehdotusten hinnoittelu yhteistyössä
Loka	Äänestys	- Työpajojen järjestäminen - Äänestysten järjestäminen	- Seuraavalle RuBu vuodelle strategian raamit ja reunaehdot sekä aikataulun synkronointi päätöksentekoon ja nk:n muuhun toimintaan - Budjettineuvottelut osastopäällikön kanssa
Marras	Päätös-neuvottelukunta ja toimenpiteiden toteutuksen suunnittelu	- Toimenpiteiden toteutuksen yhteissuunnitteluun osallistuminen - Prosessin ja toimenpiteiden toteutuksen arviointi	- Päätösneuvottelukunnan valmistelut ja päätöspöytäkirjan kirjaaminen - Valittujen toimenpiteiden yhteissuunnittelun järjestäminen yksikössä: nuoret ja ohjaajat - Prosessin ja toimenpiteiden toteutuksen arviointi
Joulu			- Mahdolliset hankevalmistelut + nk irtaimistoraha - Budjettivuoden raportin kirjaus sekä prosessin että toimenpiteiden toteutuksesta

Päätöksentekijät ja poliittiseen päätöksentekoon menevien aloitteiden valmistelijat ovat kaupungin palveluksessa olevia virkamiehiä, suunnittelijoita ja

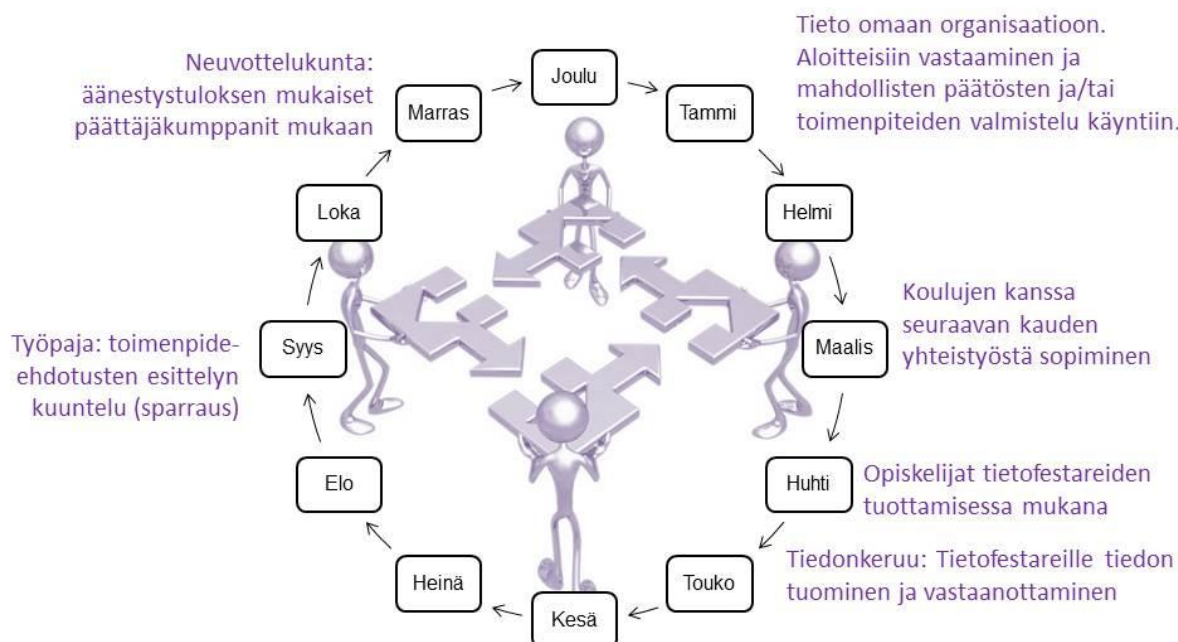
erityisasiantuntijoita. Näiden lisäksi RuutiBudjetissa tärkeitä osallisia ovat muun muassa nuorisoasiainkeskuksen tiedotuksen ja talouden asiantuntijat, jotka osaltaan auttavat prosessia johtavia ja ohjaavia työntekijöitä huolehtimaan osallistuvan budjetoinnin riittävän tiedon periaatteen toteutumisesta (Eskelinen ym. 2012, 76-77). Monet nuorten tekemistä toimenpide-ehdotuksista ja aloitteista koskevat muita kuin nuoriso- tai opetustoimen palveluja ja toimintaa, jota kautta kumppaneiksi tulee mukaan kaupungin muutkin hallintokunnat. Nuorten eri toimenpiteet ja aloitteet vaikuttavat alueella myös muihin kuin nuoriin kuntalaisiin, jolloin osalliseksi voidaan nähdä kohdealueen muut asukkaat ja kansalaistoimijat. Kaikki nämä eri osalliset toimivat nuorille merkityksen antajina heidän RuutiBudjetin osallistumiselleen.

Valitessamme toimia pääosin nuorten kouluajalla on järkevää tarkastella toimintaa myös suhteessa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin. Jotka ovat laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jossa oppilas on itse aktiivinen toimija ja oppiminen nähdään vuorovaikutuksen tuloksena, johon myös koulussa tapahtuvan vuorovaikutuksen lisäksi muilla aikuisilla, eri yhteisöillä sekä oppimisympäristöillä on vaikutusta. Yhdessä oppimisen nähdään edistävän oppilaiden luovaa ja kriittistä ajattelua, kiinnostuksen kohteiden laajenemista sekä taitoa nähdä asioita myös muiden näkökulmasta. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 17.) Opetussuunnitelma ohjaa kouluja suunnitelmalliseen yhteistyöhön oppilaiden oppimisen ja kasvun tukemiseksi, koulun opetustoiminnan avoimuuden lisäämiseksi, oppimisympäristöjen monipuolistamiseksi sekä turvallisen ja hyvinvoivan yhteisön luomiseksi koko koulutyön perustana on oppilaiden osallisuus ja kuulluksi tuleminen. Oppilaille tulee tarjota kokemuksia yhteistyöstä, sen kehittämisestä ja demokraattisesta toiminnasta omien opetusryhmien lisäksi lähiympäristössä ja erilaisissa verkostoissa. Oppilaskunnan lisäksi koulun ja kunnan muut osallisuutta tukevat rakenteet ja toimintatavat tarjoavat demokratiataidoille käytännön harjoitusmahdollisuuksia. (mt., 35.) Yläkoulun yhteiskuntaopin opetuksen tavoitteissa ohjataan oppilasta ymmärtämään yhteiskunnallisen päätöksenteon periaatteita ja demokraattisia toimintatapoja paikallisella tasolla, laajentamaan yhteiskunnallisia näkemyksiään sekä kannustetaan toimimaan aktiivisena, omaa lähiyhteisöä kehittävänä kansalaisena. Opetuksessa paneudutaan demokraattisen yhteiskunnan periaatteisiin ja toimintatapoihin, tutustutaan erilaisiin yhteiskunnallisiin vaikuttamisen keinoihin, harjoitellaan yhteiskunnallista osallistumista luomalla aitoja tilaisuuksia myös yhteistyössä koulun ulkopuolisten tahojen kanssa. (mt., 418-

420.) Tästä näkökulmasta tarkasteltuna voidaan todeta RuutiBudjetin sopivan hyvin koulun ja nuorisotoimen väliseen yhteistyöhön, esimerkiksi Kaakon alueella RuutiBudjetti prosessia on toteutettu osana alueen Ruuti vaikuttajaryhmän toimintaa. Yhteistyömalli on rakennettu alueen kaikkien neljän yläkoulun kanssa, josta vapaaehtoiset nuoret pääsevät joka toinen viikko osallistumaan alueen nuorisotalolla järjestettäviin ryhmän tapaamisiin. Työntekijöiden arviointien mukaan RuutiBudjetin nähtiin lisänneen ja tiivistäneen koulun ja nuorisotyön välistä yhteistyötä vaikka vielä on tekemistä edessä erityisesti yhteistyöstä sopimisen tasolla. Nuoriso- ja opetustoimen eritahtisuus suunnittelussa voi aiheuttaa nuorisotoimen suunnittelusyklin näyttäytymisen kouluille suunnitelmien lennosta sopimiselta, joka on koululle organisaatiotasolla tarkasteltuna lähes myrkyä. (Nuorisoasiainkeskus 2015b.)

Toteutuneiden RuutiBudjetti vuosien aikana on saatu onnistuneita kokemuksia erilaisista kumppanuuksista. Esimerkiksi Haaga-Kaarelassa kirjaston johto on osallistunut neuvottelukuntaan ja lähtenyt aktiivisesti edistämään nuorilta heille tulleita aloitteita. Nuorisoasiainkeskuksen kulttuurisen toimiston kontaktien kautta löydetyn taiteilijan ja nuorten yhteistyönä piristettiin nuorten taiteella pysäkkejä. Kaakossa on rakennettu yhteistyötä paikallisten asukasyhdistysten kanssa ja saatu alueen asukailta niin sparraus apua toimenpide-ehdotusten työstämiseen, kuin vapaaehtoistyöapuja nuorten ylläpitämään mummokahvilaan. RuutiBudjetin on nähty olevan avainasemassa siinä, että paikalliset toimijat ovat löytäneet keskusteluyhteyden, yhteistyön kynnys on madaltunut, ja nuorten aloitteet ovat löytäneet mahdollisuudet ja resurssit. Muiden toimijoiden mukana olo on vahvistanut nuorten kokemusta prosessin merkityksellisyydestä. Yhteistyötä pidettiin nuorisotoimen puolelta tärkeänä ja sitä haluttiin kehittää eteenpäin. Oma tiedostusta yhteistyökumppaneille lisäämällä uskottiin nuorten saavan enemmän tietoa eri toimijoiden tarjoamista mahdollisuuksista. Hyvänä yhteistyön kehittämisen alustana voi pitää näkemystä siitä, että RuutiBudjetti ei ole nuorisoasiainkeskuksen vaan nuorten prosessi. (Nuorisoasiainkeskus 2014a, 2-3; Nuorisoasiainkeskus 2015b.) Lisäksi yhteistyötä on tehty eri nuorisoalan oppilaitosten kanssa. Humanistisen ammattikorkeakoulun opiskelijat toteuttivat ensimmäisen pilotivuoden tiedonkeruuvaihetta, Seurakuntaopiston ja Sovinto ry:n nuoriso- ja vapaa-ajanohjaajaopiskelijat ovat olleet aktiivisina mukana tuottamassa kevään tiedonkeruu tapahtumia. RuutiBudjetti monivaiheisuudellaan pystyy tarjoamaan hyvin erityyppisiä tehtäviä opiskelijoille, aina perustason ohjaamisesta korkeakoulutason opinnäytetöi-

hin (Hakoluoto ym. 2013, 25). Nuorisotyön keskeinen tehtävä onkin nuorten ja muiden toimijoiden välille kestävien siltojen rakentaminen. Kuvioon 6. olen kuvannut RuutiBudjetin kumppaneiden keskeisiä osallistumisen kohtia RuutiBudjettivuoden aikana.

Kuvio 6. Kumppanit RuutiBudjetissa

4 RUUTIBUDJETIN TOIMINTAVAIHEET

Nuorisotoimen strategiassa tähdätään siihen, että nuorilla on kavereita ja tekemistä ja että he voivat kokea olevansa muille tärkeitä sekä osaavat nähdä maailmaa myös toisten silmin. Toiminta-ajatuksena on, että nuorille tarjotaan valtaa ja vastuuta sekä heidän luottamusta omaan ja ympäristön tulevaisuuteen vahvistetaan. Tietoa helsinkiläisten nuorten elämästä sekä tuotetaan että käytetään ja toimenpiteitä suunnataan enemmän sinne missä niitä tarvitaan. Nuoria autetaan käyttämään ja muuttamaan Helsinkiä, tekemään asioita ja parantamaan asuinalueita yhdessä muiden kanssa. Toiminnan tulee edistää nuorisoasiainkeskuksen ja koko kaupungin arvoja: elämisen iloa, asukaslähtöisyyttä, ekologisuutta, yrittäjämielisyyttä, oikeudenmukaisuutta, taloudellisuutta ja turvallisuutta. (Helsingin kaupunki nuorisoasiainkeskus 2015b.) Osallistuvan budjetoinnin määrärahamallin toimintaperiaatteisiin liittyy, että kunta ennen

vallan jakoa määrittää kriteerit päätöksenteon raameiksi. RuutiBudjetissa ne rakentuvat ylläkuvastusta nuorisoasiainkeskuksen strategiaohjauksesta, sekä RuutiBudjetti takuusta, joka toimii prosessin toimintaohjesääntönä varmistaen, että toiminta suunnitellaan vastaamaan sille asetettuja laatuvaatimuksia. RuutiBudjettia toteuttaessa tätä strategiaohjausta voi ajatella toteutettavan kolmella vaihtoehdoisella tavalla. Toiminnan voi raamittaa kaupungin tarjoamien palvelujen kautta, kuten ensimmäisenä pilottivuonna tehtiin. Tällöin fokuksessa on nuorten osallistaminen kaupungin palvelujen suunnitteluun organisaatiolähtöisesti. Toinen kehysvaihtoehto voi olla nuorisotoimen ajatus työnsä pääkohteista, nuorten todellisista mahdollisuuksista, joita ovat mahdollisuudet muodostaa ystävyyssuhteita, toimia toisten hyväksi, vaikuttaa ympäristöönsä, liikuntaan, kokea ja toteuttaa kulttuuria, viettää aikaa muiden nuorten kanssa paikoissa, joihin he kokevat olevansa tervetulleita, saada apua ja tukea, oppia uutta ja vahvistaa omia taitojaan (Laitio 2015). Kolmas ja 2014 RuutiBudjetti vuonna testattu kehysvaihtoehto on hyvinvointi-indikaattorit. Voidaksemme lisätä ymmärrystämme miten nuoret voivat ja mitä he tarvitsevat hyvään, ihmisarvoiseen elämään, on Helsingissä otettu käyttöön hyvinvointi-indikaattorit, jotka perustuvat Nobel-taloustieteilijä Amartya Sen ja filosofi Martha Nussbaumin toimintavalmiusteoriaan. Siinä ihminen nähdään kokonaisena, kehittyvänä, yhteisöihinsä kuuluvana, aktiivisena toimijana, joka oppii ja kehittää taitojaan vuorovaikutuksessa yhteisön eri jäsenten kanssa. Helsinkiin sopivat nuorten hyvinvointi-indikaattorit ovat jaettu kahdeksaan osa-alueeseen: elämä ja terveys, itsensä kehittäminen, tulevaisuuden hallinta, turvallisuus, tunteet ja vuorovaikutus, aktiivinen kansalaisuus, yhdenvertaisuus sekä luonto ja kestävä kehitys. Osa-alueet ovat muovattu Nussbaumin kymmenen kohdan inhimillisten toimintavalmiuksien luettelosta. (Högnabba 2014b.) Kehystä käyttäessä tulee abstraktit ja moniselitteiset yläkäsitteet konkretisoida ja muotoilla niin, että ollaan kielellisesti nuorten kanssa samalla aaltopituudella. (Nuorisoasiainkeskus 2014a, 5; Nuorisoasiainkeskus 2015a, 1).

RuutiBudjetin perusrunko rakentuu osallistuvan budjetoinnin periaatteiden mukaisesti viiden tarkasti suunnitellun toimintavaiheen ja hyvän tiedotuksen ympärille (Valtiovarainministeriö 2013, 2; Husberg 2014, 38). Ensimmäinen vaiheista on tiedonkeruu, jota jäsennetään esimerkiksi näiden kahdeksan hyvinvointi-indikaattorin osa-alueen avulla. Tiedonkeruun aineistosta alustetaan toisen vaiheen työpajat, joissa muotoillaan konkreettisia toimenpiteitä ideoiden edistämiseksi. Kolmannessa vaiheessa työ-

pajoista valikoiduista toimenpiteistä äänestetään toimenpide-ehdotusten kannatusta suuremmalla nuorten joukolla. Neljännessä vaiheessa äänestyksen tulos käsitellään neuvottelukunnassa, jossa tehdään lopullinen päätös toteutettavista toimenpiteistä. Viidennessä ja viimeisessä vaiheessa tehty päätös tiedotetaan prosessissa mukana olleille nuorille, samalla kutsuen nuoria toteuttamaan valittuja toimenpiteitä. Toimintavaiheiden perusrunko on pysyvä, käytetyt menetelmät voivat vaihdella prosessia ohjaavien työntekijöiden mielenkiinnon ja taitojen sekä prosessin syvyys käytössä olevien resurssien mukaan.

Kuva 1. RuutiBudjetin perusmallin vuoden kierto.

Tiedotuksen rooli prosessissa on merkittävä ja se tulee tässä yhteydessä käsittää laajana viestinnän kokonaisuutena. Tiedotukseen kuuluu myös se miten nuorille monin eri keinoin viestitään ja miten heidän kanssaan kommunikoidaan prosessin aikana. Olennaista on miten tiedotuksen keinoin normitetaan ja säädetään nuorten osallisuutta, niin ettei ole kyse vain asioista, joita nostetaan esiin, että niihin on mahdollista vaikuttaa vaan myös niistä asioista tai toiminnoista, jotka jätetään nostamatta. Prosessin onnistunut toteutus edellyttää laadukasta, monitahoista ja erityisesti nuorten tasoista tiedotusta. (Eskelinen ym. 2012, 37.) Tiedotus tulee kohdentaa laajasti kaikille nuorille, jotta he saavat tiedon tarjotuista osallistumisen mahdollisuuksista, eikä nuoria näin ollen aseteta lähtökohtaisesti eriarvoiseen asemaan (mt., 40). Osallistuville nuorille tulee tarjota riittävästi taas tietoa ennen prosessin jokaista eri vaihetta, jotta nuori ymmärtää mistä kokonaisuudessa on kyse, mihin osaan hän nyt osallistuu,

miten prosessi etenee osallistumisvaiheen jälkeen ja miten eri vaiheisiin pääsee mukaan (Nuorisoasiainkeskus 2015a). Tämä tiedon jaon vaihe on olennaista prosessin deliberaation toteutumisen kannalta (mt., 77). Se myös voi vähentää nuorille liian suureksi kasvavaa vastuun kokemista toimenpiteiden valmistelussa (Nuorisoasiainkeskus 2014a, 4). RuutiBudjetti lisää työntekijöiden tietoa nuorten toiveista ja tarpeista alueella (Nuorisoasiainkeskus 2015b). Tiedotus tulee ulottaa nuorten lisäksi myös muille mahdollisille osallisille, edistääkseen nuorten mahdollisuuksia päästä vaikuttamaan muiden hallintokuntien valmistelussa oleviin, nuoria kiinnostaviin päätöksiin.

4.1 Tiedonkeruu

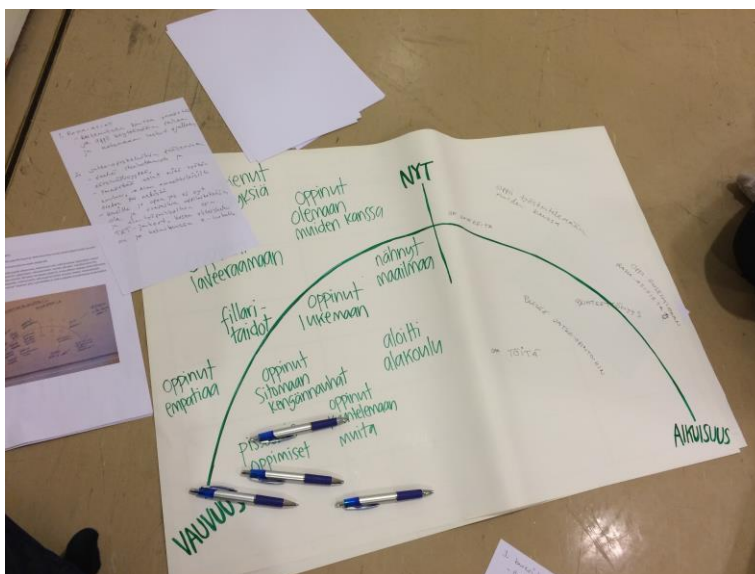
RuutiBudjetti on lyhennetty puhekielessä usein RuBu käsitteellä. Tiedonkeruuvaihe on toteutettu kevättapahtumana, jota on kutsuttu ensin RuBuPoliksi, Monopoli pelin ja tapahtuman budjetointiin kytkeytymisen mukaan ja myöhemmin RuBuFestiksi, tapahtuman luonteen mukaan. Tapahtumalla on tiedonkeruu tavoitteen lisäksi toisena tehtävänä tuoda RuutiBudjetti toiminnalle näkyvyyttä ja levittää tietoisuutta alueen nuorten ja toimijoiden keskuuteen. Lisäksi yhteisen tekemisen kautta kaikki työntekijät pääsevät osalliseksi RuutiBudjetti prosessiin, eikä se jää vain muutamien yksittäisten työntekijöiden tehtäväksi. RuutiBudjetin tavoitteiden saavuttamisen kannalta on merkityksellistä, että koko työyhteisö on sitoutunut nuorten osallisuuden ja vaikuttamistoiminnan edistämiseen. Tapahtuma toteutetaan rakentaen erilaisia toiminnallisia rasteja, valitun kehyksen osa-alueiden ympärille. Tässä vaiheessa tiedon merkitys on asiantuntijatiedon ja kokemustiedon yhdistymisessä. Kullakin rastilla pohjana on eri asiantuntijoiden tuottama tieto aiheesta ja rasteilla on tarkoituksena kerätä nuorilta tietoa, heidän sen hetkisistä kokemuksista ja parannustarpeista kyseisellä asuinalueella, kuhunkin teemaan liittyen.

Esimerkki: Tulevaisuuden hallinta 1

Toimintarastille on piirretty isolle fläppipaperille ihmisen elämänkaari, jossa virittäjinä valmiiksi kirjoitettu yleispäteviä olettamuksia asioista, joita nuori on siihenastisessa elämässään jo oppinut tai saavuttanut. Elämänkaarella nuoruuden ja aikuisuuden väli on tyhjänä ja tätä väliä täytetään rastille osallistuvien nuorten kanssa. Kaaren ulkokehälle kirjataan nuorille tärkeitä asioita, jotka ovat nuoruuden ja hyvän aikuisuuden

välillä, asioita jotka toteutuessaan tuottavat nuorelle elämähallinnan tunteita. Kaaren alakehälle nostetaan näkyviin aiheita, jotka taas huolettavat nuoria, joihin he saattavat tarvita apua tai tukea ja joihin pitää mahdollisesti etsiä ratkaisuja, jos kaikki ei menekään kuten on toivonut ja suunnitellut. Tapahtuman jälkeen, elämänkaarelta kootaan nuorten merkinnät ratkaisua vaativista kysymyksistä ja nämä kysymykset toimivat tulevien työpajojen pohjana elämän hallinnan parantamisen osalta.

Kuva 2. Tulevaisuuden hallintafläpillä elämänkaari näkyväksi nuorten kielellä.

Tapahtuma järjestetään nuorisotoimen koordinoimana mutta nuorten koulupäivän aikana, jotta kaikilla nuorilla olisi mahdollisuus osallistua RuutiBudjettiin ja jotta tietoa saataisiin kerättyä mahdollisimman suurelta nuorten joukolta. Tapahtuman toteutuksessa olisi hyvä olla mukana alueelta nuorten kannalta merkittäviä yhteistyökumppaneita esim. kaupungin muita hallintokuntia, jotka haluavat saada nuorilta tietoa omiin ideointi- ja suunnitteluvaiheessa oleviin tuleviin päätöksiin (Eskelinen ym. 2012, 92). 2013 vuonna Kaakon alueella kumppanina oli Helsingin seudun liikenne HSL, joka halusi kuulla nuorilta julkiseen liikenteeseen liittyviä parannusehdotuksia ja 2014 vuonna Haaga-Kaarelan tapahtumassa kumppanina oli paikallinen kaupunginkirjasto, joka halusi kehittää toimintaansa nuorille sopivammaksi. Lisäksi tapahtuman toteuttamiseen tarvitaan usein myös apukäsiä, jolloin hyviä yhteistyökumppaneita ovat nuorisoalan oppilaitokset, joiden opiskelijat voivat saavuttaa opintoihinsa liittyviä opimistavoitteita tapahtuman konkreettisen toteuttamisen kautta (Hakoluoto ym. 2013, 24-25). Ensimmäisen 2013 vuoden tapahtumista nuorilta kerätty tieto oli jäsenetelemätöntä, jonka kokoaminen ja luokittelu vaativat kohtuuttoman suuren työn (Nuorisoasiainkeskus 2014a, 5). Tapahtuman huolellinen dokumentointi on siis vähintään yhtä tärkeää kuin itse tapahtuman toteuttaminen. Jo tapahtuman suunnitteluvaihe-

sa tulee tehdä erilliset suunnitelmat tapahtuman dokumentoinnille ja kerätyn aineiston käsittelylle, jotta tieto saadaan siirtymään työpajojen pohjaksi. Kun jo alkuvaiheessa tiedetään tarkasti mistä halutaan nuorilta tietoa kerätä, voidaan tapahtuman eri rastiin menetelmät valita tavoitteen saavuttamiseksi. Parhaimmassa tapauksessa nuoret ovat itse mukana käsittelemässä ja analysoimassa kerättyä aineistoa, jotta niistä ei tule aikuisten analyseja nuorten palautteesta, joka näin toteutuessaan heikentää demokratian toteutumista prosessissa (mt., 5). Dokumentoinnissa toisena näkökulmana voidaan pitää valvontaa, koska nuorten kantelut aikuisten toiminnasta ei ole todennäköisiä, tulee julkisen vallan korostetusti sitä valvoa (Kiilakoski ym. 2012, 270). Huolellisella dokumentaatiolla voidaan siis osoittaa, miten nuoret ovat otettu mukaan päätöksentekoon.

Tapahtuman moniulotteisuuden ja sisällään pitämien useiden eri tavoitteiden johdosta on sen järjestäminen tuottanut joissain tilanteissa itse tiedonkeruun kannalta vain laihoja tuloksia. Tapahtuman ja sosiaalisen median yhdistäminen tiedonkeruussa voisi toimia paremmin, erityisesti jos nuoret olisivat mukana kehittelemässä kysymyksiä (mt., 5-6). Nuorten kokemustiedonkeruu on siis mahdollista toteuttaa myös muilla keinoilla kuin tapahtuma järjestämällä. Kaakkoisella alueella kokeiltiin vuoden 2015 tiedonkeruu kouluissa nuorten laatimalla webropol kyselyllä, jonka toteutuksen arviointi on tätä opinnäytetyötä kirjoittaessa vielä kesken. Menetelmää arvioitaessa on syytä tarkastella saatujen tulosten ja nuorten vaikuttamiskokemusten lisäksi nuorten kokemusta etukäteen saadun tiedon riittävydestä.

Kuva 3. ”Tietofestareilla” tiedon kerääminen on hyödyllisyyden lisäksi vielä hauskaakin.

4.2 Työpajat

Työpajavaihe on RuutiBudjetti prosessin intensiivisin työskentelyvaihe. Kahden tunnin mittaisia työpajoja järjestetään alkusyksyllä kahdesta kolmeen, alueen resurssien ja yhteistyömahdollisuuksien mukaan. Työpajojen tavoitteena on työstää kevään tiedonkeruusta saadusta aineistosta hyvin konkreettisia nuorten hyvinvointia parantavia toimenpide-ehdotuksia. Työpajojen alussa tai niitä ennen on tärkeä huolehtia, että osallistuvat nuoret hahmottavat mistä RuutiBudjetissa on kyse, miten työpajat liittyvät prosessiin ja mitä muita vaiheita siihen kuuluu. Lisäksi työpajan aikana tulee huolehtia sen kussakin vaiheessa, että nuoret ymmärtävät tehtävänsä, ja minkälaisia tuotoksia työpajoista odotetaan syntyvän sekä mistä työpajan pohjalla oleva aineisto on syntynyt. Korostaa sitä, että osallistuvassa ja deliberatiivisessa demokratiassa kyse ei ole siitä, mitä itse haluaisi tehdä, jotta oma tai oman kaveripiirin hyvinvointi parani, vaan ideoida aineistosta laajemman nuorten joukon esiin nostamien teemojen kautta sitä, mihin alueen nuorten hyvinvoinnin parantamisessa olisi syytä keskittyä (Eskelinen ym. 2012, 58, 77-78). Ensimmäisen pilottivuoden nuorten kokemuksia arvioitaessa Boldtin (2014) mukaan nuoret kokivat ehdotusten tekijöinä vastuunsa suureksi, jolloin työpajojen tausta-aineistoa avaamalla, voisi nuorten asemaa parantaa (Nuorisoasiainkeskus 2014a, 4).

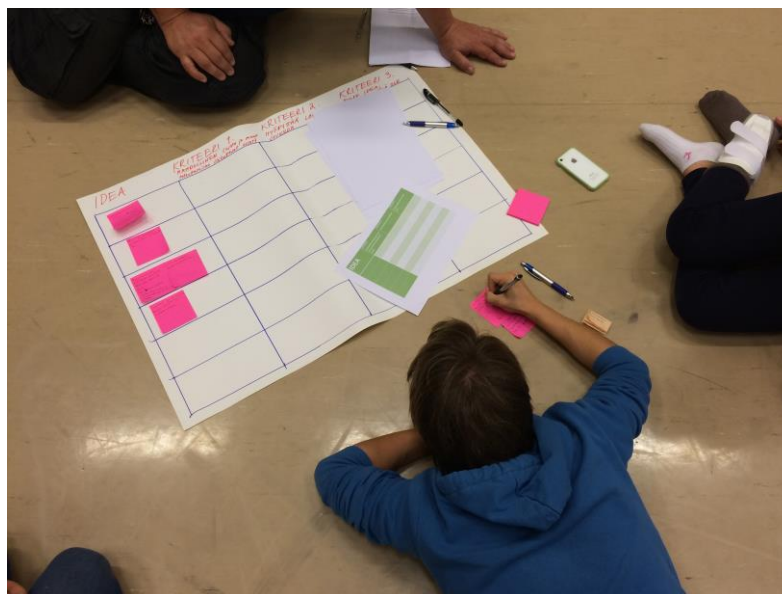
Esimerkki: Tulevaisuuden hallinta 2

Luvun 4.1 esimerkissä esitellyssä elämänkaaritehtävässä nuoret ovat kevään tapahtumassa laajasti nostaneet esiin ajatuksen, että itsenäistyvän nuorten asunnon saamista tulisi helpottaa. Nyt työpajaan osallistuva yksittäinen nuori kokee, että hänen ja hänen kavereidensa tulevaisuuden hallinnan kannalta olisi kiinnostavampaa mieltä, miten nuoria voisi auttaa selviytymään koeviikkojen aiheuttamista kovista suoritus-paineista. Nuori perustelee, että joillain omat ja toisilla vanhempien odotukset aiheuttavat paineita niin, että koeviikosta selviytyminen horjuttaa nuorten elämänhallinnan tunnetta. Vaikka aihe on hyvin perusteltu ja ongelma on todellinen monelle nuorelle, ei sitä oteta tällä kertaa työpajassa käsittelyyn, koska ongelma ei ole noussut esiin kevään laajemmassa tiedonkeruussa. Työpajan tässä vaiheessa ei ole tarkoitus tuoda mukaan uusia yksittäisiä teemoja vaan tarkastella laajemman nuorisjoukon esiin nostamia teemoja ja etsiä konkreettisia toimenpide-ehdotuksia niihin. Työpajaa ohjaavalla ohjaajalla on tärkeä rooli palauttaa ryhmän keskustelu alkuperäiseen kysymykseen nuorten asunnon saannin helpottamiseen ilman, että opiskelupaineteemasta innostuneen nuoren huolta lytätään merkityksettömäksi. Ryhmän ohjaaja voi esi-

merkiksi palata tauolla nuoren kanssa keskustelemaan näistä paineista ja miettiä miten tilannetta voisi muilla keinoin lähteä parantamaan.

Ensimmäisessä työpajassa tutustutaan hyvinvointi-indikaattorien osa-alueittain nuorten keväällä tuottamaan tietoon. Nuoret jaetaan kahdeksaan pienryhmään indikaattorien määrän mukaisesti. Mikäli osallistuvia nuoria on vähemmän kuin kahdeksan toimivaa pienryhmää edellyttäisi, voi yhdelle ryhmälle antaa käsiteltäväksi kaksi teemaa tai puolet teemoista käsitellä ensimmäisessä ja puolet toisessa työpajassa. Työpajan tarkoituksena on tuottaa useita erilaisia toimenpideideoita, joilla esiin nousseisiin parannustarpeisiin voitaisiin vastata. Ideoinnissa huolehditaan, että jokainen osallistuja pääsee tuottamaan omia ideoita. Nopean itsenäisen ideointivaiheen jälkeen, ideat esitellään pienryhmässä, jossa jokaisen on tärkeä valita perustellen itselleen tärkein idea. Seuraavaksi samantapaiset ideat ryhmitellään ja yhdistellään, jonka jälkeen niistä valitaan kolme – viisi ideaa, joita lyhyesti kehitellään eteenpäin konkreettisiksi toimenpide-ehdotuksiksi. Nämä toimenpide-ehdotukset sijoitetaan kriteeritaulukkoon, jonka avulla ryhmä antaa ehdotuksille pisteitä nolasta kolmeen, kolmen eri kriteerin avulla. Näitä kriteereitä voi kehitellä tarpeen mukaan itse, riippuen mitä asioita haluaa toimenpiteissä arvottaa. RuutiBudjetissa tähän asti käytetyt kriteerit ovat seuraavat. Kriteeri 1: Mahdollinen – tällä kriteerillä arvioidaan resursseja ja sitä kuinka mahdollisena ryhmäläiset pitävät toimenpideidean toteutusta. Siihen voi vaikuttaa hinta, toteutuksen monimutkaisuus tai toteuttava taho. Esimerkiksi päätettävänä olevan budjetin piiriin kuuluvat ehdotukset voidaan nähdä hyvin mahdollisina toteuttaa kun taas muille hallintokunnille aloitteiksi ohjautuvat suuria investointeja vaativat ideat vaikeammaksi. Kriteeri 2: Hyödyttävyyys – tällä kriteerillä arvioidaan kuinka laajaa joukkoa toimenpideidea hyödyttää. Vaikuttaako vain yhden koulun nuoriin vai laajemmin alueen kaikkiin nuoriin. Tai koskettaako vain yhtä ikäluokkaa vai laajemmin kaikkia yläkouluikäisiä jne. Kriteeri 3: Tuoreus – tällä kriteerillä arvioidaan toimenpideidean uutuus- tai innovatiivisuusarvoa. Onko se keksitty ja kokeiltu aiemmin jossain muualla mutta sitä voisi tehdä enemmänkin tai tuoda uutena alueelle vai onko se aivan uusi innovatiivinen idea, jota kukaan ei ole aiemmin kuullut toteutettavan missään. Katso esimerkiksi (Summa, Tuominen 2009, 29.) Yleensä tähän vaiheeseen asti on päästy ensimmäisen työpajan aikana, riippuen kuinka paljon RuutiBudjetin perehdyttämiseen on ollut tarpeen käyttää aikaa, minkäkokoinen työpajaryhmä on ollut ja miten tehtävää on onnistuttu ryhmässä rajaamaan.

Kuva 4. Yksin yhdessä, pysähdys omiin ajatuksiin. ideoiden syöttöä kriteeritaulukkoon.

Toisessa työpajassa on jälleen tarpeen kerrata RuutiBudjetin kokonaisuutta ja asioiden yhteyksiä toisiinsa sekä käydä läpi kyseisen työpajan tavoite. RuutiBudjetti prosessi on monivaiheinen ja -tasoinen ja vaikka nuori olisi osallistunut edellisen kerran työpajaan, ovat osa osallistuvista nuorista mukana prosessissa ensimmäistä kertaa. RuutiBudjetin hahmottaminen vie aikaa, ja vaikka se ei olisi ihan uusi asia, jäsenyyt asiat paremmin kertaamisen kautta. Hyvänä tapana kertoa uusille osallistujille RuutiBudjetista, on pyytää aiemmin mukana olleita nuoria kertomaan asiasta siten, kuin he ovat sen käsittäneet. Nuoria voi auttaa tässä kysymyksillä johdattelemalla tai prosessin eri vaiheista kuvia ja kaavioita näyttämällä. Nuorten saadessa perehdytystä vertaisiltaan, kieli on heille sopivampaa ja ryhmän vetäjä saa käsitystä siitä, miten eri nuoret ovat asiaa sisäistäneet, joka taas parantaa deliberaation toteutumista prosessissa (Ahonen 1999, 125-128). Nuoren osallisuuden kokemisen kannalta on merkityksellistä ymmärtääkö nuori mihin osallistuu, jotta hänelle pääsee kehittymään tunne oman toiminnan merkityksestä laajemmalle yhteisölle (Kiilakoski ym. 2012, 22).

Toisen työpajan työskentelyvaihe alkaa tehtyjen toimenpideideoiden lyhyellä muistiin palauttamisella kukin omassa pienryhmässään, jonka jälkeen ideat esitellään kriteeritaulukoiden avulla kaikille työpajan osallistujille. Esittely on tärkeä pitää napakkana ja moniäänisenä, jotta kaikki 24 – 40 ideaa saadaan esitettyä kohtuullisessa ajassa, niin että keskittyminen ryhmässä säilyy. Esittelyn aikana voi toteuttaa ryhmälle neuvoa antavia äänestyksiä, jotka voidaan toteuttaa eri tavoin. Yksi vaihtoehto on toteuttaa äänestys niin, että esittelyn lomassa kunkin kriteeritaulukon kohdalla ryhmä äänestää

kunkin aihealueen ehdotuksista suosituimmat. Tässä vaihtoehdossa kustakin aihealueesta suosituin pääsee kouluäänestyksiin tai äänten jakautuessa kovin tasaisesti aihealueen sisällä voi joistain aihealueista nousta kaksi ehdotusta kouluäänestykseen. Toinen vaihtoehto on toteuttaa äänestys vasta esittelyjen lopuksi ja valita noin 12 kaiken kaikkiaan eniten ääniä saanutta toimenpideideaa kouluäänestykseen, niin ettei ole väliä tulevatko ehdotukset eri vai samoista indikaattorien aihealueista. Tämän jälkeen lasketaan äänet ja valitaan 8-16 eniten kannatusta saavaa toimenpideideaa, niin että kaikista eri aihealueista lähtee toimenpide-ehdotus kouluäänestykseen. Kolmas vaihtoehto on toteuttaa äänestys kaikkien ehdotusten kesken, vaihtoehtojen yksi tai kaksi tavalla ja lopuksi valitaan kahdessa eri luokassa molemmissa noin kuusi eniten ääniä saanutta toimenpideideaa. Nämä luokat ovat nuorisotoimen omalla budjetilla tai työvoimalla toteutettavat toimenpideideat ja muita toimijoita koskevat aloitteet. RuutiBudjettia toteuttavan työryhmän tulee perustellusti valita haluamansa äänestysmenetelmä ennen työpajan alkua. Äänestyksen jälkeen jakaudutaan pienryhmiin, joissa työstetään valitut toimenpideideat mahdollisimman konkreettisiksi toimenpide-ehdotuksiksi. Ehdotukset sijoitetaan valmiisiin lööppijulistepohjiin, joihin nuoret kuvailevat omin sanoin ideasta syntyneen toimenpiteen ja lopuksi toimenpiteelle voidaan keksiä hauska iltapäivälehtien lööppimäinen otsikko.

Mikäli on valittu kahden työpajan sarja, täytyy kriteeritaulukossa olevien ideoiden esittelyt ja äänestykset pitää erityisen napakoina, jotta päästään nuorten itsensä loppuun asti keksimiin ja kuvailemiin toimenpide-ehdotuksiin. Mitä konkreettisimpia toimenpiteitä nuoret suunnittelevat työpajassa, sitä vähemmän prosessia ohjaavat aikuiset paketoivat jälkikäteen nuorten ideoita omilla sanoillaan. Jos ei ole mahdollista toteuttaa kolmea työpajaa tai pidentää työpajojen pituutta kahdesta tunnista, joudutaan nipistämään RuutiBudjetin perehdytysosioista sekä tiivistämään työpajojen ohjelmia. Tämä aiheuttaa vahvaa kiireen tuntua niin nuorille kuin ryhmän vetäjille, jonka nähdään vaikuttavan negatiivisesti työn laadulliseen sisältöön sekä ohentavan deliberation toteutumista, nuorten tiedon jäädessä vajaaksi. (Ahonen 1999, 125-128; Nuorisoasiainkeskus 2014a, 2, 6; Nuorisoasiainkeskus 2015a, 4.) Ihanteellisinta deliberatiivisen demokratiakäsityksen kannalta on, että kouluäänestykseen lähteviä toimenpide-ehdotuksia ei valita työpajassa äänestämällä, vaan ne ratkaistaisiin perustellen ja neuvotellen osallistujien kesken. Tällainen toiminta vaatii huomattavasti ää-

nestystä enemmän aikaa mutta palkitsee osallistujiaan suoraa demokratiaa syvemmällä kokemuksella vaikuttamisesta. (Eskelinen ym. 2012, 76-77, 80.)

Mikäli on valittu toimenpideideoiden luomiseksi kolmen työpajan sarja, tehdään kouluäänestyksiin valittujen toimenpiteiden lopullinen konkretisointi kolmannessa työpajassa. Se tarjoaa hyvän mahdollisuuden saattaa toiminnan toteutuksesta vastaavat työntekijät ja suunnittelijanuoret yhteen. Nuoret voivat esitellä kehittelemänsä toimenpiteet työntekijöille, jonka jälkeen he voivat vaikka yhdessä pienryhmissä keksiä lööppiotsikot julisteisiin. Nuoret suunnittelevat nuorisotyöntekijöiden seuraavan vuoden työn sisältöjä, jolloin on tärkeä huomioida riittävän aikaisessa vaiheessa työntekijöiden mukaan ottaminen prosessiin. Kyseisen alueen nuorisotyön toiminnan suunnittelusta ja budjetin laatimisesta vastaavan esimiehen lisäksi tähän esittelyvaiheeseen kannattaa kutsua muitakin kumppaneita tai tukitoimijoita, joita prosessin toteutuksessa tarvitaan. Näitä ovat esimerkiksi taloustoimiston ja tiedotuksen asiantuntijat avuksi toimenpiteiden hinnoittelua ja tiedottamista varten, koulujen rehtorit tai yhteysopettajat, kouluympäristön parantamiseen tähtääviä ehdotuksia ajatellen sekä ideoituihin toimenpiteisiin liittyviä muita paikallisia kumppaneita: asukasyhdistys, liikuntaseurat, kaupunginkirjasto jne. Nämä kaikki eri osalliset voivat kukin omalla asiantuntemuksellaan haastaa uusista näkökumista nuoria vielä parantamaan toimenpideehdotuksiaan.

4.3 Äänestys

Äänestys on RuutiBudjetti prosessin suoran demokratian vaihe, joka perustuu uskoon nuorten kyvystä tehdä järkeviä päätöksiä ja nuorten laajasta mahdollisuudesta osallistua päätöksentekoon oman asuinalueensa kehittämisessä (Eskelinen ym. 2012, 50). Yksi osallistuvan budjetoinnin keskeisistä periaatteista on, että kuntalaiset tutustuvat äänestettävänä oleviin kohteisiin ja äänestävät niistä (Valtiovarainministeriö 2013, 2; Husberg 2014, 38). Työpajojen jälkeen, ennen kouluäänestyksiä valikoidut toimenpideehdotukset luokitellaan kahteen luokkaan, jotta sieltä voidaan erottaa päätösvaltaan kuuluvat ja kuulumattomat toimenpiteet. Luokittelu on nuorisotoimen budjetilla toteutettavat toimenpiteet ja muut nuorten hyvinvoinnin parantamiseen

tähtäävät aloitteet. Lisäksi ehdotukset ovat hinnoiteltu kukin kahdella tapaa. Niihin on laskettu toimenpiteen kustannusarvio sekä arvio toimenpiteen toteutukseen tarvittavista nuorisotyöntekijöiden työviikoista vuositasolla laskettuna. Tällä tavoin ohjataan toimenpide-ehdotuksia kohti käsiteltävänä olevan nuorisotyöyksikön budjetin päätöksentekoa. Niin ettei nuorten työskentely muutu pelkästään toimintasuunnitelman laatimiseksi ja että sieltä löydetään budjettiraamin ylittävät ehdotukset. Nuorilla on myös nähtävillä käytössä oleva kokonaisresurssit työvoiman ja ostojen suhteen.

Äänestys toteutetaan alueen yläkouluilla tavoitteena saada mahdollisimman suuri joukko nuoria äänestämään suosikkejaan toimenpiteistä. Ennen äänestystä, siihen osallistuvat nuoret tulee perehdyttää äänestettävänä olevien vaihtoehtojen lisäksi prosessin kulkuun, siihen miten äänestysvaihtoehdot ovat syntyneet ja mitä niille tapahtuu äänestyksen jälkeen, jotta he saavat todelliset mahdollisuudet punnita vaihtoehtoisia ehdotuksia (Eskelinen ym. 2012, 77; Hakoluoto ym. 2013, 18-19). Lisäksi nuorille kannattaa järjestää mahdollisimman helppo mahdollisuus liittyä lopulta valittavien toimenpiteiden toteuttamiseen. Itse äänestyksen toteutukseen voi valita monenlaisia menetelmiä. Koska kyse on vaikuttamisesta todellisen budjetin jakoon, tuodaan se näkyviin jakamalla nuorille eriarvoisia RuBuseteleitä esimerkiksi yksi 4000 arvoinen, kaksi 2000 ja kaksi 1000 arvoista seteliä. Setelit toimivat äänestyslipukkeina, joiden avulla nuoret saavat arvottaa äänestyskohteina olevia toimenpiteitä. Seteleiden ei ole tarkoitus kuvata tarkasti jaossa olevaa rahamäärää, koska prosessin toimenpiteille ei ole ennakolta valittu kiinteää summaa, josta RuutiBudjetissa päätetään. Erisuuruisia seteleitä käyttämällä saadaan tuloslaskennassa selville, mikä ehdotuksista koettiin tärkeimmäksi saaden yhteensä eniten RuBuja. Mitkä taas koettiin ensiarvoisen tärkeäksi, keräten eniten 4000 RuBun seteleitä. Nämä eri tavoin kootut tulokset voivat olla tarpeen, kun lopullisia päätöksiä tehdään ja äänestettyjen toimenpiteiden toteutuksesta neuvotellaan.

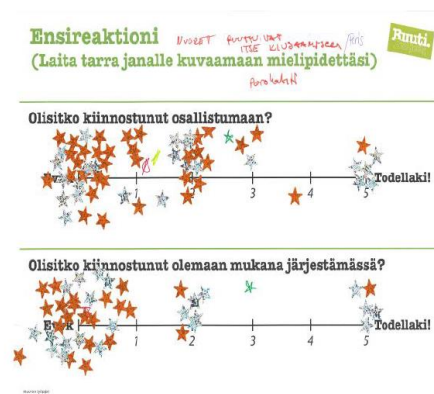
Äänestyksen perusversiossa toimenpide-ehdotuksista tehdyt lööppijulisteet laitetaan esille niin, että nuorisotoimen budjetilla toteutettavat toimenpiteet ja muut aloitteet ovat selkeästi eroteltu toisistaan. Varsinainen äänestyspiste on sijoitettu esittelyseinistä erilleen. Parhaimmillaan äänestykseen osallistuneille nuorille on käyty ennen äänestystilannetta kertomassa RuutiBudjetista ja tulevasta äänestyksestä, toinen tiiviimmän aikataulun versiossa äänestystilanteen alussa nuorille esitellään äänes-

tyksen toteutustapa ja nuoret tutustuvat vielä kertaalleen rauhassa äänestettävänä olevin kohteisiin ja lopulta äänestyspisteellä, sijoittavat omat äänestyssetelit halumallaan tavalla. Äänestys toteutetaan suljetun äänestyksen tavoin, jotta aiemmin sijoitetut setelit, kavereiden tai muiden nuorten valinnat, eivät ohjaisi nuoren valintaa äänestystilanteessa. Äänestysseinille kunkin julisteen tai vaihtoehtoisesti muutamien valikoitujen julisteiden kohdalle voi varsinaisen seteliäänestyksen lisäksi sijoittaa nuorten ajatuksia virittäviä ja mielipiteitä mittaavia janoja. Janan päätyihin sijoitetaan vastaväittämät, jolloin nuori tutustuessaan eri toimenpidevaihtoehtoihin, voi laittaa tarran omaa mielipidettä kuvaavaan kohtaan janalle. Väittämillä voidaan mitata esimerkiksi nuoren kiinnostusta kyseistä toimenpidettä kohtaan. Käytettäessä erilaisia menetelmiä ja kysyttäessä toisistaan poikkeavissa tilanteissa voidaan saada paremmin selville, miten nuoret suhtautuvat joihinkin ehdotuksiin.

Esimerkki: Menetelmät ohjaavat tulosta

Ensimmäisenä RuutiBudjetti vuonna nuoret olivat tehneet toimenpide-ehdotuksen koulukiusaamisen vastaisesta tapahtumasta. Julkisesti janalle jätetyt vastaukset antoivat ymmärtää, ettei aihe ole nuorten mielestä tärkeä, eivätkä heitä voisi vähempää kiinnostaa, olla mukana toteuttamassa tapahtumaa, kun taas suljetussa seteliäänestyksessä kiusaamisen vastainen tapahtuma sai toiseksi eniten kaikista annetuista äänistä. Tuloksesta voitiin päätellä, että vaikka kiusaamisen vastustaminen julkisesti on vaikeaa ja nuoret eivät ehkä halua siinä tulla itse esiin, on asia tärkeä ja sille pitää tehdä jotain. Tämä oli tärkeä muistutus siitä, että menetelmien valinnalla, sillä mitä kysytään tai miten kysely toteutetaan, vaikutetaan ja ohjataan tulevaa lopputulosta.

c) Kiusaamisen vastainen tapahtuma

Kuva 5: Samasta aiheesta kaksi erilaista tapaa kysyä, voi paljastaa muuten piiloon jääviä tarpeita.

4.4 Neuvottelukunta

Äänestystulosten laskemisen jälkeen, kootaan tulokset yhteen, jotta neuvottelukuntaan osallistuvat henkilöt voivat tutustua tuloksiin ennakoita. Mikäli äänestystuloksista tai käytetyistä menetelmistä on noussut esiin ristiriitaisuuksia, niiden tulkinnoista käydään keskustelua neuvottelukunnassa. Tulosten laskentaan ja analyysiin kannattaa varata rauhassa aikaa niin työntekijöiden kuin nuorten kanssa, jotta deliberaatioon tarvittavat olosuhteet mahdollistuvat. Siinä olennaista on että eri toimintavaihtoehtoja pidetään avoimena, niitä punnitaan ja kaikki neuvottelukunnan osallistujat ovat riittävän tietoisia siellä käsiteltävistä asioista. (Ahonen 1999, 125-128.) Käytännössä tämä tarkoittaa neuvottelua ja tarkennuksia valittujen toimenpiteiden toteutuksen tavoista.

Esimerkki: Tiedonsiirron ongelmia

Niin Kaakossa kuin Haaga-Kaarelassa nuoret äänestivät graffitiseinän alueilleen. Molemmilla alueilla neuvottelukunnan päätös jätti väljyyttä paikan tarkempaan kohdentamiseen. Prosessiin kutsuttiin mukaan katutaideasiantuntija, jotka aika nopeasti sai perusteltua yksikön työntekijöille Herttoniemestä sopivan paikan seinälle. Tarkempi suunnittelu ja toteutus annettiin asiantuntijaryhmän vedettäväksi ja harrastajanuorten kanssa toteutettavaksi. Seinä saatiinkin alueelle hyvän yhteistyön ja nuorten talkoovoiman johdosta jo kesällä. Syksyn alussa neuvottelukunnan arvioidessa eri toimenpiteiden toteutusta, kokivat nuoret paikan erikoiseksi ja epäilivät, ettei sitä käytä muut kuin herttoniemenrantalaiset. Kesän kokemukset olivat kuitenkin osoittaneet seinän olleen hyvin aktiivisessa käytössä. Ongelmaksi koettiin, ettei neuvottelukunnan nuorille saatu työntekijöiden toimesta siirrettyä riittävän asiantuntevasti kohdepaikan perusteluja ja käyttötilannetta, heidän arviointinsa pohjatiedoiksi. Haaga-Kaarelassa taas lähestymistapa seinän paikan valintaan oli toinen. Koska helppoja paikkoja ei löytynyt, valintapäätöstä ei haluttu jättää asiantuntijoiden ja harrastajien ratkaistavaksi vaan se haluttiin laajemmin alueen nuorten päätettäväksi. Asiantuntijat tapasivat nuorisotyöyksikön työntekijöitä, jotka välittivät viestiä nuorille. Näkemys erot alueen nuorten ja asiantuntijoiden välillä viivästytti seinän toteuttamista reilulla vuodella, ehkä kahdella. Eri näkökulmista huolimatta molempien alueiden tavat valita seinän paikka olivat perusteluja mutta tuovat esiin sen, ettei ole yhdentekevää että kuka ja miten nuorille asioita perustelee. Esimerkki muistuttaa myös siitä, etteivät RuutiBudjetin periaatteet voi koskettaa vain käsiteltävänä olevaa tulosbudjettiyksikköä vaan ideologian tulee läpäistä organisaatio laajemmin.

Neuvottelukuntaan osallistuu nuorisotoimesta vähintään päätettävänä olevasta budjetista vastaava esimies, yhteistyön onnistuessa eniten ääniä saaneiden toimenpiteiden kannalta keskeisemmät mahdolliset kumppanit ja tietysti prosessin matkan var-

relta mukaan innostuneita nuoria. Esimies voi kutsua neuvottelukuntaan jäseneksi myös yksikön työntekijöitä. Tällöin päätäntävällän jakaminen osalle yksikön työntekijöistä liittyy laajemmin esimiehen johtamistyöhön ja osallistumisen periaate on hyvä olla avoimesti ja oikeudenmukaisesti perusteltu työyhteisössä. Neuvottelukunnan osallistujamäärässä suositeltava suhde on niin, että osallistujista useampi on nuori kuin aikuinen. Näin, jotta nuorilla olisi vahva rooli keskustelun sunnannäyttäjänä ja kieli säilyy nuorille sopivana, eikä muutu ammattikieleksi, jossa aikuiset puhuvat enimmäkseen toisilleen (Eskelinen ym. 2012, 78). Koska koko RuutiBudjetin idea on lisätä nuorten vaikuttamismahdollisuuksia ja vastustaa ihmisten lisääntyvää passiivisuutta, nuorten osallistuminen neuvottelukuntaan on hyvä pitää mahdollisimman avoimena (mt., 77). Vielä näiden kahden vuoden kokemuksella ei ole tarvinnut ryhtyä nuorten osallistumisoikeuden rajaamiseen vaan kaikki halukkaat nuoret ovat päässeet osallistumaan neuvottelukuntaan. Rajaaminen on tapahtunut luontaisesti tiedotuksen kohdentamisella. Käytännössä nuoria innostetaan osallistumaan neuvottelukuntaan prosessin eri vaiheissa, mutta erityisesti työpajoista mukaan on lähtenyt motivoituneimmat nuoret, jotka ovat kiinnostuneita asioista niin, että ovat valmiita käyttämään omaa vapaa-aikaansa toimenpiteiden edistämiseksi. Haasteita on tullut vastaan mm. neuvottelukunnan kasvaessa niin suureksi, että voidaan jo puhua suurryhmästä.

Esimerkki: Puheenjohtajan tehtävät

Eräiden nuorten kokemus neuvottelukunnasta oli, että siellä aikuiset puhuivat nuoria enemmän. Nuoret kyllä pitivät aiheita tärkeinä, sähläilevästä käytöksestä huolimatta sanoivat mielipiteitään ja pääsivät osallistumaan keskusteluun mutta lopulta aikuiset kuitenkin päättivät joidenkin toimenpiteiden yksityiskohdista. Samasta tilaisuudesta suurin osa nuorista poistui kesken kaiken. (Nuoren palaute 2014b; Nuoren palaute 2014c.)

Esimerkki kuvaa hyvin neuvottelukunnan puheenjohtajan vastuuta huolehtia, että käytettävissä oleva aika ja käytetyt menetelmät huomioivat ryhmän koon ja mahdollistavat huolellisesti argumentoidun keskustelun toteutumisen päätöksenteossa. Neuvottelukunnan tavoitteena on tehdä lopulliset päätökset toteutettavista toimenpiteistä, sekä sopia toimenpiteiden käytännön toteutuksen tavoista. Mitä konkreettimpi on neuvottelukunnan päätös, sitä paremmin se varmistaa, ettei aikuiset vedä nuorten ideoissa mutkia suoriksi (Nuorisosiainkeskus 2015a, 4). Lisäksi neuvottelu-

kunnan tarkoitus on neuvotella mahdollisista laajempien ehdotusten toteutusten edistämisestä kaupungissa. Laajemmat ehdotukset voivat olla joko nuorisotoimen budjetia koskevia, esimerkiksi Haaga-Kaarelassa nuoret olivat äänestäneet alueelleen pelitalotoimintaa, jonka investoinnit ovat niin suuria, ettei nuorisotyöyksikön budjetti sen toteutukseen riitä. Tällöin neuvottelukunnassa voidaan keskustella hankkeen edistämisestä muulla tavoin ja pelihuoneen toteutuksesta tehtiin aloite nuorisoasiainkeskukselle seuraavan vuoden irtaimen määrärahan käyttöohjelmaan. Ehdotukset voivat myös olla nuorisotoimen budjettia laajempia, kaupunginosan kehittämiseen tai investointeihin liittyviä, esim. metroaseman viihtyvyyden ja turvallisuuden parantamiseen tähtääviä, tai vaikka esitys liikuntahallin rakentamisesta jollekin tietylle asuinalueelle, jolloin neuvottelukunta tekee päätöksen aloitteen kirjaamisesta, jota kautta sillä on mahdollisuus edetä aina poliittiseen päätöksentekoon saakka. Ehdotusten laajuudesta ja kohdevirastosta huolimatta neuvottelukunnan jäsenten tulee päätöksenteossaan nuorten äänestystuloksen lisäksi kunnioittaa kulloinkin voimassa olevaa kaupungin strategian antamia raameja toiminnalle. Yksikön esimiehen rooli on huolehtia, että neuvottelukunta säilyy nuorten osallisuutta ja vaikuttamista edistävänä foorumina ja päätökset tehdään deliberatiivista demokratiakäsitystä kunnioittaen ja että päätökset laitetaan täytäntöön (Valtiovarainministeriö 2013, 2; Husberg 2014, 38).

Pelkkä neuvottelukunnan ensimmäisessä vaiheessa tehty päätös ei itsessään johda päätöksen automaattiseen täytäntöönpanoon nuorten kanssa. Neuvottelukunnan toisessa osassa tai neuvottelukunnan jälkeisessä vielä yhdessä työpajassa päätös käsitellään kaikkien niiden työntekijöiden kanssa, joiden työntekoon se tulee vaikuttamaan, sekä työpajoissa toimenpiteitä suunnitella nuorten kanssa. Kuten neuvottelukunnan ensimmäisessä osassa myös tässä vaiheessa deliberaation toteutumisen kannalta on tärkeää, että päätös on julkinen ja osallistujat ovat ennakoita saaneet perehtyä käsiteltäviin asioihin. Neuvottelukunnan osa kaksi alkaa päätösten esittelyllä tai kertaamisella, jonka jälkeen nuoret ja työntekijät voivat yhdessä pohtien ja neuvotellen sopia toimenpiteen konkreettisesta toteutuksesta, saaden näin aikaan seuraavalle vuodelle lopullisen RuutiBudjetti toimintasuunnitelman. Menetelmät tähän yhteiseen suunnitteluun tulee valita osallistujamäärän ja tavoitteiden mukaan. Osallistujia ollessa paljon, voi suunnittelussa käyttää esimerkiksi aktiiviseen kuunteluun ohjaavaa akvaariokeskustelumenetelmää. Akvaariokeskustelussa muodostetaan aktiivisen keskustelun pienempi sisärinki ja aktiivisen kuuntelun suurempi ulko-

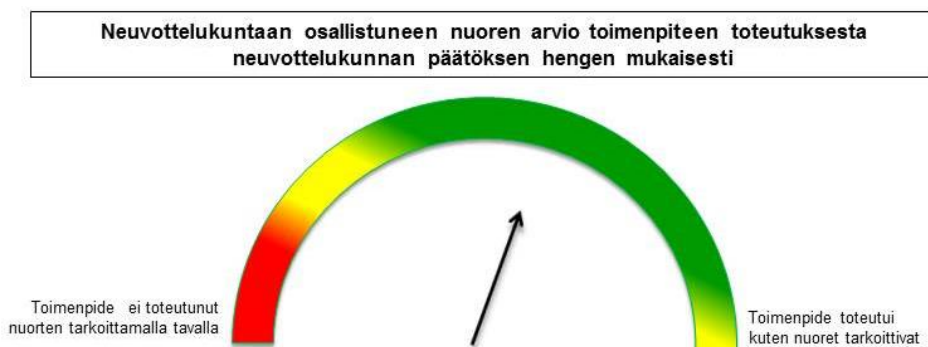
rinki. Sisäringissä tulee olla kokoajan yksi vapaa tuoli, jotta ulkoringistä on halutesaan mahdollista osallistua keskusteluun. Tuolin täyttyessä täytyy sisäringistä yhden aktiivisen keskustelijan siirtyä ulkorinkiin. Tällä tavoin keskustelu virtaa moniäänisenä ja kommentointi ja keskustelu pysyvät hallittuna. Ryhmästä ja tavoitteesta riippuen sisärinkiin voi valita sekoituksen nuorista ja ohjaajista tai toisen näistä ryhmistä käynnistämään keskustelua. Akvaariossa käydään yksi toimenpidepäätös kerrallaan läpi, tavoitteena laatia sille tarkennettu toimintasuunnitelma, mitä, missä, kuka, ketkä ja milloin toimenpide toteutetaan. Moniäänisyyden turvaamiseksi aloittava sisärinki kannattaa vaihtaa jokaisen toimenpiteen kohdalla. (Vuori, 2009.) Akvaariokeskustelua johtaa kyseisen yksikön toiminnasta ja budjetista vastaava henkilö, tai hänen valtuuttamansa ryhmän vetäjä, joka ei ole itse toimintojen aktiivinen toteuttaja. Menetelmän toimivuuden ja nuorten osallistumisen turvaamisen kannalta, akvaariokeskustelu on hyvä viedä läpi yhteistyössä nuorten ryhmästä vastaavan ohjaajan kanssa. Toimenpiteitä suunniteltaessa tulee ottaa huomioon yksittäisten osallistuvien nuorten mahdollisuus tulla mukaan toteuttamaan sovittuja toimenpiteitä. Mikäli akvaarioon osallistuvat nuoret jatkavat toimintaansa akvaarion jälkeen ryhmänä, voivat he myös päättää haluavatko jonkun sovituista toimenpiteistä oman ryhmänsä toteutettavaksi.

Tällaisen suurryhmän tavoitteellinen ohjaaminen vaatii ryhmän vetäjältä demokratiatuntemuksen lisäksi ymmärrystä ryhmän dynamiikasta. Aikuisten ja nuorten välisen tasavertaisen vuorovaikutuksen syntymiseksi on tärkeää puhua kokoontuneen ryhmän tehtävän lisäksi selkeästi auki keskustelun pelisäännöt ja osallistujien roolit sekä käytettävissä oleva päätösvalta. Monelle nuorelle ja aikuiselle on kokonaan uusi tilanne keskustella, suunnitella ja neuvotella yhdessä toistensa kanssa tasavertaisina kumppaneina alueen nuorisotyön toteutuksesta. Osallistujia saattaa jännittää ja kynnyks osallistua keskusteluun voi olla korkea. Ryhmän vetäjän tärkein tehtävä onkin turvallisen keskustelukulttuurin rakentaminen, jossa osallistujat kokevat, että he todella voivat ilmaista ajatuksiaan. Koska ryhmän vetäjällä on täysi työ ryhmän ohjauksessa, ja kaikilla nuoriso-ohjaajilla on oikeus osallistua oman työn suunnitteluun nuorten kanssa, tulee tilaisuuteen kutsua ulkopuolinen kirjuri, joka huolehtii keskustelun ja päätösten dokumentoinnista. Näin turvataan tehtyjen suunnitelmien toteutumisen sovitulla tavalla, eikä keskustelujen yhteenvetoja tarvitse muistella ulkomuistista jälkikäteen. Tällä asianmukaisella dokumentoinnilla pystyttiin osoittamaan miten nuoret ovat päässeet vaikuttamaan päätöksentekoon (Kiilakoski ym. 2012, 270).

Esimerkki: Dokumentoinnin epäselvyydet

Kaakon alueella neuvottelukunta päätti alueella toteutettavaksi useita kulttuuritapahtumia sekä yhden harrastemessutapahtuman. Toimenpidettä tarkentavassa suunnittelussa sovittiin, että osa voi olla tapahtumia, jotka jo valmiiksi tiedetään toteutuvan. Sen lisäksi yksi suunnitelluista tapahtumista oli kolmen tapahtuman kimara, joka tulkittiin päätöstä tehdessä yhdeksi tapahtumaksi. Yhden tapahtuman tuli ajoittua kesäkaudelle, yhden syystalvelle ja yhden kevättalvelle. Harrastemessuille toukokuun ajateltiin olevan sopiva toteutus ajankohta. Tapahtumille sovittiin tapahtumakohtaiset budjetit. Toteutusvuoden aikana kuitenkin työntekijöille oli epäselvää, mitä tapahtumista lopulta oli päätetty, minkä verran rahaa voidaan niiden järjestämiseen käyttää ja jälkikäteen kirjattuun päätöspöytäkirjaa kohtaan esitettiin kritiikkiä.

Esimerkki tuo hyvin näkyviin dokumentoinnin merkityksen prosessille. Mikäli nuoret kokevat päätöksenteon yhtä sekavaksi kuin työntekijät, ei kokemus ainakaan lisää heidän luottamusta päätöksentekoa kohtaan, eikä sen voida todeta toteuttaneen kaikilta osin hyvää viestintää. Neuvottelukunnan kolmas osuus pidetään toteutusvuonna eli toisen vuoden kesän jälkeen, jolloin osallistuvan budjetoinnin periaatteiden mukaisesti pysähdytään seuraamaan päätettyjen toimenpiteiden toteutusta (Valtiovarainministeriö 2013, 2; Husberg 2014, 38). Tarkoituksena on selvittää mitkä toimenpiteet ovat edenneet suunnitellusti, missä on vielä tehtävää, miten nuorten mukaan ottaminen on onnistunut entä tarvitseeko joku toimenpide tukea toteutukseensa. Alkusyksy on arvioinnille hyvä aika, tuolloin kevään ja kesän toimintakaudet ovat takana, ja voidaan odottaa suurimman osan toimenpiteistä liikahtaneen eteenpäin. Vielä syyskauden ollessa jäljellä, tarvittavia muutoksia varten. Koollekutsujina toimivat nuorisotoimen esimies ja nuorten ryhmästä vastaava työntekijä. Kolmanteen osuuteen kutsutaan aiemmin mukana olleiden nuorten lisäksi toimenpiteistä vastaavat henkilöt, nuoret tai aikuiset, jotka esittelevät toimenpiteiden sen hetkisen tilanteen. Kuvio 7. olen tehnyt esimerkikuvan neuvottelukuntaan osallistuneiden nuorten arviointityökalusta.

Perustelut: _____

Kuvio 7. Esimerkki RuutiBudjetin toimenpiteiden arviointimenetelmästä

4.5 Toinen vuosi

Toimenpiteiden toteutukseen ei voida esittää yksittäistä mallia tai tapaa miten ne tulisivat toteuttaa, koska jokainen toimenpide vaatii alueellisten ja paikallisten olosuhteiden huomioimisen lisäksi juuri kyseiseen toimintaan sopivan toimintatavan (Högnabba 2014a). Toteutukseen vaikuttaa monet seikat mm. toteuttajien osaaminen, innostus, käytettävissä olevat resurssit ja mahdolliset yhteistyökumppanit. Toimenpiteiden toteutuksen käynnistyksessä voi käyttää apuna koulukierroksin tehtyä tiedonpalautusta. Koulukierroksilla äänestystuloksista tiedottamisen lisäksi nuoret kutsutaan tulevien toimenpiteiden toteuttajiksi. Tehdyistä päätöksistä nuorille tiedottaminen on prosessin kokonaishahmottamisen kannalta tärkeää. Nuoret saavat kokemuksen siitä, että sillä mihin he osallistuivat, on todellista vaikutusta. Tiedon palautuksen tavoitteena on vahvistaa nuorten luottamusta RuutiBudjettiin ja innostaa nuoria toimimaan oman lähiympäristön parantamisen puolesta. Nuorten omien palautteiden mukaan nuoret pitivät tärkeänä, että saisivat itse olla kertomassa päätöksistä toisille nuorille, samanaikaisesti työntekijät ovat kokeneet nuorten mukaan saamisen tiedon palautukseen haastavana, johon ja osa nuorista ei selkeästi halua osallistua. Nuoret myös arvioivat, että tiedotusta pitäisi parantaa. (Nuorisoasiainkeskus 2014a, 4; Nuorisoasiainkeskus 2014b, 3; Nuorisoasiainkeskus 2015a, 7). Toimenpiteiden toteutuksen tarkoituksena on edistää osallistuvaa demokratiaa ja siten vahvistaa nuorten osallistuvaa ja koettua kansalaisuutta. RuutiBudjetin tähänastisesta vaikeimmaksi osaksi on osoittautunut nuorten mukaan ottaminen tai saaminen toimenpiteiden toteutukseen. Koska toimenpiteet ovat syntyneet monivaiheisen prosessin ja äänestysten tuloksena, ei niihin ole suoranaista omistajuutta kenelläkään nuorilla tai nuorten ryhmällä. Tästä seuraa, että on pitkälti työntekijöiden toiminnasta kyse, kuinka onnistua viestimään mahdollisuuksista nuorille niin, että he kokevat heillä olevan todelliset mahdollisuudet liittyä toteutukseen. (Nuorisoasiainkeskus 2015a, 7.) Haasteena RuutiBudjetissa on sen toteuttaminen niin, että nuorille tarjotaan todelliset mahdollisuudet tulla mukaan toimenpiteen toteuttajiksi. Ratkaistavaksi tulee kysymys siitä, voidaanko joi-tain toimenpiteitä toteuttaa aikuisten toimesta? Ja missä menee raja, etteivät aikuiset vie nuorilta heidän ideoitaan.

Esimerkki: Mummokahvila

Kaakossa nuoret äänestivät toteutettavaksi nuorten ylläpitämän mummokahvilan, jonka oli tarkoitus välittää hyvää kuvaa nuorista sekä luoda positiivista yhteishenkeä eri ikäryhmien välille alueella. Mummokahvila toimeenpantiin aikuisten toimesta ja nuoret pääsivät mukaan siihen vasta toteutusvaiheessa, josta seurasi kokemus, että nuorten alkuperäinen idea jyrättiin lähes täysin (Nuoren palaute 2014a).

Esimerkki kuvaa hyvin, nuorten osallisuuden tasoa toimenpiteessä. Nuoret olivat mukana toimenpiteen suunnittelussa ja päätöksenteossa, toimenpide toteutettiin kahtena erillisenä mummokahvilana alueella useita nuoria työllistäen ja yhteistyössä asukastoimijoiden ja muiden hallintokuntien kanssa. Kaiken voisi ajatella menneen oikein mukavasti mutta jos nuoret sivuutetaan toimeenpanon suunnittelu- ja valmisteluvaiheesta, vaikuttaa se negatiivisesti nuoren kokemukseen vaikuttamismahdollisuuksiin.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

RuutiBudjetti tarjoaa laajasti kohdealueen nuorille kahden vuoden mittaisen prosessin aikana, monilla eri osallisuuden tasoilla, eri demokratiamuotojen kentillä ja monipuolisilla osallisuutta edistävillä menetelmillä päätöksentekoon osallistumisen mahdollisuuksia. Mitä useampaan RuutiBudjetin vaiheeseen nuori osallistuu, sitä paremmat mahdollisuudet hänellä on saada kokemuksia vaikuttamisesta ja vahvistaa näin hänen osallistuvaa kansalaisuuttaan. Malli ylittää parhaimmillaan myös kokemuksellisen kansalaisuuden vahvistamiseen, silloin kun nuori voi osallistua yksittäisiä tapahtumia tai työpajoja laajemmin joko prosessin eteenpäinviemiseen, kuten esimerkiksi kaakossa vaikuttajaryhmän kautta tai osallistumalla jonkin päätetyn toimenpiteen toteutukseen. Mallissa on potentiaalia nuorten epävirallisten yhteenliittymien vaikuttamisareenaksi mutta se vaatii vielä aktiivista kehittämistyötä juuri tästä näkökulmasta toteutettuna. Toiminnan on voitu todeta innostavan nuoria aiempaa aktiivisemmin mukaan vaikuttamistoimintaan. Toiminnan vaikutuksien tarkempaan arvioimiseen, nuorten kansalaisuuden kokemuksista tarvitaan systemaattisempaa arviointia. RuutiBudjetti murtaa käsitystä vähintään nuorisotyön osalta siitä, että kunnissa nuoria kuullaan yleensä vasta päätöksentekoprosessin loppuvaiheessa, jolloin vaikuttami-

nen on käytännössä jo mahdotonta. Malli tarjoaa mahdollisuuden muille hallintokunnille avata omaa päätöksentekoaan nuorten osallistumiselle. RuutiBudjetti osoittaa, että nuoret on helpompi ottaa mukaan itse päätöksentekoon kuin päätettyjen asioiden toimeenpanon käytännön valmisteluihin ja niistä keskusteluun. Jos tarkastelee RuutiBudjetin 2013 vuonna päätettyjen ja 2014 toteutuneiden toimenpiteiden toimeenpanoa neuvottelukunnan päätöksenteon jälkeen, niin vain kahdessa yhdeksästä eri toimenpiteestä olivat nuoret mukana sekä toimenpiteen valmistelussa että siitä käytävästä keskustelusta aikuisten kanssa ja vain toisessa näistä nuoret päättivät lopulta toimenpiteen toteutuksen tavasta. Toisen vuoden prosessissa tähän osallistumiseen liittyvään ongelmaan herättiin ja korjaustoimenpiteisiin ryhdyttiin mutta työtä on vielä jatkettava. Ongelma nosti esiin käytöstä puuttuvat nuorten osallisuuden arviointimenetelmät.

SUOSITUS 1: Osallistumismahdollisuuksien ja osallisuuden arviointi

Arviointityökalujen laatimiseen ryhtyminen nuorten kokemusten selvittämiseksi

- a) Prosessin arvioinnissa erityistä huomiota tulee kiinnittää deliberatiivisen demokriatikäsityksen toteutumiseen
 - b) Toimenpiteiden toteutuksen arvioinnissa tulee huomio kiinnittää nuorten osallistumismahdollisuuksiin ja osallisuuden kokemiseen.
- Molemmissa tapauksissa olennaista on ottaa nuoret itse mukaan arvioimaan kokemuksiinsa perustuen näiden toteutumista.
- c) Lisäksi arviointityökalujen kehittämien työntekijöiden oman toiminnan arvioimiseksi

RuutiBudjetissa toteutuu hyvin useat osallistuvan budjetoinnin keskeiset periaatteet, erityisesti lupaus nuorten mahdollisuuksista päästä vaikuttamaan nuorisotyöyksikön tulosbudjettien päätöksentekoon. Lisäksi RuutiBudjetti toimintaa raamittava strategiaohjaus on selkeä tapa kytkeä toimintamalli osaksi poliittista päätöksentekojärjestelmää vaikka se voisi selkeäsanaisemmin ohjata RuutiBudjetin toimintaa. Nuorisosiainkeskuksella on sisäisesti mahdollisuus halutessaan laajentaa nuorten vaikuttamismahdollisuuksia jo päätösten valmisteluvaiheessa. Päätös laajentaa RuutiBudjetti kattamaan koko Helsinki, vuoden 2016 alusta alkaen, paransi merkittävästi nuorten yhdenvertaista asemaa poliittisen vaikuttamisosallisuuden näkökulmasta.

SUOSITUS 2: Poliittisen päätöksentekokytken vahvistaminen

- a) Nuorisoasiainkeskus tarkentaa oman tulosbudjetin valmistelu- ja päätöksentekoprosessin yhteensopivaksi RuutiBudjetin vaiheiden aikataulutuksen kanssa
- b) Nuorisolautakunnalle esitellään vuosittain RuutiBudjetin neuvottelukuntien päätökset, jotka he vahvistavat osana yksiköiden tulosbudjettien vahvistamista
- c) Nuorisoasiainkeskus huomioi päätöksenteossaan ja ulkopuolisen rahoituksen hakemisessa RuutiBudjetista nousseet, yksikön budjetteja laajemmat kannatusta saaneet ehdotukset nuorten aloitteina, joko kytkien niitä tulevan vuoden talousarvioehdotuksen valmisteluprosessiin tai etsien aktiivisesti muita ratkaisuja niiden toteuttamiseksi

Koska nuoria kiinnostaa toiminnan järjestäjätahoa enemmän itse toiminta, RuutiBudjetti vastaa siihen tarjoamalla nuorille nuorisotyön palveluja laajemmat vaikuttamismahdollisuudet alueella. Nuorten osallisuuden ja kansalaisuuden edistämiseen tarvitaan useita eri toimijoita, sitä ei voi jättää vain nuoriso- tai opetustoimen vastuulle. Tämä nostaa esiin kysymyksen sekä paikallisesta yhteistyöstä että nuorten toimenpide-ehdotusten ja aloitteiden yhteydestä muiden hallintokuntien päätöksentekoon. Yhteistyön tilaa tarkastellessa olen jakanut sen neljään eri osa-alueeseen: yläkoulun, muiden hallintokuntien, nuorisoalan koulutuslaitoksien ja kansalaistoiminnan kanssa tehtävään yhteistyöhön. Muiden hallintokuntien ja toimijoiden kanssa tehtävän yhteistyön edellytys on nuorisotoimen aktiivinen rooli yhteistyön käynnistämisessä ja ylläpitämisessä. On tunnistettava ettei yhteistyö synny ja pysy yllä itsestään vaan vaatii konkreettista yhteistä toimintaa, jossa kaikkien eri osapuolten intressit kohtaavat. Yhteistyön kannalta olennaista on, että säännöllisesti toistuville toiminnoille muodostuu luotettavat rutiinit, jolloin jokainen toimija voi ennakoida tulevaa paremmin.

SUOSITUS 3: Yhteistyön vahvistaminen

- a) Yläkoulut: Yhdessä tehtävän arvioinnin pohjalta yhteistyön varmentaminen organisaatiotasolla opetusviraston ja nuorisoasiainkeskuksen välillä sekä RuutiBudjetin vuosikellolle säännöllisenä toistuvan rutiinin muodostaminen
- b) Toinen aste: Yhteistyömuotojen kehittäminen 16-17 -vuotiaiden mukaan ottamiseksi prosessin eri osa-alueisiin
- c) Nuorisotyöalan oppilaitokset: Vaihtelevat yhteistyömahdollisuudet kuvaamalla ja niistä tiedottaminen eri oppilaitoksiin opiskelijoiden ja RuutiBudjetin kohtaamiseksi
- d) Paikallisella tasolla nuorisoasiainkeskus toimii aktiivisena kumppanina muiden kaupungin hallintokuntien mukaan saamiseksi RuutiBudjetin prosessiin
- e) Paikallisten asukasyhdistysten ja RuutiBudjetin yhteistyömuotojen kehittäminen alueen parantamiseen tähtäävien aloitteiden osalta

Esim. Osallistuvan budjetointi Helsinki vol. 3.

Toiset nuorten aloitteista ovat luonteeltaan koko asuinalueen viihtyisyyttä ja eri-ikäisten asukkaiden hyvinvointia lisääviä, kuten esimerkki Mummokahvila oli. Tämän kaltaisille aloitteille voisi hakea paikallisen asukasyhdistyksen ja muiden paikallisten toimijoiden kanssa yhdessä projektirahoitusta, jonka käyttö sidottaisiin päätettäväksi eri-ikäisten asukkaiden kesken osallistuvan budjetoinnin keinoin, yhdistetyt rahastot mallin mukaisesti.

Selvittäessäni keitä RuutiBudjettiin kutsutaan osallistumaan, keskeiseksi nousee esiin kysymys viestinnästä. Kyse siitä, mitä kanavia käyttäen nuoret kutsutaan mukaan ja miten heidän todelliset osallistumisen edellytykset järjestetään, on yksi osallistuvan budjetoinnin keskeisiä periaatteita. Kysymys viestinnästä liittyy niin osallistumisen avoimuuteen kuin nuorten riittävään tiedon saantiin. Yhtenä koko aineiston läpileikkaavana esiin nousevana kehittämiskohteena pidettiin juuri viestinnän parantamista. Nuoret haluttiin saada mukaan viestintämateriaalien valmistamiseen, kielen nuorille sopivana pitämisen ja viestien muuttumattoman muotoilun varmentamiseksi. Viestinnän nähtiin olevan myös tärkeä menetelmä tuoda abstraktit käsitteet nuorten ymmärryksen tasolle ja toimintavaihtoehdot julkisiksi jotka kummatkin ovat edellytys deliberaation toteutumisessa. Viestinnän kehittäminen nähtiin tarpeelliseksi RuutiBudjetin kaikissa eri toimintavaiheissa ja eri tasoilla, erityisesti nuorten tavoittamiseksi.

si sekä viestintä yhteistyökumppaneille. Verkkoviestinnän kehittäminen koettiin olevan merkittävässä roolissa juuri avoimen osallistumismahdollisuuden turvaajana.

SUOSITUS 4: Viestinnän kehittäminen

- a) RuutiBudjetille oma viestintäohjelma, jota noudattamalla avoimen osallistumisen, julkisen keskustelun ja riittävän tiedonsaannin periaatteet toteutuvat sekä yhteistyökumppaneille tiedottaminen helpottuu
- b) Verkkosovellusten kehittämistarpeiden tarkempi selvittäminen, mm. äänestyksessä avoimuusperiaatteen parantamiseksi
- c) Riittävän osaamisresurssin turvaaminen toimintamallin laajetessa sekä yhteistyötavat yksiköiden, viestinnän ja nuorten välille

Osallistuvan budjetoinnin periaatteista haastavimpana osa-alueena voidaan pitää deliberatiivisen demokratiakäsityksen toteutumista, jota RuutiBudjetissa toteutetaan monivaiheisessa ja -tasoisessa prosessissa. Riskinä on helposti syntyvä sekaannus siitä, mikä tässä olikaan olennaista juuri nyt. Totutut valta-asetelmat eivät purkaannu hetkessä, eikä käskemällä, periaatteen sisäistäminen vaatii tietoa ja aikaa sen sisäistämiseen. Lisäksi deliberaation toteutuminen vaatii kaikilta osallisilta aitoa tahtoa muuttaa vallalla olevia päätöksentekokäytänteitä. Kun vallan jaon kanssa on päästy sinuiksi voi ryhtyä keskittymään pienempien yksityiskohtien parantamiseen. Kaakon alueen kokeilu toisen vuoden arviointineuvottelukunnasta on hyvä keino nuorten oman seurantaroolin vahvistamiseksi Ruudin ydinryhmän toteuttaman seurannan rinnalle. Vakiintuneiden seurantakeinojen lisäksi tarvitaan vielä ohjaustyökaluja prosessin tarkoituksenmukaiseen dokumentointiin ja raportointiin. Kaikkiaan RuutiBudjetti on erinomainen avaus deliberatiivisen demokratian tuomiseksi nuorten vaikuttamistoimintaan edustuksellisen, suoran ja osallistuvan demokratian rinnalle.

SUOSITUS 5: Raportointi ja seuranta

- a) Valmiiden ohjaustyökalujen kehittäminen raportointiin ja dokumentointiin vähintään päätöspöytäkirjalle, toimintasuunnitelmalle sekä prosessin itsearvioinnille
- b) Neuvottelukunnan toimeenpano- ja arviointiosien lisääminen prosessin suositeltaviin perusvaiheisiin

SUOSITUS 6: Deliberaation varmistaminen

Deliberaation varmistamiseksi turvataan riittävä tiedon saanti ja aikaresursointi nuorten osallistumiselle, lisäämällä erityisesti työpaja-, neuvottelukunta- ja äänestysvaiheisiin käytetyn ajan määrää sekä parantamalla eri vaiheiden alustuksia riittävän tiedonsaannin turvaamiseksi.

SUOSITUS 7: Tieto, sen tarkoituksen mukainen kerääminen ja käytön analyysi

- a) Alueesta tiedetyn asiantuntijatiedon ja nuorten kokemustiedon yhdistymiseksi: menetelmien kehittäminen tarkoituksenmukaisen tiedon keräämiseksi ja analysoimiseksi
- b) Tiedonkeruuvaiheen suhteen tarkentaminen nuorisoasiainkeskuksen toteuttamien nuorten haastattelujen (nuhan), Operaatio Pulssi!:n ja aluekartoitusten sekä Helsingin hyvinvointikertomukseen liittyvän tiedonkeruun kanssa
- c) Nuorten konsultointi tiedonkeruun suunnitteluvaiheessa sekä mukaanotto aiheistoanalyysin yhteenvedon tekemiseen

RuutiBudjettiin lähtiessä nuorisoasiainkeskus asetti tavoitteekseen organisaation oppimisen. Sukelluksen toimintamallin kehittämistyöhön osoittaa pilottivuosien ajalta oppimista paljon jo tapahtuneen mutta matkaa täyteen on vielä. RuutiBudjetissa on kyse yksittäistä toimintamallia laajemmin nuorisoasiainkeskuksen alueellisen nuorisotyön toimintatavan muutoksesta, josta vastuu tulee jakaa organisaation kaikilla tasoilla. RuutiBudjetti on osoittanut että suuri osa nuoriso-ohjaajan työstä on yhteistyötä nuorten kanssa. Muuttaakseen arkista työpäiväänsä uuden toimintatavan mukaiseksi, täytyy nuoriso-ohjaajan muuttaa toimintatapojaan aiemmin totutusta. Vaikka on kyse resurssien uudeltaisesta suuntaamisesta, tulee uusien ja vanhojen työpäivien sisältöeroavaisuuksia tarkastella juuri tästä resurssinäkökulmasta, löytääksemme sen mistä luovutaan. Tahtotilan löytymisen jälkeen seuraavaksi tulee keskittyä nuorisoasiainkeskuksen henkilökunnan kouluttamiseen. Työntekijöiden kanssa on työstettävä heidän valmiuttaan jakaa omaa työtään koskettavaa suunnittelu- ja päätöksentekovaltaa, joka on tarkoitus jakaa RuutiBudjetissa nuorten kanssa. Tämä haaste ei ole vain nuoriso-ohjaajien ja yksiköissä vaan se vaatii rehellistä tarkastelua myös organisaation muilla tasoilla. Lisäksi vaikka nuoriso-ohjaajien ymmärrys vuosisuunnitellun rytmistä on lisääntynyt, budjettituntemuksen lisäämiseksi tarvitaan vielä lisäkoul-

tusta. Tulevaisuudessa kaikkien nuoriso-ohjaajien pitäisi pystyä esittelemään uskottavasti ja innostavasti RuutiBudjettia nuorille. On huomioitava, että toimintamallin laajetessa koko Helsinkiin, ei asiantuntijoita pilottivaiheen tavoin riitä jokaiseen yksikköön.

SUOSITUS 8: Osaamisen kehittäminen

- a) Henkilökunnalle koulutusten järjestämistä osallistuvan budjetoinnin periaatteiden sisältöalueista, painottaen deliberaation merkitystä prosessille ja lisäksi vallanjaon hankauskohtien rehellistä tarkastelua
- b) RuutiBudjetin resurssien turvaaminen synkronoimalla toimintamalli organisaation vuosisuunnitteluun, erityisesti Ruudin syksyn päällekkäisyyksien tarkistaminen

Jos koko Ruuti vaikuttamisjärjestelmän kehittämistä jatketaan syventäen Ruudin eri osa-alueiden vuoropuhelua käytännön tasolla keskenään, sekä työntekijöille tarjotaan koulutusta organisaation kaikilla eri tasoilla, on RuutiBudjetilla kaikki edellytykset kehittyä nuorten poliittista osallistumista edistäväksi ja kunnan demokratiaa parantavaksi toimintamuodoksi. Tästä opinnäytetyöstä nuorisoasiainkeskus saa tarkan ja perustellun kuvauksen yhdestä tulevaisuuden keskeisistä toimintamallistaan, joka mahdollistaa työntekijöiden perehdytyksen ja kouluttamisen toimintamallin laajetessa kaikille Helsingin alueille. Toivon opinnäytetyöni avaavan helsinkiläisten nuorten lähidemokratian mallin nykytilan kuvaa sillä tavoin, että sitä on työni avulla mahdollista pohtia sovellettavaksi muihinkin lähidemokratiaa parantaviin ja eri-ikäisten kuntalaisten osallisuutta lisääviin toimintamalleihin niin Helsingissä kuin Suomessa laajemmin. Osallistuva budjetointi voi olla edustuksellisten järjestelmän rinnalla, huolella toteutettuna avain Helsingille polarisoituvan osallistumisen katkaisemiseksi. Silloin on kuitenkin turvattava, ettei deliberatiivisen ja osallistuvan demokratian toimintamalli lisää ennestään aktiivisten kuntalaisten osallistumista vaan sillä nimenomaan pyritään taasaamaan vallan vaakakuppi. Tämän näkökulman toivoisi vaikuttavan parhaillaan uudistumassa olevaan Helsingin johtamisjärjestelmään. Hahmota Oy:n konsultteja lainatakseni ”toivottavasti RuutiBudjetti prosessia ei lyödä lukkoon liian varhain, kannattaa kokeilla parantaa kokeilla parantaa, jotta tulee timanttia”.

*”On ollut kiva tehdä muiden hyväksi asioita”
RuutiBudjetti -nuori*

JULKAISTUT LÄHTEET

- Aaltonen, Sanna & Kivijärvi, Antti & Peltola, Marja & Tolonen, Tarja 2011. Ystävyydet. Teoksessa Mirja Määttä & Tarja Tolonen (toim.) Annettu, otettu, itse tehty. Nuorten vapaa-aika tänään. Nuorisotutkimusverkoston/Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 112. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 29-55.
- Ahonen, Pertti 1999. Arviointi kansanvaltaisena käytäntönä. Teoksessa Risto Eräsaari & Tuija Lindqvist & Mikko Mäntysaari & Marketta Rajavaara (toim.) Arviointi ja asiantuntijuus. Helsinki: Gaudeamus, 119-142.
- Arnstein, Sherry R. 1969. A Ladder of Citizen Participation. Journal of the American Institute of Planners. (35:4)/2007, 216-224.
- Boldt, Georg 2014. Den deltagande demokratin ideal och praktik. En fallstudie i deltagande budgetering vid Helsingfors Ungdomscentral. Yhteiskuntatieteen tiedekunta, Helsingin Yliopisto. Pro gradu -tutkielma.
- Cederlöf, Petri 1998. Nuorisotyön yhteiskunnallinen merkitys. Perustietoja, poimintoja ja haarukkapaloja nuorisotyöstä sekä sen asemasta suomalaisessa yhteiskunnassa. Nuorisoasiain neuvottelukunta, Suomen kuntaliitto, Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssi, Nuoran julkaisuja Nro 8.
http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvottelukunta/julkaisut/muut_tutkimukset/Nuorisotyxn_merkitys.pdf
- Demokratia-ryhmä 2011. Loppuraportti 1.11.2011. Helsinki: Helsingin kaupunki. Viitattu 26.7.2015.
<http://www.hel.fi/hel2/ajankohtaista/demokratiaryhma/Loppuraportti081111.pdf>
- Emobit Oy & Avanto insight Oy & Helsingin kaupunginkirjasto 2012. Osallistuva budjetointi. Johdatus hankevalmisteluun. Viitattu 24.7.2015.
http://osallistuvabudjetointi.fi/wp-content/uploads/2012/06/Osallistuvabudjetointi-Helsingin_kaupunginkirjasto-johdatus-.pdf
- Emobit Oy & Avanto insight Oy & Helsingin kaupunginkirjasto 2015a. Katsaus osallistuvan budjetoinnin historiaan. Viitattu 26.7.2015.
<http://osallistuvabudjetointi.fi/maailmalta/katsaus-osallistuvan-budjetoinnin-historiaan/>
- Emobit Oy & Avanto insight Oy & Helsingin kaupunginkirjasto 2015b. Keskustakirjasto-hankkeen päättävä yhteenveto. Viitattu 26.7.2015.
<http://osallistuvabudjetointi.fi/materiaaleja/yhteenveto/>
- Eskelinen, Teppo & Gellin, Maija & Gretschel, Anu & Junttila-Vitikka, Pirjo & Kiilakoski, Tomi & Kivijärvi, Antti & Koskinen, Sanna & Laine, Sofia & Lundbom, Pia & Nivala, Elina & Sutinen, Riikka 2012. Lapset ja nuoret kansalaistoimijoina. Teoksessa Anu Gretschel & Tomi Kiilakoski (toim.) Demokratiaoppitunti. Lasten ja nuorten kunta 2010-luvun alussa. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura julkaisuja 118. Helsinki: Hakapaino, 213-248.
- Eskelinen, Teppo & Gretschel, Anu & Kiilakoski, Tomi & Kiili, Johanna & Korpinen, Sini & Lundbom, Pia & Matthies, Aila-Leena & Mäntylä, Niina & Niemi, Reetta & Nivala, Elina & Rynänen, Aimo & Tasanko, Pia 2012. Lapset ja nuoret subjekteina kunnallisessa päätöksenteossa. Teoksessa Anu Gretschel & Tomi Kiilakoski

- (toim.) Demokratiaoppitunti. Lasten ja nuorten kunta 2010-luvun alussa. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura julkaisuja 118. Helsinki: Hakapaino, 35-94.
- Flöjt, Anu 2000. Tunnetko olevasi osallinen eli mitä osallisuus on. Verkkojulkaisussa Reijo Viitanen (toim.) Nuorisokasvatus ammattina - interventioita osattoman nuoren arkeen. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura verkkojulkaisun artikkeli. Viitattu 10.8.2015.
http://www.nuorisotutkimusseura.fi/sites/default/files/verkkojulkaisut/Flöjt_Anu.pdf
- Hahmota Oy 2013. Veropuu. Viitattu 24.7.2015. <http://hahmota.com/veropuu.html>
- Hart, Roger 1992. Children's participation. From tokenism to citizenship. Viitattu 31.7.2015. http://www.unicef-irc.org/publications/pdf/childrens_participation.pdf
- Helsingin kaupunki 2009a. Helsingin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2009-2012. Tiivistelmä. Helsinki: Helsingin kaupunki. Viitattu 31.7.2015.
<http://www.hel.fi/static/helsinki/strategiaseminaari2012/Ingervo.pdf>
- Helsingin kaupunki 2009b. Strategiaohjelma 2009-2012. Viitattu 31.7.2015
<http://www.hel.fi/hel2/taske/julkaisut/2009/Strategiaohjelma.pdf>
- Helsingin kaupunki 2013. Strategiaohjelma 2013-2016. Viitattu 22.8.2015
http://www.hel.fi/static/taske/julkaisut/2013/Strategiaohjelma_2013-2016_Kh_250313.pdf
- Helsingin kaupunki 2015a. Mikä RuutiBudjetti? Viitattu 12.8.2015.
<http://RuutiBudjetti.munstadi.fi/mika-RuutiBudjetti/>
- Helsingin kaupunki 2015b. Helsingin kaupungin talousarvio 2016 ja taloussuunnitelma 2016-2018. Viitattu 28.9.2015. <http://www.hel.fi/www/Helsinki/fi/kaupunki-ja-hallinto/strategia-ja-talous/talousarvio>
- Helsingin kaupunki Kaupunginhallitus 23/2011. Pöytäkirja. § 615 Helsingin kaupungin nuorten vaikuttamisjärjestelmän, Ruudin, käyttöönottoaminen. Viitattu 27.7.2015.
http://www.hel.fi/static/helsinki/paatosasiakirjat/Kh2011/Poytakirja23/kh_pk23_2010613.html
- Helsingin kaupunki Kaupunginhallitus 25/2012. Pöytäkirja. § 773 Jatkotoimenpiteet demokratia-ryhmän esitysten pohjalta. Viitattu 27.7.2015.
http://www.hel.fi/static/public/hela/Kaupunginhallitus/Suomi/Paatos/2012/Halke_2012-06-25_Khs_25_Pk/8601C9CF-F0DE-40AF-A964-0E9C2ECDF1F2/Jatkotoimenpiteet_demokratia-ryhman_esitysten_pohj.pdf
- Helsingin kaupunki Kaupunginvaltuusto 6/2015. Pöytäkirja. § 84 Nuorten aloitteiden käsittely Helsingin kaupungissa. Viitattu 17.8.2015.
http://www.hel.fi/static/public/hela/Kaupunginvaltuusto/Suomi/Paatos/2015/Kanslia_2015-03-25_Kvsto_6_Pk/3BD73B2F-7C8F-4DE9-A5C1-EBE1970A959F/Nuorten_aloitteiden_kasittely_Helsingin_kaupungiss.pdf
- Helsingin kaupunki nuorisosiainkeskus 2015a. Ruuti nuorten suoraa vaikuttamista Helsingissä. Viitattu 27.7.2015.
http://www.hel.fi/www/nk/fi/paatoksenteko/Ruuti_vaikuttamisjarjestelma/
- Helsingin kaupunki nuorisosiainkeskus 2015b. Toimintaperiaatteet ja strategia. Viitattu 10.8.2015. <http://www.hel.fi/www/nk/fi/Tietoa+meista/Strategia/>
- Helsingin kaupunki Nuorisolautakunta 2014. Pöytäkirja 1/2014. § 5 Nuorisosiainkeskuksen osallistuvan budjetoinnin RuutiBudjetti. Viitattu 12.8.2015.

http://www.hel.fi/static/public/hela/Nuorisolautakunta/Suomi/Paatos/2014/Nk_2014_-01-30_Nlk_1_Pk/8441E21F-8EE0-4F0C-A858-CB581DF887BE/Nuorisoasiainkeskuksen_osallistuvan_budjetoinnin_R.pdf

- Helsingin seudun aluesarjat tilastokanta 2015. Helsingin väestötietojärjestelmä 1985-1994, Tilastokeskus 1995-. Helsingin väestö sukupuolen, iän ja äidinkielen mukaan. Viitattu 18.8.2015 <http://www.aluesarjat.fi/>
- Husberg, Antonia 2014. Työkalupakki. Parempia palveluja läheltä osallistamisella ja resursseja kokoamalla. Helsinki: Suomen Kuntaliitto. Viitattu 24.7.2015. <http://flash.kunnat.net/2014/tyokalupakki/>
- Högnabba, Stina 2014a. "Unelmia, pikavoittoja ja demokratiapöhinää". Helsingin demokratiapilottien tulokset. Helsingin kaupunki tietokeskus. Tutkimuskatsauksia 2014:1.
- Högnabba, Stina 2014b. Nuorten hyvinvointikertomus. Helsinkiläisnuorten hyvä elämä - ajatuksia hyvinvointikertomuksen tausta-ajattelusta blogikirjoitus. Viitattu 7.2.2015. <http://www.nuortenhyvinvointikertomus.fi/blogi/2014-08/helsinkilaisnuorten-hyva-elama-ajatuksia-hyvinvointikertomuksen-tausta-ajattelusta>
- Junttila-Vitikka, Pirjo & Nivala, Elina & Tasanko, Pia & Kiilakoski, Tomi & Gretschel, Anu 2011. Tilastollinen katsaus nuorten naisten ja miesten vaikutusmahdollisuuksiin kunnissa. Teoksessa Marjut Pietiläinen (toim.) Nuori tasa-arvo. Helsinki: Tilastokeskus, 181-192.
- Järvinen, Pekka 2001. Onnistu esimiehenä. 7. painos. Helsinki: WSOYpro.
- Kiilakoski, Tomi & Gretschel, Anu & Nivala, Elina 2012. Osallisuus, kansalaisuus, hyvinvointi. Teoksessa Anu Gretschel & Tomi Kiilakoski (toim.) Demokratiaoppitunti. Lasten ja nuorten kunta 2010-luvun alussa. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura julkaisuja 118. Helsinki: Hakapaino, 9-33.
- Kiilakoski, Tomi & Nivala, Elina & Rynänen, Aimo & Gretschel, Anu & Matthies, Ailla-Leena & Mäntylä, Niina & Gellin, Maija & Jokinen, Kimmo & Lundbom, Pia 2012. Demokratiaremontin työkaluja. Teoksessa Anu Gretschel & Tomi Kiilakoski (toim.) Demokratiaoppitunti. Lasten ja nuorten kunta 2010-luvun alussa. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura julkaisuja 118. Helsinki: Hakapaino, 249-271.
- Kuntalaki (410/2015).
- Ministeriöiden demokratiaverkosto 2010. Demokratiapolitiikan suuntaviivat. Oikeusministeriö. Oikeusministeriön julkaisuja 14/2010. http://www.oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/142010demokratiapolitiikansuuntaviivat/Files/OMML_14_2010_Demokratiapolitiikan_suuntaviivat_Wilhelmsson_191s_8046_kt.pdf
- Myllyniemi, Sami 2008. Mitä kuuluu? Nuorisobarometri 2008. Opetusministeriö & Nuorisotutkimusverkosto & Nuorisoasiain neuvottelukunta. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura julkaisuja 88 & Nuorisoasiainneuvottelukunta julkaisuja 39. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvottelukunta/julkaisut/barometrit/liitteet/Nuorisobarometri2008.pdf

- Myllyniemi, Sami 2014. Ihmisarvoinen nuoruus. Nuorisobarometri 2014. Opetusministeriö & Nuorisoasiain neuvottelukunta & Nuorisotutkimusseura. Nuorisoasiain neuvottelukunta julkaisuja 51, Nuorisotutkimusseura julkaisuja159.
- Laitio, Tommi 2015. Kiva Helsinki = todelliset mahdollisuudet tehdä ja olla. Viitattu 10.8.2015. <http://tommilaitio.munstadi.fi/2015/02/16/kiva-helsinki-todelliset-mahdollisuudet-tehda-ja-olla/>
- Nivala, Elina 2008. Kansalaiskasvatus globaalin ajan hyvinvointiyhteiskunnassa. Kansalaiskasvatuksen sosiaalipedagoginen teoriakehys. Snellman instituutin A-sarja 24/2008. Kuopio.
- Nuorisoasiainkeskus 2010. Toimintakertomus 2010. Helsinki: Helsingin kaupunki. http://www.hel.fi/static/liitteet/nk/NK_Toimintakertom_2010_v2.pdf
- Nuorisoasiainkeskus 2011. Toimintakertomus 2011. Helsinki: Helsingin kaupunki. http://www.hel.fi/static/liitteet/nk/NK_toimintakertomus_2011.pdf
- Nuorisolaki (72/2006).
- Oikeusministeriö 2014. Avoin ja yhdenvertainen osallistuminen. Valtioneuvoston demokraatiapoliittinen selonteko 2014. Oikeusministeriön selvityksiä ja ohjeita 14/2014. http://www.oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/1394630106756/Files/OMSO_14_2014_Demokr_seloteko_2014_SU_70_s.pdf
- Opetushallitus 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Opetushallituksen määräykset ja ohjeet 2014:96. http://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011. Lasten ja nuorten osallistuminen päätöksentekoon Suomessa. Euroopan neuvoston politiikkatutkinta. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2011:27. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2011/liitteet/OKM27.pdf?lang=fi>
- Participatory Budgeting in the UK 2010. A Toolkit for Participatory Budgeting in the UK. Second Edition. United Kingdom: The BP unit. Viitattu 24.7.2015. <http://www.pbpartners.org.uk/wp-content/uploads/2013/11/Participatory-Budgeting-Toolkit.pdf>
- Perusopetuslaki (628/1998).
- Perustuslaki (731/1999).
- Pihlaja, Ritva 2012. Rovaniemen uusi alueellinen lähidemokratiamalli. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä. Matkaraportti. Viitattu 26.7.2015. http://www.jasky.net/Rovaniemen_uusi_lahidemokratiamalli.pdf
- Raina, Liisa 2012. Uusi yhteisöllisyys. Kasvatusyhteisön rakentamisen ammattitaito. Tampere: Arator Oy.
- Sillanpää, Laura 2013. Deliberating Service Delivery. Survey on the outcomes and challenges of participatory budgeting in the UK. United Kingdom: The Finnish Institute in London. Raportti.
- Sitra 2015. Perustietoa Sitrasta. Viitattu 26.7.2015. <http://www.sitra.fi/medialle>

- Summa, Terhi & Tuominen, Kaisu 2009. Fasilitaattorin käsikirja. Menetelmiä sujuvaan ryhmätyöskentelyyn. Kehitysyhteistyön palvelukeskus Keva ry.
- Suomen Lontoon instituutti 2015. Osallistuva budjetointi vahvistanut paikallisdemokratiaa. Viitattu 26.7.2015. <http://www.finnish-institute.org.uk/fi/articles/625-raportti-osallistuva-budjetointi-vahvistanut-paikallisdemokratiaa>
- The Participatory Budgeting Project 2015a. What is PB? Viitattu 26.7.2015. <http://www.participatorybudgeting.org/about-participatory-budgeting/what-is-pb/>
- The Participatory Budgeting Project 2015b. Examples of PB. Viitattu 27.7.2015 <http://www.participatorybudgeting.org/about-participatory-budgeting/examples-of-participatory-budgeting/>
- Tomperi, Tuukka & Piattoeva, Nelli 2005. Demokraattisten juurten kasvattaminen. Teoksessa Tomi Kiilakoski & Tuukka Tomperi & Marjo Vuorikoski (toim.) Kenen kasvatusta? Kriittinen pedagogiikka ja toisinkasvatuksen mahdollisuus. Tampere: Vastapaino, 247-286.
- Valtioneuvoston asetus (422/2012) Perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaoista.
- Valtiovarainministeriö 2013. Muistio 3.9.2013 ”Osallistuva budjetointi”. Viitattu 24.7.2015. http://www.2014.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/03_muut_asiakirjat/Osallistuva_budjetointi.pdf
- Vuori, Matti 2009. Akvaariokeskustelu-menetelmästä. Viitattu 23.7.2015. http://www.mattivuori.net/extra/akvaario_menetelma.pdf

JULKAISEMATTOMAT LÄHTEET

- Hakoluoto, Tanja & Makkonen, Juha & Sinisalo-Juha, Eeva 2013. RuutiBudjetti vuonna 2013. Kokemuksia ja kehittämissideoita. Humanistinen ammattikorkeakoulu selvitys.
- Helsingin kaupunki 2012. Ruudin ydinryhmän esitys osallistuvasta budjetoinnista nuorisoasiainkeskuksessa 23.10.2012. Helsinki: Helsingin kaupunki nuorisoasiainkeskus.
- Juote, Atso & Ruokolainen, Risto & Anttila Kari & Oksanen, Johanna 2009. Aikuiset nuorten osallisuuden mahdollistajina – hyvää tarkoittavat diskurssit. Aktiiviset Nuo-ret Stadin Asialla – ANSA-toiminnan arviointi 31.8.2009. Helsinki: Kehityspiikki.
- Kairimo, Katri 2015. Haastattelu nuorten osallisuudesta RuutiBudjetin vuoden 2013 neuvottelukunnan päätöksenteon jälkeen 25.8.2015. Helsinki: Helsingin kaupunki nuorisoasiainkeskus.
- Nuoren palaute 2014a. Mummokahvilan parannukset.
- Nuoren palaute 2014b. Arvio RuutiBudjetin neuvottelukunnasta.
- Nuoren palaute 2014c. Arvio RuutiBudjetin neuvottelukunnasta.

- Nuorisoasiainkeskus 2013a. Nuorisoasiainkeskuksen osallistuvan budjetoinnin toimintasuunnitelma 22.01.2013. Helsinki: Helsingin kaupunki nuorisoasiainkeskus.
- Nuorisoasiainkeskus 2013b. RuutiBudjetin neuvottelukunnan päätös Haaga-Kaarelan nuorisotyöyksikön toimintasuunnitelmaan vuodelle 2014. Helsinki: Helsingin kaupunki nuorisoasiainkeskus.
- Nuorisoasiainkeskus 2013c. RuutiBudjetin neuvottelukunnan päätös Kaakkoisen nuorisotyöyksikön toimintasuunnitelmaan vuodelle 2014. Helsinki: Helsingin kaupunki nuorisoasiainkeskus.
- Nuorisoasiainkeskus 2013d. RuutiBudjetin StartUp päivä pilottiyksiköiden henkilökunnalle helmikuu 2013. Helsinki: Helsingin kaupunki nuorisoasiainkeskus.
- Nuorisoasiainkeskus 2014a. RuutiBudjetin pilottivuoden 2013 arviointia. Helsinki: Helsingin kaupunki nuorisoasiainkeskus.
- Nuorisoasiainkeskus 2014b. RuutiBudjetti neuvottelukunta 28.8.2014 muistio. Helsinki: Helsingin kaupunki nuorisoasiainkeskus.
- Nuorisoasiainkeskus 2015a. RuutiBudjetin kehittämispäivä 22.1.2015. Helsinki: Helsingin kaupunki nuorisoasiainkeskus.
- Nuorisoasiainkeskus 2015b. RuBu työntekijöiden arviot 13-14. Webropol-kyselyn tulokset. Helsinki: Helsingin kaupunki nuorisoasiainkeskus.
- Nuorisoasiainkeskus 2015c. Nuorisoasiainkeskuksen vuosikello 2016. Helsinki: Helsingin kaupunki nuorisoasiainkeskus.
- Penttilä, Inari 2015. RuutiBudjetti perehdytys. RuutiBudjetti: Nuoret toiminnan ja budjetin valmistelussa ja päätöksentekijöinä. Helsinki: Helsingin kaupunki nuorisoasiainkeskus.
- Verkka, Kirsi 2015. Sähköpostitiedonanto Ruudin taustalla olevista demokratiakäsitteistä opetusviraston toimintamallien osalta. 4.8.2015. Helsinki: Helsingin kaupunki opetusvirasto.

RuutiBudjetti pähkinänkuoressa

5.

Toinen vuosi

1.

Tiedonkeruu

- **Tavoite:** Laajasti nuorten kokemustiedon kerääminen alueen ja palvelujen parantamisen lähtökohdaksi
- **Tulos 1:** Kaikkien indikaattorien kohdalla nuorten näkemyksiä parannusta vaativista asioista
- **Tulos 2:** Nuoret ovat pysähtyneet metinaan lähympäristönsä parantamisesta
- **Arviointi:** Osallistujamäärä, kerätty tieto

Työpajat

- **Tavoite:** Neuvotteleen konkreettisten toimenpide-ehdotusten laadinnan alueen ja palvelujen parantamiseksi
- **Tulos 1:** Hyvinvointia lisääviä toimenpide-ehdotukset on valittu huolellisesti perustellen ja niistä neuvotteleen
- **Tulos 2:** Nuorille on syntynyt halu olla mukana lähympäristönsä parantamisessa
- **Arviointi:** Nuorten kokemus työpajoissa työskentelystä, pajojen osallistumisen todelliset mahdollisuudet ja eri osallistujaprofiilit

2.

Äänestys

- **Tavoite:** Mahdollisimman suuri joukko alueen nuoria osallistuu toimenpide-ehdotuksista äänestämiseen
- **Tulos 1:** Toimenpide-ehdotuksesta löytyy nuorten kannatettavat ideat
- **Tulos 2:** Nuoret kiinnostuvat lähympäristön parantamisesta ja ymmärtävät voivansa vaikuttaa siihen
- **Arviointi:** Osallistujamäärä, nuorten ymmärrys äänestystyksen merkityksestä

3.

Neuvottelukunta

- **Tavoite:** Nuoret tulkitsevat päätäjien kanssa äänestystulosta ja päättävät neuvotteleen toimenpiteiden toteutuksesta
- **Tulos 1:** Toimenpiteistä laaditaan toimintasuunnitelma, sovitaan aikataulusta ja vastuunjaosta
- **Tulos 2:** Nuorille on syntynyt kestävästi kokemus oman mielipiteen perustelusta, toisen mielipiteen kunnioittamisesta ja asioiden objektiivisesta tarkastelusta
- **Arviointi:** Deliberaation toteutuminen keskustelussa

4.

Tiedonpalautus

Aloite 1

Aloite 2

Aloite 3

Toimenpide 1

Toimenpide 2

Tavoite: Vahvistaa nuoren luottamusta RuutiBudjettiin ja omiin vaikuttamismahdollisuuksiin sekä mahdollista nuorelle kokemus koetusta kansalaisuudesta, lähympäristön puolesta toiminnalla

Tulos 1: Nuoret luottavat omiin vaikuttamismahdollisuuksiin ja toimivat lähympäristön parantamiseksi

Tulos 2: Toteutuneet toimenpiteet

Arviointi: Neuvottelukunnan määrittämät toimenpidekohtaiset mittarit, jotka kertovat toimenpiteen onnistumisesta ja toimenpiteen toteutumisesta nuorten tarjoamalla tavalla, sekä toteutuksessa mukana olleiden nuorten kokemus omien tekojen vaikuttavuudesta

LIITTEET

nuorisosaainkeskus

ungdomscentralen

youth department

HELSINKIN KAUPUNKI

HELSINGBORG STAD

CITY OF HELSINKI

Lite 1. RuutiBudjetti pähkinänkuoressa

Sari Granö S / 2015

Ruuti.

RuutiBudjetti Kehittyvä toimintakokonaisuus

helsinkiläisten nuorten
lähidemokratiaa vahvistamassa

Liite 2. Opinnäytetyön arviointikehys

nuorisosaainkeskus
Helsingin kaupunki
ungdomscentralen
Helsingfors stad
youth department
STEN OJA HESKINEN

Ruuti

RUUTI TEKEE NUORTEN VAIKUTTAMISSTA TOTTA.

Sari Eraniö 2015

Oosallistuvan budjetoinnin yleiset ja keskeiset periaatteet

1. Budjetin ja resurssien jakoa suunniteltaessa kunta on jaettu alueisiin
2. Jatkuva, systemaattisesti etenevä ja toistuva prosessi. Linjaltee kunnan vuosisuunnittelun, talousarviovalmistelun ja poliittisen päätöksenteon etenemisrytmiä.
3. Etenemisprosessi ja toimintatavat suunnitellaan tarkasti ja niistä tiedotetaan hyvin. Sisältää seuraavat osa-alueet: tiedottaminen, toimenpiteiden suunnittelu, keskustelu suunnitelmista, ehdotusten ja ideoiden kokoaminen, toteutettavien hankkeiden valinta, päätösten toimeenpano ja seuranta.
4. Kuntalaiset tutustuvat kohteisiin, joita ehdotetaan rahoitettavaksi
5. Kuntalaiset äänestävät rahoitettavaksi valittavista kohteista
6. Kunnanvaltuusto hyväksyy lopullisen budjettiesityksen, kuntalaisten esitykset ovat yleensä neuvoa antavia.
7. Kuntalaisten valitsemat edustajat seuraavat rahoitettavien hankkeiden toteutumista. Jokaisesta budjettivuodesta kootaan raportti, jossa toteutuneet hankkeet esitellään.
8. Niin kuntalaisten keskinäinen kuin kuntalaisten ja viranomaisstahojen välinen keskustelu perustuu deliberaatiiviseen demokratiakäsitykseen.

(Valtiovarainministeriö 2013,2; Husberg 2014,38.)

nuorisosaainkeskus
HELSINKIN KAUPUNKI

ungdomscentralen
HELSINGFORS STAD

youth department
CITY OF HELSINKI

Liite 2. Opinnäytetyön arviointikehys

Ruuti

Osallisuuden arviointi - Yksilöt, ryhmät ja yhteisöt

Yksilö omassa elämässään	Yksilöt yhteisissä asioissa	
Yksittäisen nuoren edun määrittely päivittäisen toiminnan ja hallinnon tasolla	Nuoren asioiden käsittely kunnallisessa päätöksenteossa, silloin kun nuorelle ei tarjoudu minkään ryhmän kautta mahdollisuutta vaikuttaa	
Rakentein tuetut ryhmät	Oletetut ryhmät	Koetut ryhmät
Rakentein tuettuihin ryhmiin tai yhteisöihin, jotka toimivat tunnustetusti virallisen järjestelmän osana, heillä on poliittinen mandaatti toiminnalleen, esimerkiksi Ruudin ydinryhmä	Oletetut ryhmät tai yhteisöt, joita määrittävät ulkoisesti yhteiset piirteet ja joiden toiminnalla yhdessäjossakin toiminnassa oletetaan muodostavan yhteisön, esimerkiksi kouluuokat, urheilujoukkueet tai tietyt asuinalueen tai koulun nuoret, tai marginalisoidut etniset, uskonnolliset tai tietyt rajoittuneen resurssien tai kykyjen mukaan jaetut nuoret, tietyt elämäntilanteen mukaan jaetut nuoret tai vaikka koko kunnan alueen nuoret	Koetut ryhmät tai yhteisöt, jotka muodostuvat omaehtoisesti nuorten itsensä merkitykselliseksi kokemien henkilöiden kanssa, esimerkiksi nuorisokulttuuristen tylien tai harrasteiden ympärille syntyneet ryhmät vaikka j-rock tai skeittarit (Kiilakoski, Gretschel & Nivala 2012, 24-26)

nuorisosaainkeskus
HELSINKIN KAUPUNKI

ungdomscentralen
HELSINGBORG STAD

youth department
CITY OF HELSINKI

Osaamisen sosiaaliset ja fyysiset ympäristöt

SOSIAALINEN YMPÄRISTÖ	FYYSINEN YMPÄRISTÖ
<p>SOSIAALISET RAKENTEET</p> <p>Kuulemiseen velvoittavat lait</p> <p>Säännöt: esim. kunnan johtosääntö, koulunsäännöt</p> <p>Sosiaaliset normit: esim. oikeana pidetyt tavat toimia, odotukset</p> <p>Strategiat, toimintasuunnitelmat: esim. nuorisotyön toimintasuunnitelma</p> <p>ARJEN SOSIAALINEN TOIMINTA</p> <p>Päivittäinen vuorovaikutus ihmisten välillä ja sen laatu</p> <ul style="list-style-type: none"> - sosiaalinen vuorovaikutus palvelujärjestelmän osana esim. koulu, nuorisotalo, kirjasto - vuorovaikutus vapaa-ajalla esim. harrasteryhmä, kaveriporukka, - vuorovaikutus nuorten ja päätöksentekijöiden välillä esim. vastaukset nuorten viesteihin 	<p>FYYSISET RAKENTEET</p> <p>Julkiset rakennukset, kuten koulu, nuorisotalot, kirjastot, kulttuurikeskukset ja tapahtumatalot</p> <p>Katuverkosto ja muu tekninen infrastruktuuri</p> <p>Rakennetut ja rakentamattomat maa-alueet, kuten puistot, pelikentät, ulkoilureitit, joutomaa-alueet</p> <p>ARJEN FYYSISET PUITTEET</p> <p>Rakennusten tilajärjestelyt</p> <p>Sisä- ja ulkotilojen kalustus, sisustus, siisteys ja esteettömyys</p> <p>(Kiilakoski, Gretschel & Nivala 2012, 26-29)</p>

nuorisosaainakeskus
HELSINKIN KUNTA/STAD

ungdomscentralen
HELSINGBORG STAD

youth department
CITY OF HELSINKI

Liite 3. RuutiBudjetti takuu

RUUTIBUDJETTI-TAKUU

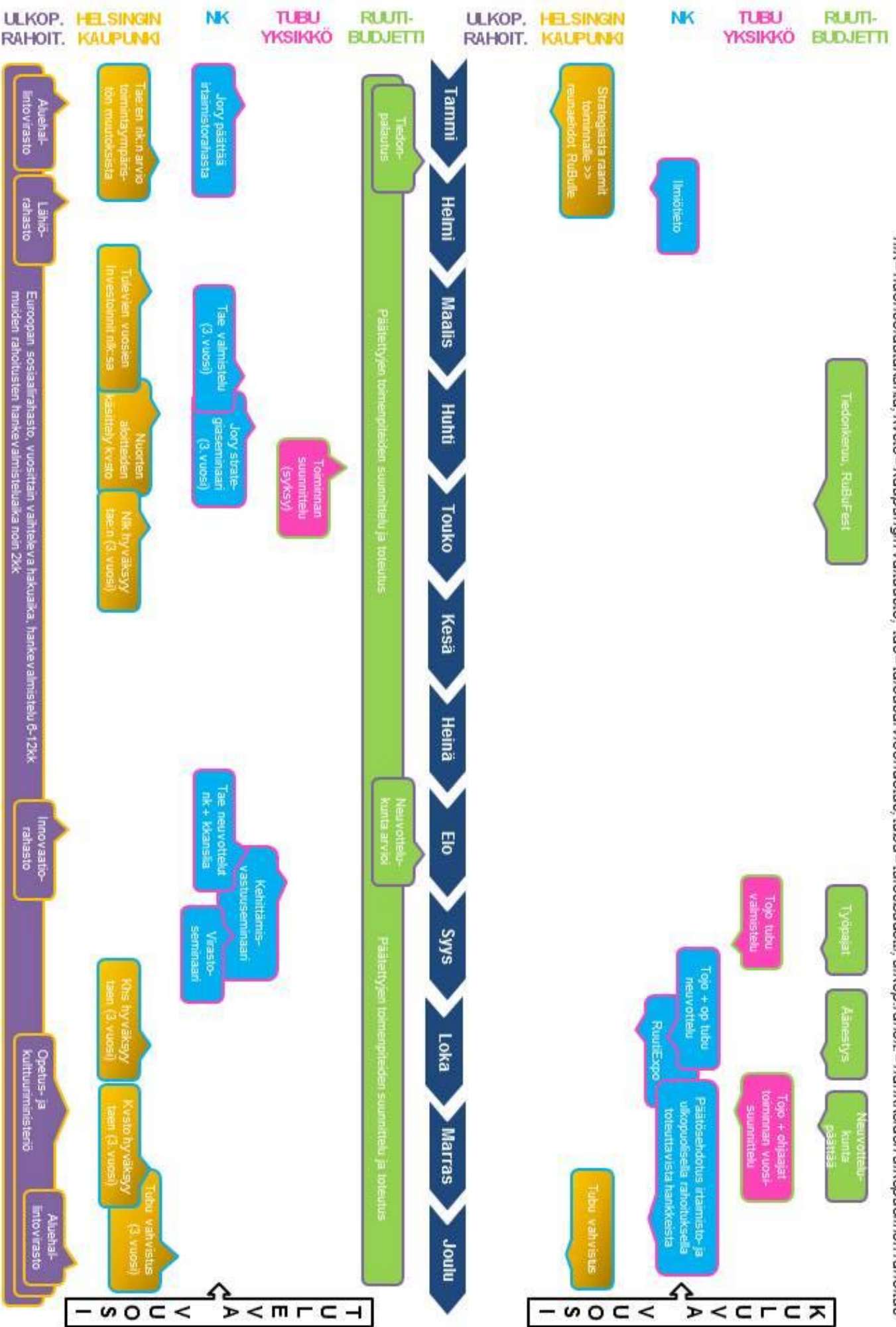
RuutiBudjetissa alueen nuorten vapaa-ajan toiminnasta ja palveluista päätetään yhdessä nuorten kanssa. Ideoita kerätään useassa vaiheessa, niin että mahdollisimman moni nuori osallistuu nuorten vapaa-ajan palveluiden ja alueen kehittämiseen. Lopuksi nuoret äänestävät mielestään tärkeimmät ideat toteutettavaksi seuraavan vuoden toiminnassa. Äänestyksen tuloksen vahvistaa nuorista ja nuorisosiainkeskuksen työntekijöistä koostuva RuutiBudjetti-raati.

NUORISOASIAINKESKUS NOUDATTAÄ SEURAAVIA EHTOJA RUUTIBUDJETISSA:

- I RuutiBudjettiin osallistuville nuorille kerrotaan arvio seuraavan vuoden alueen nuorisosiainkeskuksen budjetista sekä budjetin käyttöehdoista.
- II RuutiBudjetissa nuoret vaikuttavat nuorisotyöyksikön koko budjettiin, muun muassa toiminnan sisältöihin ja nuorisotyöntekijöiden työnajan käyttöön. Nuoret eivät voi erottaa työntekijöitä, muuttaa heidän tehtävänsä eivätkä perustaa tai sulkea nuorisotaloja.
- III RuutiBudjetin äänestystulos tarkistetaan alueen nuorten ja nuorisosiainkeskuksen työntekijöiden yhteisessä RuutiBudjetti-raadissa, joka myös valitsee toteutettavat toimintaehdotukset äänestyksen tulosta kunnioittaen.
- IV RuutiBudjetissa päätetyt toiminnot toteutetaan yksikön budjetin varoin. Lisärahoitusta toiminnoille voidaan hakea muualta.
- V Toiminnot toteutetaan käsiteltävän budjettivuoden sisällä, ellei nuorten kanssa sovita toisin. Ruudin ydinryhmä valvoo valittujen toimenpiteiden toteutusta.
- VI Valitut toiminnot suunnitellaan ja toteutetaan alueen nuorten kanssa ja toiminnoista tiedotetaan kattavasti nuorille. RuutiBudjetin eri vaiheisiin osallistuminen tehdään helpoksi alueen nuorille.
- VII Nuorisosiainkeskuksen toimivaltaan kuulumattomat ehdotukset viedään tiedoksi niistä vastaaville toimijoille ja nuoret saavat (halutessaan) nuorisosiainkeskukselta tukea ehdotusten edistämiseksi. Koko kaupungin laajuisia ehdotuksia edistää Ruudin ydinryhmä.
- VIII RuutiBudjetissa ehdotettuja toimenpiteitä sekä suunnittelun etenemistä voi seurata Ruuti.net-sivuilla.
- IX Toiminnan tulee tukea helsinkiläisten nuorten hyvinvointia ja tuottaa iloa mahdollisimman monelle nuorelle.

RuBu= RuutiBudjetti, tojo= yksikön esimies, op= osastopäällikkö, jojo= johtoryhmä, nk= nuorisosiainkeskus, kkanstia= kaupunginkanslia, khs= kaupungin hallitus, nk= nuorisolautakunta, kvsto= kaupungin valtuusto, tae= talousarvioehdotus, tubu= tulosbudetti, ulkop.rahait.= hankkeiden ulkopuolinen rahoitus

Liite 4. RuutiBudjetti kaupungin talouden ja toiminnan suunnitteluprosessissa **ari Eranté s/2015**